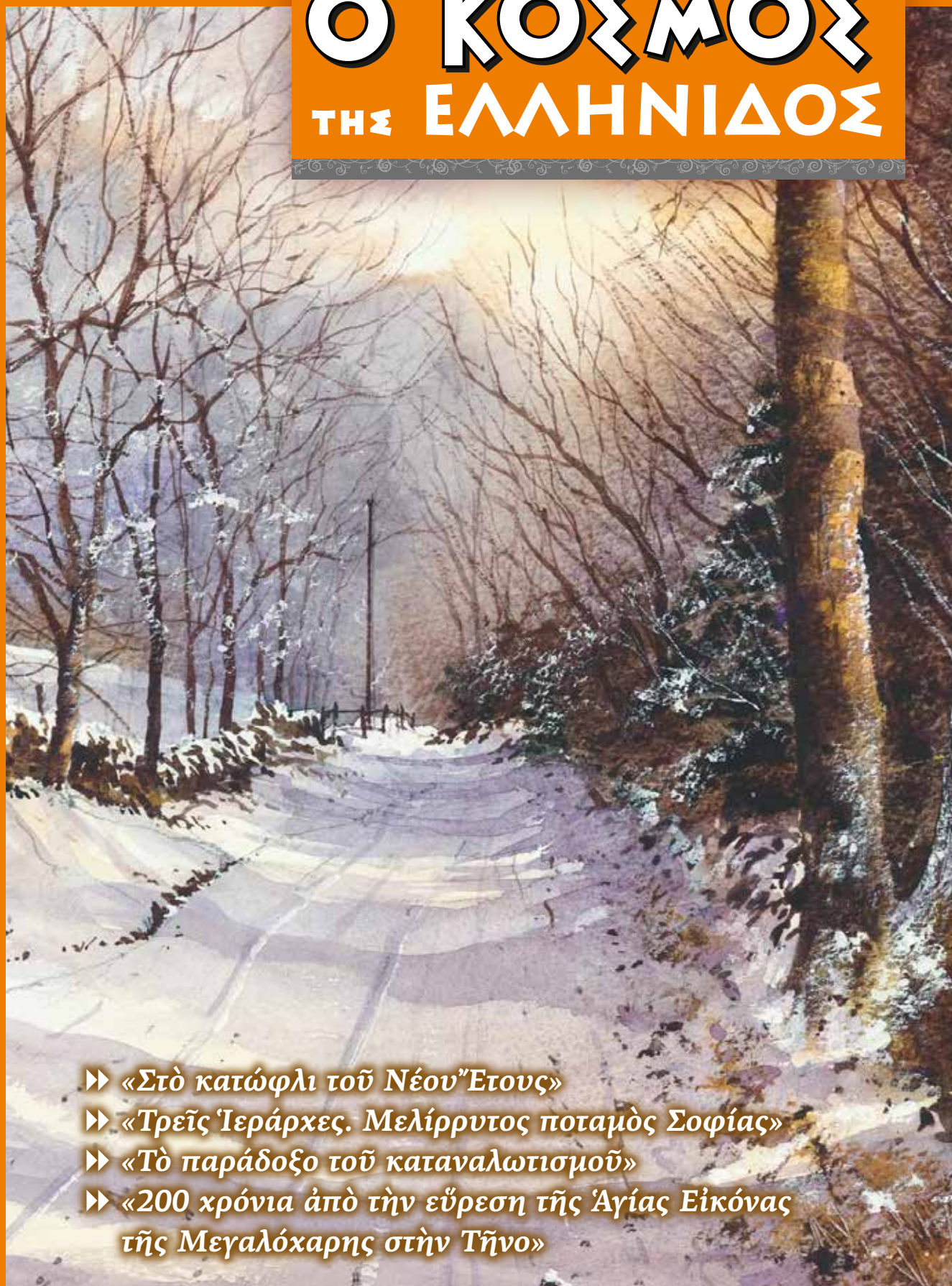

Ο ΚΟΣΜΟΣ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΔΟΣ

- ▶ «Στὸ κατώφλι τοῦ Νέου Ἔτους»
- ▶ «Τρεῖς Ἱεράρχες. Μελίρρυτος ποταμὸς Σοφίας»
- ▶ «Τὸ παράδοξο τοῦ καταναλωτισμοῦ»
- ▶ «200 χρόνια ἀπὸ τὴν εὑρεση τῆς Ἁγίας Εἰκόνας τῆς Μεγαλόχαρης στὴν Τήνο»

Περιεχόμενα

❖ Ἀγῶνες καὶ ἀγωνίες (Μαρίνα Φραγκάκη)	1
❖ Στὸ κατώφλι τοῦ Νέου ἔτους (ΑΝΘΟΥΛΑ ΝΑΟΥΜΗ)	2
❖ Στὴν ἄδηλη πορεία... (ΝΑΥΣΙΚΑ ΙΕΣΣΑΙ ΚΑΣΙΜΑΤΗ)	3
❖ Τὸ «εὐτυχισμένο πριγκηπόπουλο» (Γ.Κ.)	4
❖ Τρεῖς ἱεράρχες. Μελίρρυτος ποταμὸς Σοφίας (ΠΑΝΑΓΙΩΤΗΣ ΜΥΡΙΓΩΤΗΣ)	8
❖ Παγκοσμιοποίηση (ΔΕΣΠΟΙΝΑ ΧΙΝΤΖΟΓΛΟΥ-ΑΜΑΣΛΙΔΟΥ)	10
❖ Τὸ παράδοξο τοῦ καταναλωτισμοῦ (ΓΙΑΝΝΗΣ Κ. ΤΣΕΝΤΟΣ)	12
❖ Οἱ τρεῖς Ἀμπάρες (ΜΑΡΙΑ ΓΟΥΜΕΝΟΠΟΥΛΟΥ)	17
❖ Τί εἶναι τὸ ἄγχος καὶ πῶς μᾶς βλάπτει (ΖΩΗ ΡΙΖΟΚΩΣΤΑ-ΑΓΓΕΛΗ)	18
❖ Νόημα ζωῆς γιὰ τὸν ἄνθρωπο (ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΚΑΚΑΒΟΥΛΗΣ)	21
❖ Τὰ ἀνέκδοτα τῆς Σόνιας (ΕΥΑΓΓΕΛΙΑ ΜΟΡΦΟΠΟΥΛΟΥ-ΓΕΩΡΓΟΥΛΕΑ)	26
❖ Ἅγιος Βησσαρίωνας ὁ Ἀγαθωνίτης (ΓΙΑΝΝΗΣ ΑΝ. ΣΑΝΤΑΡΜΗΣ)	28
❖ Ἀγάπη χωρὶς ὄρια (ΠΑΡΑΣΚΕΥΗ ΤΣΙΚΟΥ)	30
❖ 200 χρόνια ἀπὸ τὴν εὔρεση τῆς Ἁγίας Εἰκόνας τῆς Μεγαλόχαρης στὴν Τήνο (1823-2023) (ΑΝΝΑ Κ. ΚΟΡΝΑΡΟΥ-ΚΑΛΑΜΑΡΑ)	31
❖ Τὰ μικρὰ τῆς ζωῆς μας (ΚΛΕΙΩ-ΣΤΑΥΡΟΥΛΑ ΚΟΥΡΑΣΗ)	38
❖ Εἰς Μνημόσυνον. Ἀδαμαντία Μπλήτσα (ΑΝΝΑ ΑΣΒΕΣΤΟΠΟΥΛΟΥ-ΙΩΑΚΕΙΜΙΔΟΥ)	39
❖ Ὁ πίνακας τοῦ Ὁράματος τῆς Ἁγίας Πελαγίας (ΚΑΤΕΡΙΝΑ ΔΕΦΝΕΡ-ΚΑΦΗ)	40

Ο ΚΟΣΜΟΣ
ΤΗΣ **ΕΛΛΗΝΙΔΟΣ**

Ἐκδότρια: «Χριστιανική Ἐνωσις Ἀκτῖνες»,
ὁδὸς Καρύτση 14, 105 61 Ἀθήνα
Τηλ. 210 3247294, 210 3235931

Τιμὴ τεύχους 2,5€.

Ἐτήσια Συνδρομὴ: Ἐσωτερικοῦ 15€.

Ἐξωτερικοῦ: 30€.

Κύπρου: 20€.

Κυκλοφορεῖ ἀνά δύο μῆνες
μέ 40 σελίδες.

• Διευθυντὴς Σύνταξης: Γιάννης Κ. Τσέντος,
Θεβξινόν 1, 166 74 Γλυφάδα
e-mail ἐπικοινωνίας: tsentosg@gmail.com

• Τόπος ἔκδοσης: Ἀθήνα

• Ἰανουάριος 2023

• Δημιουργικὸ - Ἐκτύπωση: «Λυχνία Α.Ε.»,
Ἀνδραβίδας 7, 136 71 Χαμόμυλο Ἀχαρνῶν,
Τηλ. 210 3410436, www.lyhnia.com

Παρακαλοῦμε, ἀποστέλλετε τίς συνεργασίες σας στὴ διεύ-
θυνση Καρύτση 14, 105 61 Ἀθήνα.

Διατηροῦμε τὸ δικαίωμα νὰ μὴ δημοσιεύουμε ἢ νὰ συντέ-
μνουμε κατὰ τὴν κρίση μας ὅποιοδήποτε χειρόγραφο. Χειρό-
γραφα δημοσιευμένα ἢ μὴ δὲν ἐπιστρέφονται.

Ἀγῶνες καὶ ἀγωνίες

Τὸ γλυκὸ καλοκαίρι μὲ τις διακοπὲς καὶ τὶς ξεγνοιασιές του, τὰ θέλητρα καὶ τὶς ὁμορφιές του, ἔφυγε, πέρασε, παίρνοντας μαζί του καὶ τὶς μικρὲς ἢ μεγάλες χαρὲς μας. Μικροὶ καὶ μεγάλοι, γονεῖς καὶ παιδιά, ριχτήκαμε στοὺς καινούργιους, φθινοπωριάτικους καὶ χειμωνιάτικους κόπους καὶ μόχθους μας, στοὺς καινούργιους ἀγῶνες καὶ τὶς καινούργιες ἀγωνίες μας.

Ἀπὸ τὸ φθινόπωρο, μὲ τὸ ἄνοιγμα τῶν σχολείων, τὰ παιδιά, μικρὰ καὶ μεγάλα, μὲ καινούργια ὄνειρα, ἐλπίδες καὶ προσμονές, ξαναπῆραν τὸν δρόμο, ἀναζητώντας μέσα στὴ συννεφιασμένη σύγχρονη ἐποχὴ μας τὴν εὐτυχία, τὴν πρόοδο. Κι οἱ μῆνες πέραν, κι ἦρθε ὁ χειμῶνας.

Ὅμως ἐμεῖς, ποὺ στὸ πλῆι τους μὲ λαχτάρια καὶ πόθο τὴν πορεία τους παρακολουθοῦμε, ἀγωνιοῦμε, καθὼς ρεύματα ὀρμητικὰ μὲ συνθήματα φανταχτερὰ καὶ τολημηρὰ τὰ πολιορκοῦν καθημερινά.

Ἡ ἀθεΐα «ξεληρυγιάστηκε» νὰ φωνάζει γύρω τους γιὰ «ἰσότητα», «δικαιοσύνη», «ἐλευθερία», «ἀδελφοσύνη». Μὲ τὸ πρόσχημα τῆς «ἀπειλευθερώσεως» ἀπλώνει συνεχῶς ὄλο καὶ πιὸ βαριές τὶς ἀλλοσιδές τῆς δέσμευσης.

Πῆρε μερικὲς λήξεις, ποὺ τὶς ἔκανε λάβαρο, καὶ κάτω ἀπ' αὐτὸ καλεῖ τὴ νέα γενιὰ γιὰ μιὰ ζωὴ «ἐλευθερη», χωρὶς φραγμοὺς καὶ περιορισμοὺς, γιὰ μιὰ ζωὴ μὲ κίβδηλες χαρὲς καὶ ψεύτικες ἀπολαύσεις – ἐνῶ συγχρόνως βάζει στὸ χέρι τους τὸ ὄπλο, γιὰ νὰ σκοτώσουν ὅ,τι ὠραῖο καὶ ἀγνὸ ὑπάρχει στὴν ψυχὴ τους.

«Ὅχι πιὰ ὑποδούληση καὶ κηδεμονίες. Ἐλευθερία, ἀνεξαρτησία!» τὸ σύνθημά τους.

Καὶ μέσα σὲ τούτη τὴ σύγχυση, ἐμεῖς, ἀπογοητευμένοι, παγωμένοι, σιωποῦμε ἀμελοῦμε νὰ κάνουμε κάτι, ἀφήνοντας ἔτσι τὰ παιδιά μας

νὰ πνίγονται μπροστὰ στὰ μάτια μας καὶ μέσα σὲ συνθήκες ζωῆς ποὺ ἐμεῖς οἱ ἴδιοι δημιουργήσαμε. Ἀφοῦ ἐμεῖς τὰ ντύσαμε, τὰ στολίσαμε ἐξωτερικὰ τόσο ὅσο ποτὲ ἄλλοτε, ἐνῶ τὴν ἀθάνατη ψυχὴ τους ἀφήσαμε ἀκάλλητη, ἴσως ἀπογυμνωμένη, μέσα στὴν παγωνιά τῶν καιρῶν μας.

Φροντίσαμε νὰ τοὺς δώσουμε γνώσεις πολλῆς. Τοὺς μάθαμε γλῶσσες ξένες. Κι ὅμως, μαζί μ' αὐτὰ ἴσως δὲν τοὺς διδάξαμε νὰ μιλοῦν τὴ γλῶσσα τῆς ἀλήθειας, τῆς ἀγάπης, τοῦ καθήκοντος, τῆς θυσίας.

Γεμίσαμε τὴ ζωὴ τους μὲ ἀπολαύσεις, ἐνῶ στὸ μεγάλο κενὸ τῆς ψυχῆς τους δὲν καλλιιεργήσαμε ἀρετές, δὲν φυτέψαμε ἰδανικά.

Ὁ γεωργὸς σπέρνει τὸ φθινόπωρο. Ἀλλὰ ἡ πνευματικὴ σπορὰ μπορεῖ νὰ γίνῃ κάθε ὥρα καὶ στιγμή. Ἄς ξεκινήσουμε λοιπὸν κι ἐμεῖς τὴ σκληρὴ, μὰ τόσο εὐλογημένη δουλειὰ τῆς σπορᾶς, ὅσο ἀκόμα εἶναι καιρὸς.

Ἄς κάνουμε ἀτσάλινους τοὺς μῦς τῆς θέλη-

σῆς μας καὶ ἀλύγιστη τὴν ἀντοχὴ τῆς σταθερότητάς μας. Ἄς σκάψουμε βαθιὰ καὶ ἄς ὀργώσουμε τὶς ψυχὲς τῶν παιδιῶν μας.

Ἄς σταθοῦμε δίπλα τους καὶ ἄς τοὺς δώσουμε μὲ τὸν λόγὸ μας, μὰ προπάντων μὲ τὸ παράδειγμά μας, τὶς ἀληθινὲς φόρμες τῆς ζωῆς.

Ἄς τὰ διδάξουμε νὰ ζοῦν γνήσια τὸ σῆμερα καὶ ἄς τοὺς μιλήσουμε μὲ θάρρος γιὰ τὴν αἰωνιότητα.

Καὶ τότε, μέσα στὴ ζεστασιά τῆς ἀγάπης μας, εἶναι σίγουρο, θὰ βρεῖ τὸν κανονικὸ κτύπο ἢ καρδιά τους.

Χειμῶνας... Ἄς παλέψουμε, ἄς κουραστοῦμε τώρα καὶ ἀργότερα... στὸ μέλλον... ἄς περιμένουμε ὅ,τι γίνεται μὲ κάθε προσπάθεια, μὲ κάθε ἀγῶνα, μὲ κάθε δουλειά...!

ΜΑΡΙΝΑ ΦΡΑΓΚΑΚΗ

Στὸ κατώφλι τοῦ Νέου Ἔτους

Ἐνας ἀκόμη χρόνος ἔκλεισε τὶς σελίδες του. Κάθομαι στὸ κατώφλι τοῦ Νέου Χρόνου ποὺ ἀνέτειλε καὶ ἀναλογίζομαι. Πότε πέρασαν τόσα χρόνια, οὔτε ποὺ τὸ κατάλαβα. Σὰν νὰ ἔταν χθές. Κι ὅμως, τὰ κάτασπρα μαλλιά μου, οἱ ἀδυναμίες τοῦ σώματος, τὰ πονεμένα μέλη χτυποῦν τὸ καμπανάκι πὼς πλησιάζω στὸ τέλος τῆς ἐπίγειας ζωῆς μου. Ἀναπολῶ τὰ περασμένα καὶ ξαναζῶ ὠραῖες στιγμές, ὅταν ἔκλειναν τὰ σχολεῖα καὶ ἤμασταν ἐλεύθερα πουλιὰ νὰ κάνουμε ὅ,τι θέλαμε. Καὶ ἡ χαρὰ μας ἦταν μεγάλη. Γονατίζαμε μαζὶ μὲ τὴ μητέρα, ἀνυψώναμε τὸ βλεμματὴν Παναγία καὶ τὸν Χριστὸ νὰ εὐλογῆσει τὸν Νέο Χρόνο, νὰ ἔχουμε πρόοδο στὰ μαθήματα καὶ νὰ εἴμαστε ὑπάκουα παιδιὰ.

Ἡ μεγαλύτερη τῆς παρέας μας ἔκανε προγραμματισμό. Πρῶτον, θὰ συγκεντρωνόταν ἡ παρέα, γιὰ νὰ πεί τὰ κάλαντα σὲ συγγενικά καὶ γνωστὰ σπίτια. Δεύτερον, τὰ χρήματα ποὺ θὰ μαζεύαμε, προσθέτοντας καὶ τὰ ὅποια δικά μας, θὰ τὰ διαθέταμε σὲ πονεμένα πρόσωπα, γιὰ νὰ τοὺς δώσουμε μὲ τὰ δῶρά μας λίγη χαρὰ. Τρίτον, μετὰ

τὴν πρωτοχρονιάτικη Θεία Λειτουργία, ὄλες μαζὶ θὰ ἀνηφορίζαμε στὸ Λαϊκὸ Νοσοκομεῖο, λίγο πιὸ πάνω ἀπὸ τὰ Κοιμητήρια τῆς Εὐαγγελίστριας. Τὰ δῶρα ποὺ εἶχαμε ἐτοιμάσει –μικρὰ βιβλιαράκια μὲ διηγήματα, εἰκονίτσες μὲ τὴ Γέννηση τοῦ Χριστοῦ καὶ ἄλλες μὲ Ἁγίους καὶ Ἀγγέλους– μαζὶ μὲ τὰ γλυκὰ θὰ τὰ μοιράζαμε σὲ παιδιὰ πού, τέτοιες ἅγιες μέρες, βρίσκονταν καθηλωμένα στὰ κρεβάτια τοῦ Νοσοκομείου. Καὶ τὸ σύνθημα δινόταν. Φτερὰ στὰ πόδια καὶ τὴν καρδιά. Τὰ χριστιανικὰ τραγούδια μας, γεμάτα παλμὸ καὶ ζωντάνια, εἶχαν ἀπήχηση στὶς παιδικὲς ψυχές. Τὰ πρόσωπα τῶν παιδιῶν χαμογελοῦσαν, καὶ τὰ «εὐχαριστῶ» τους ἦταν ὀλόθερμα. Πῶς νὰ ξεχαστοῦν τέτοιες πρωτοβουλίες καὶ τόση χαρὰ; Ὅταν δίνεις, ἡ χαρὰ ἐπιστρέφει σὲ σένα.

Καὶ οἱ εὐχές μας ἦταν γιὰ καλὴ χρονιά, εὐτυχισμένη καὶ εὐλογημένη. Ἐνα ἀπὸ τὰ τραγούδια, ποὺ μοῦ ἄρεσε τόσο πολὺ, κατέληγε: «Χριστέ, μεγαλοδύναμε Θεέ μας, Χριστέ γεμάτε ἀγάπη καὶ στοργή, χαρούμενο τὸν χρόνο χάρισέ μας, καὶ δώσε τὴν εἰρήνη σου στὴ γῆ».

Άντικρύζοντας όμως τη σημερινή πραγματικότητα, νιώθω προβληματισμένη. Είναι άβεβαιο το μέλλον των ανθρώπων. Ο πόλεμος στην Ουκρανία

Παρ' όλα αυτά, εμείς αισιοδοξούμε και παρακαλούμε και δεόμαστε και ίκετεύουμε τον Θεό της Ειρήνης να ευλογήσει τον καινούργιο χρόνο, να

“Ενας ακόμη χρόνος έκλεισε τις σελίδες του. Κάθομαι στο κατώφλι του Νέου Χρόνου που άνετειλε και αναηγοίζομαι. Πότε πέρασαν τόσα χρόνια, ούτε που το κατάλαβα. Σάν νά 'ταν χθές.

συνεχίζεται αμείλικτος. Η απειλή ενός παγκοσμίου πολέμου βρίσκεται επί θύραις. Η οικονομία και τα αγαθά σε παγκόσμια κλίμακα δεν πάνε καλά. Η συνεχής αύξηση των τιμών των τροφίμων και της ενέργειας γονατίζουν τον λαό. Η έγκληματικότητα βρίσκεται στο «φόρτε». Ο γείτονας φοβερίζει. Προβλήματα κοινωνικά και πολιτικά. Όλα αυτά και πολλά άλλα έχουν δυσάρεστο αντίκτυπο στον ψυχικό κόσμο του καθενός.

δώσει μετάνοια στις καρδιές των ανθρώπων και να ζήσουμε όλοι ειρηνικά κάτω από τη σκέπη Του. Τότε και οι ευχές που ανταλλάσσουμε μεταξύ μας για ευτυχισμένη χρονιά θα γίνουν με τη βοήθεια του Θεού πραγματικότητα.

Ευχές για μιὰ χαρούμενη και ευλογημένη χρονιά!

ΑΝΘΟΥΛΑ ΝΑΟΥΜΗ

Στην άδηνλη πορεία...

Πώς έρχεται και φεύγει ο καιρός!...

Οί μέρες μου,
πουλιὰ που πέταξαν και χάθηκαν
τοπία
που δεν έπρόκαμα να δώ...
Έγινε σήμερα τὸ αὔριο
και πέρασε –σὰ σαΐτιά–
στο χθές.

“Όμως ἐγὼ δὲ θέλω, Κύριε,
να καθῶ μαζί με τὸν καιρό
μὴ τάχα κι εἶμαι ἄχυρο
στὴ δίνη κάποιου στρόβιλου;
«Εἰκὼν εἶμι τῆς ἀρρήτου δόξης Σου»
και Συνοδίτη Σε ζητῶ
στην ἄδηνλη πορεία,
ἀπ' τὴν αὐγὴ
ὡς τὴ συντέλεια τῆς χρονιάς...

ΝΑΥΣΙΚΑ ΙΕΣΣΑΙ ΚΑΣΙΜΑΤΗ

Τό «εὐτυχισμένο πριγκηπόπουλο»

Πᾶνε πολλὰ χρόνια πού γεννήθηκε σὲ μιὰ μακρινὴ κοιλάδα τὸ «εὐτυχισμένο πριγκηπόπουλο». Πιὸ ὄμορφο παιδί δὲν εἶχε δεῖ ἢ χώρα, ὅσο θυμόντουσαν οἱ κάτοικοι. Τὰ μάτια του εἶχαν τὸ γαλάζιο καὶ τὴν ἀγνότητα τοῦ οὐρανοῦ, τὰ μαλλιά του εἶχαν τόσο χρυσάφι, ὥστε τὸ στέμμα νὰ τοῦ εἶναι περιττό, τὸ πρόσωπό του εἶχε τὸ χρῶμα τῆς ἀσυννέφιαστης αὐγῆς. Ἀλλὰ κι ἡ καλοσύνη του ἦταν μοναδική. Καταδεκτικό, γλυκομίλητο, γελαστό, ἡ φωνή του ὄλο γάργαρο σκορποῦσε τὸ χαμόγελο σ' ὅλη τὴν κοιλάδα. Ὅταν ὁ πρίγκηπας, κουρασμένος ἀπὸ τὶς ὑποθέσεις τοῦ κράτους, γύριζε σκυφτὸς στὸ δωμάτιό του, ἀρκοῦσε ἓνα χαμόγελο τοῦ μικροῦ πρίγκηπα, γιὰ νὰ τοῦ φύγουν ὅλες οἱ σκοτοῦρες. Μιὰ σπάνια φορὰ πού στὴ συνεδρίαση τῆς Γερουσίας ὁ πρίγκηπας φώναζε δυνατὰ γιὰ κάποια ἀταξία, ποῦ βρέθηκε πάλι ὁ μικρὸς γιός του νὰ ὀρμήσει μ' ὅλη τὴν παρέα του μέσα στὴν αἴθουσα τῆς Γερουσίας κυνηγώντας ἓνα χρυσοπράσινο παπαγάλο μὲ γέλια καὶ ξεφωνητά; Ποῦ νὰ κρατηθεῖ τότε ἡ αὐστηρότης τῆς Γερουσίας;

Γι' αὐτὸ ὄλοι ἀγαποῦσαν τὸ μικρὸ πριγκηπόπουλο. Οἱ γέροι τὸ χαιρετοῦσαν στὸ διάβα του μὲ χαμόγελο. Τὰ παιδιά λαχταροῦσαν νὰ παίξουν μαζί του. Ὅλα τὰ ζῶα τοῦ δάσους ἔτρεχαν νὰ φᾶνε ἀπὸ τὰ χέρια του. Ἀκόμα καὶ τὰ λουλούδια ἔσκυβαν στὸ πέρασμά του νὰ τοῦ μυρίσουν ἀπὸ πιὸ κοντά.

᾽Ω! ἦταν τόσο εὐτυχισμένη ἐκείνη ἡ ἐποχὴ στὴν κοιλάδα τοῦ πρίγκηπα! Οἱ ἄνθρωποι ἦσαν ἀπλοὶ καὶ καλοί, ὁ ἓνας ἀγαποῦσε τὸν ἄλλο, καὶ κανεὶς δὲν ἔκανε τὸ κακό. Ἀλλὰ ὁ μεγαλύτερος θησαυρὸς τῆς κοιλάδας ἦταν ὁ μικρὸς πρίγκηπας. Κι ὄλοι ὀρκίζονταν πὼς μὲ τίποτα δὲν θὰ μπορούσαν ν' ἀνταλλάξουν τὸ χαμόγελό του, τὸ γάργαρο γέλιο του πού τοὺς ξυπνοῦσε κάθε πρωῖ, τὸ τραγούδι του πού ἄκουγαν κάθε Κυριακὴ στὴν ἐκκλησία.

Καὶ τὸ πριγκηπόπουλο μεγάλωνε ἀμέριμνα μέσα στὴν καλοσύνη καὶ στὴν ὀμορφιά, πιὸ ὄμορφος αὐτὸς καὶ πιὸ καλὸς μέσα σ' ὅλη τὴν πλάση.

* * *

Ἐάφνου, μιὰ μέρα, σύννεφα μεγάλα σκέπασαν τὸν οὐρανό. Ἀστραπὲς γέμισαν τὸν ὀρίζοντα. Βροντὲς καὶ κεραυνοὶ βρόντηξαν ἀπ' ὅλες τὶς πλευρὲς. Ἀλλὰ δὲν ἦταν σύννεφα νεροῦ, οὔτε ἀστραπὲς καὶ βροντὲς τοῦ ἀέρα. Ἦταν ὁ πόλεμος. Ἐχθροὶ μαῦροι καὶ σκληροὶ πρόβαλλαν σ' ὅλες τὶς γωνιὲς τῆς κοιλάδας. Καὶ τὰ σύννεφα κι οἱ ἀστραπὲς ἦταν

ὁ καπνὸς καὶ ἡ φωτιὰ πού ἔκαιγε στὰ σπαρτὰ καὶ στὰ δάση. Κι οἱ κεραυνοὶ ἦσαν τὰ κροτήματα τῶν ὀπλῶν κι ἡ κλαγγὴ τῶν σπαθιῶν.

Κανεὶς δὲν πρόλαβε νὰ φύγει. Ὁ σίφουνας ὄρμησε ἀπὸ τὴ μιὰ ἄκρη ὡς τὴν ἄλλη στὴν κοιλάδα κι ἔκαψε, κι ἔσφαξε, κι ἀφάνισε. Μόνο τὸ πριγκηπόπουλο γλίτωσε μέσα σ' ἓνα πηγάδι ὅπου τὸ ἔβαλε στὴν ἀπελπισία τῆς ἡ μητέρα του. Ὅταν ὄμως βγῆκε ἀπ' τὸ πηγάδι, μαῦρος κι ἀγνώριστος ἀπ' τὸν καπνό, δὲν βρῆκε οὔτε γονεῖς, οὔτε παλάτι, οὔτε πολιτεία, οὔτε ψυχὴ ζωντανὴ μέσ' στὴν κοιλάδα. Μόνο τὰ μαῦρα πουλιὰ ἔκρωζαν πένθιμα στὴν ἐρημιά.

Καὶ τότε τὸ ἀρχοντόπουλο ἔκλαψε. Ἐκλαψε πικρὰ ὄλο τὰ δάκρυα πού δὲν εἶχε χύσει ἀπὸ μικρό. Ἐκλαψε γιὰ τοὺς γονεῖς του, γιὰ τὸν χρυσὸ του πατέρα καὶ τὴν ἀγγελόμορφη πριγκήπισσα, τὴ μητέρα του. Ἐκλαψε γιὰ τοὺς φίλους του τῶν παιδιῶν, πού τοὺς ἔχασε γιὰ πάντα. Ἐκλαψε γιὰ ὄλους τοὺς κατοίκους τῆς κοιλάδας, πού πέθαναν τόσο σκληρὰ καὶ ἄγρια. Ἐκλαψε γιὰ τὰ σπίτια πού κάπκαν, γιὰ τὰ δέντρα πού ἔγιναν κάρβουνα, γιὰ τὰ λουλούδια πού μαράθηκαν. Κι ὅταν πιὰ τοῦ σώθηκαν τὰ δάκρυα, κάθισε καὶ σκέφθηκε.

Γιατί χάθηκε ή μικρή τους πολιτεία; Γιατί αυτοί οι σκληροί καθαλιάρηδες την κατέστρεψαν; Γιατί αυτοί οι τόσο καλοί άνθρωποι να σκοτωθούν έτσι φρικτά; Γιατί τα παιδάκια, που δεν ήξεραν τίποτε άλλο από το γέλιο και το τραγούδι, να σβήσουν έτσι απότομα; Γιατί ο καλός άρχοντας, ο πατέρας του, κι η χρυσή του μητέρα να καθούν κι αυτοί έτσι; Γιατί η κατάρρα αυτή στον κόσμο; Γιατί; Γιατί;

Ξάφνου πηλαί του άκουσε έναν αναστεναγμό. "Ένας γέροντας ξεψυχοῦσε. "Όρμησε κοντά του, έτρεξε να του φέρει νερό, του σήκωσε το κεφάλι και του χάιδεψε απαλά τα μαλλιά, άλλα μάτια.

- Άνώφελα όλα αυτά, παιδί μου, είπε ο γέρος. Έγώ πεθαίνω πιά.

- Ώ, όχι, είπε το παιδί, εγώ δεν θέλω να πεθάνεις. Θέλω να ζήσεις.

- Ποιός μπορεί ν' αντισταθεί στη μοίρα του; Είπε ο γέρος.

- Μά γιατί, γιατί να πεθάνεις, παππού; ξανάπε το παιδί. Γιατί αυτή η καταστροφή, ο θάνατος, γιατί;

- Ώ, ποιός μπορεί ν' αντισταθεί στη μοίρα! Είπε ξανά ο γέρος, χαμογέλασε πικρά και... ξεψύχησε.

Και το παιδί έκλαψε πάλι πικρά. Έκλαψε, έκλαψε, έως ότου αποκαμωμένο αποκοιμήθηκε.

"Όταν ξύπνησε την άλλη μέρα, άργησε να καταλάβει πού βρισκόταν. "Όταν κατάλαβε, το μάτι του σκοτεινίασε. Δεν είχε πια άλλα δάκρυα να κλάψει. Δεν ήταν πια ένα παιδί. Μέσα σε μία μέρα ο πόνος το έκανε άνδρα. Κι όταν πλύθηκε και τα ξανά του μαλλιά ξαναέλαμψαν στο μέτωπό του, μια ρυτίδα σκοτεινίαζε την όψη του. Θυμήθηκε τα τελευταία λόγια του γέροντα.

- Ά, όχι, είπε δυνατά, μιλώντας στον εαυτό του. Έγώ θα μάθω!

Και ξεκίνησε.

* * *

Πέρασαν μέρες. Ο μικρός πρίγκιπας έφθασε σε μια μεγάλη πολιτεία. Χιλιάδες κι εκατομμύρια άνθρωποι μαζεύονταν εδώ απ' όλα τα μέρη της γης. Είπε παλάτια κι εκκλησίες και κήπους θαυμάσιους. Κι η ματιά του για λίγο θαμπώθηκε. Άλλα τί είναι αυτό που έβλεπε πιο πέρα; "Ένα τεράστιο κτήριο με μυτερές στέγες και κολώνες αρχαίες γύρω γύρω. Στην πρόσοψη διάβασε με μεγάλα γράμματα: ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ.

- Τί πάει να πεί Πανεπιστήμιο; ρώτησε.

- Νά, εδώ, του είπαν, μαθαίνεις όλη τη γνώση κι όλη τη σοφία του κόσμου.

- Ώ, τί ώραία, είπε το πριγκηπόπουλο. Αυτό κι εγώ ζητούσα.

- Ξέρεις, ή μελέτη είναι σκληρή, του ξαναείπαν.

Θέλεις χρόνια και χρόνια για να σπουδάσεις.

- Ώ, δεν με νοιάζει, είπε το πριγκηπόπουλο. Άρκει να μάθω.

Και πήγε ύπνρής σ' ένα πολίτη της χώρας εκείνης, για να κερδίζει όσα χρειαζόνταν, για να σπουδάσει. Κουράστηκε, αδυνάτισε, άλλα ποτέ δεν άποκαμε. Έγινε ή σκιά του εαυτού του. Μόνο μια λάμψη στα μάτια του και το ξανθό χρώμα των μαλλιών του θύμιζαν το παλιό πριγκηπόπουλο. Και ή καλοσύνη του. Η καλοσύνη του, όταν πήγαινε να γιατρέψει τους άρρώστους, ή να βοηθήσει τους πεινασμένους και τους γυμνούς, ή να παίξει με τα φτωχά παιδιά της γειτονιάς.

Άλλα ο πόνος του δεν έσβηνε. Η πόλεμος, ο θάνατος, ή άρρώστια, ή πείνα κι ή δυστυχία βασάνιζαν πάντα τους αδελφούς του, τους ανθρώπους. Και το μεγάλο Γιατί του πριγκηπόπουλου όλο και πλάταινε και βάθαινε και σκέπαζε τα πάντα.

Πέρασαν χρόνια. Και το πριγκηπόπουλο πήρε όλα τα διπλώματα και τα βραβεία. Άλλα απάντηση στο έρώτημά του δεν βρήκε.

Έμαθε ιστορία. Και γνώρισε τον τρόπο και τον πόνο και το άπεραντο κακό που πέρασε από τη γη. Και γέμισε άπορία. Γιατί οι άνθρωποι να είναι έτσι κακοί, γιατί να μη ζοῦν αγαπημένοι σαν αδέρφια, ευτυχισμένοι, όπως ήταν άλλοτε στην κοιλάδα τους;

Κι έμαθε φυσικές και οικονομικές επιστήμες. Και γέμισε πάλι άπορία. Γιατί να μη ζεί ο άνθρωπος σαν βασιλιάς της φύσεως, όταν έχει τόσες δυνάμεις στα χέρια του, άλλα φτιάχνει μόνον όπλα και πολέμους και καταστροφή;

Κι έμαθε ψυχολογία. Κι είδε τα άπύθμενα βάθη της ανθρώπινης ψυχής και το κακό στο βάθος κάθε ανθρώπου.

Κι έμαθε θεολογία. Έμαθε για τους άγγέλους και τους άγιους, για την άγάπη του Θεού που έγινε άνθρωπος, για τη θυσία Του, για να σώσει τους ανθρώπους. Κι ή άπορία του έγινε πιο μεγάλη. Γιατί τάχα ο Θεός δεν σώζει σε μια στιγμή τον κόσμο από τον πόνο, έτσι παντοδύναμος που είναι; Γιατί άκόμη ο πόνος και το κακό κυβερνοῦν τη γη;

Έτσι, την ήμέρα που του έδιναν έπίσημα τα βραβεία και τις περγαμνές στο Πανεπιστήμιο, κι όλοι γύρω χειροκροτοῦσαν, το πριγκηπόπουλο δεν βάσταξε, κι άρχισε να κλαίει. Όλοι βουβάθηκαν από την κατάπληξη, κι ο πρύτανης τον ρώτησε με καλοσύνη:

- Γιατί, παιδί μου, κλαίς;

- Κλαίω, είπε το άρχοντόπουλο, γιατί έμαθα όλες τις επιστήμες κι όλη τη σοφία του κόσμου, άλλα αυτό που ήθελα δεν το βρήκα.

- Και τί τάχα ήθελες, παιδί μου; ρώτησε ο πρύ-

τανς με άπορία.

- "Ήθελα να βρω γιατί υπάρχει ο πόνος. Κι ήθελα να νικήσω τον πόνο, είπε το πριγκηπόπουλο.

Τότε ο πρύτανις έγινε με μιᾶς πολλὴ σοβαρός.

- Αυτό που ζητᾶς, είπε, δὲν θὰ τὸ βρεῖς στὸ Πανεπιστήμιο, οὔτε σὲ καμμιά ἐπιστήμη καὶ σὲ καμμιά σχολή. Εἶναι κάτι που ξεπερνᾷ τὸ μυαλὸ τοῦ ἀνθρώπου. Ἄν θέλεις ἀπάντηση, ψάξε νὰ βρεῖς ἓνα ἄνθρωπο τοῦ Θεοῦ, ἓνα ἅγιο.

Καὶ ὁ μικρὸς πριγκηπας γύρισε ὅλη τὴ γῆ ρωτώντας νὰ βρεῖ ἓνα πραγματικὰ ἅγιο σ' αὐτὸν τὸν κόσμο. Καὶ τελικὰ τοῦ ἔδειξαν ἓνα ἀσκητὴ, μοναχὸ στὴν ἔρημο, που προσευχόταν ὅλη τὴν ἡμέρα γιὰ τὴ σωτηρία τῶν ἀνθρώπων.

Τὸ πριγκηπόπουλο ἔτρεξε σ' αὐτὸν κι ἔπεσε στὰ πόδια του.

- ὦ ἅγιο ἄνθρωπε, τοῦ εἶπε, πές μου, γιατί ὁ Θεὸς ἐπιτρέπει τὸ κακὸ καὶ τὸν πόνο νὰ γεμίζει τὸν κόσμο;

Ὁ ἀσκητὴς γύρισε, τὸν κοίταξε, καὶ δὲν ἀπάντησε, ἀλλὰ ξαναγύρισε στὴν προσευχή του. Τὸ πριγκηπόπουλο ὅμως ἐπέμεινε. Γονάτισε κοντὰ του κι ἄρχισε νὰ τὸν παρακαλεῖ. Τότε ὁ ἀσκητὴς τὸν ρώτησε.

- Τί εἶναι αὐτὰ που κρατᾶς στὰ χέρια σου;

- Εἶναι τὰ βραβεῖα καὶ τὰ διπλώματά μου, εἶπε ὁ νέος.

- Τότε, παιδί μου, εἶπε ὁ ἀσκητὴς, πῆγαινε στὸν κόσμο καὶ ζῆσε.

- ὦ, δὲν μπορῶ νὰ ζῆσω, εἶπε ὁ νέος, ἂν δὲν μάθω τὴν αἰτία τοῦ πόνου.

- Ἄν θέλεις νὰ μάθεις κάτι παραπάνω ἀπ' αὐτὰ, εἶπε ὁ ἐρημίτης κι ἔδειξε τὰ βραβεῖα καὶ τὰ διπλώματα, πρέπει νὰ μπορεῖς νὰ τὰ πετάξεις.

- Ἀμέσως, εἶπε τὸ πριγκηπόπουλο, καὶ πέταξε τὰ βραβεῖά του καὶ τὰ διπλώματα, καὶ τὰ πῆρε ὁ ἀέρας καὶ τὰ ἔριξε στὴ θάλασσα.

Καὶ τότε ὁ ἐρημίτης τοῦ εἶπε.

- Γιατί ζητᾶς νὰ μάθεις; Πῶς τοῦ μῆς νὰ μπεῖς μέσα στὰ μυστήρια τοῦ Θεοῦ;

- Θέλω νὰ μάθω, εἶπε τὸ βασιλόπουλο. Γιατί θέλω νὰ νικήσω τὸν πόνο.

- Ζητᾶς κάτι πολλὴ μεγάλη, εἶπε ὁ ἀσκητὴς. Εἶσαι ἄξιος γι' αὐτό;

- Δὲν ξέρω, εἶπε ὁ νέος. Ἄλλὰ θέλω νὰ γίνω ἄξιος.

- Τότε μείνε μαζί μου, εἶπε ὁ ἀσκητὴς, καὶ θὰ σοῦ πῶ, σὰν ἔλθει ἡ ὥρα.

Ἔτσι, τὸ πριγκηπόπουλο ἔγινε ὑποτακτικὸς τοῦ ἀσκητῆ, κι ἔμεινε κοντὰ του δέκα ὀλόκληρα χρόνια. Κι ὁ ἀσκητὴς ποτὲ δὲν εἶχε δεῖ τόσο καλὸν καὶ τόσο ὑπάκουον ὑποτακτικὸ. Ἄλλὰ, παρ' ὅλες τὶς παρακλήσεις τοῦ πριγκηπόπουλου, ὄλο ἀνέβαλλε

τὴν ἀποκάλυψή του.

Κάποτε ὅμως ὁ ἀσκητὴς ἀρρώστησε βαριά. Κι ὅταν κατάλαβε πιά πὼς θὰ πεθάνει, κάλεσε κοντὰ του τὸ πριγκηπόπουλο.

- Παιδί μου, τοῦ εἶπε, θὲς ἀκόμη νὰ μάθεις;

- Naί, γέροντα, εἶπε ὁ νέος.

- Εἶναι βαρὺ, τοῦ εἶπε ὁ γέρος, εἶναι μιὰ εὐχὴ βαριά, πολλὴ βαριά, γιὰ νὰ τὴ σηκώσει ἄνθρωπος.

- Θέλω ν' ἀκούσω, εἶπε τὸ πριγκηπόπουλο.

- Ἐ λοιπόν, ἄκουσε. Ἄν θέλεις νὰ νικήσεις τὸν πόνο, ἓνας μόνος τρόπος ὑπάρχει. Νὰ πάρεις τὸν πόνο ἐπάνω σου. Ὅποιον πονεμένο ἀγγίζεις, θὰ γίνεται καλὸ, ἀλλὰ ὁ πόνος του θὰ γίνεται δικός σου. Ὅποια δυστυχία θελήσεις θὰ θεραπεύεται, ἀλλὰ ἡ δυστυχία θὰ ἔρχεται σὲ σένα. Δέχεσαι;

- Naί, εἶπε τὸ βασιλόπουλο, δέχομαι. Δὲν θὰ εἶχε κανένα νόημα πιά ἡ ζωὴ μου, ἂν δὲν δεχόμουν.

Τότε ὁ γέροντας σηκώθηκε καὶ τοῦ ἔδωσε τὴν εὐλογία του. Κι ἔπειτα γονάτισε μπροστὰ στὸ πριγκηπόπουλο καὶ τοῦ φίλησε τὰ πόδια.

- Εἶμαι δοῦλός σου, τοῦ εἶπε. Γιατί ἐγὼ θέλησα νὰ δώσω τὴ ζωὴ μου στὸν Θεό, ἀλλὰ αὐτὸ δὲν μπόρεσα νὰ τὸ κάμω. Ὅμως ἡ δικὴ σου θυσία θὰ σώσει κι ἐμένα. Γιατί ὁ Θεὸς μοῦ εἶπε ὅτι τότε μόνος θὰ συγχωρηθῶ, ὅταν κάποιος ἄλλος ἀναλάβει τὸ φορτίο μου. Κι ὅταν τὸ πριγκηπόπουλο ταραγμένο ἔσκυψε νὰ τὸν σηκώσει, ἦταν πιά νεκρός. Ἄλλὰ ἓνα χαμόγελο ἀπάληνε τὴ μορφή, που δὲν εἶχε χαμογελάσει ποτέ.

* * *

Καὶ τὸ πριγκηπόπουλο ξεκίνησε νὰ συναντήσει τὸν πόνο.

Δὲν εἶχε πάει μακριά, καὶ εἶδε ἓναν ἄρρωστο νὰ κλαίει στὸν δρόμο. Τὸ πριγκηπόπουλο τὸν λιπήθηκε. Τὸν ἀγκάλιασε καὶ τὸν φίλησε, καὶ τότε... ἔγινε κάτι τὸ ἀπίστευτο. Ὁ ἄρρωστος ἔγινε ἀμέσως καλὸς. Ἄλλὰ τὸ πριγκηπόπουλο ἔχασε τὴν ὄψη του. Ὁ πόνος ἄρχισε νὰ τοῦ καίει τὰ σωθικά. Ἡ καρδιά του πάγωσε γιὰ μιὰ στιγμή. Ἄλλὰ δάγκωσε τὰ χεῖλη του καὶ προχώρησε.

Πιὸ κάτω ἓνας πηληγωμένος ζητοῦσε σὲ μιὰ γωνιὰ ἐλεημοσύνη. Ὁ πριγκηπας τὸν ἀγγίξε, κι αὐτὸς ἀμέσως ἔγινε καλὸς, ἀλλὰ ἡ πηληγὴ μεταφέρθηκε στὸν ἴδιο. Γιὰ μιὰ στιγμή λιποψύχησε, ἀλλὰ συνέχισε.

Δυὸ μικρὰ παιδιὰ ἔκλαιγαν πιὸ πέρα. Ὁ νέος τὰ ρώτησε γιατί κλαῖνε, κι ὁ ἓνας μικρὸς τοῦ ἀπάντησε.

- Πεινάμε. Καὶ δὲν ἔχουμε νὰ φᾶμε τίποτε.

- ὦ, εἶπε τὸ πριγκηπόπουλο. Πηγαίνετε. Καὶ δὲν θὰ πεινάσετε πιά.

Τὰ παιδιὰ σταμάτησαν νὰ κλαῖνε, τὰ μαραμένα μάγουλά τους πῆραν ξαφνικά, κατὰ θαυματουργικὸ τρόπο, κόκκινο χρῶμα, κι οἱ δυὸ μικροὶ ἄρχισαν χαρούμενοι νὰ τρέχουν δεξιὰ κι ἀριστερά. Ὁ νέος πρίγκηπας ὅμως μαράθηκε ἀπότομα κι ἔνωσε μιὰ φρικτὴ πείνα νὰ τὸν θερίζει, σὰν νὰ εἶχε μέρες καὶ μέρες νὰ φάει.

Πιο κάτω ἕνας νέος ἦταν ἔτοιμος ν' αὐτοκτονήσει.

– Γιατί θές νὰ σκοτωθεῖς; τὸν ρώτησε τὸ πριγκηπόπουλο.

– Δὲν βλέπεις τὰ χάλια μου; εἶπε ὁ νέος. “Ἐνα βλήμα στὸν πόλεμο τοῦ εἶχε καταστρέψει τὴ μορφή, ἔτσι πού νὰ μὴ μπορεῖ πιά νὰ φανεῖ στὸν κόσμο.

– ὦ, μὴ στενοχωριέσαι, εἶπε τὸ πριγκηπόπουλο. Για δὲς σ' αὐτὸν τὸν καθρέφτη.

Κι ἐνῶ ὁ νέος συγκινημένος ἔβλεπε τὸν μεταμορφωμένο του ἑαυτό, τὸ πριγκηπόπουλο ἔφυγε μὲ ἀπαίσια ἀκρωτηριασμένη τὴν ἄλληλοτε ἀγγελικὴ μορφή του.

Σὲ λίγο ὄλοι ἔμαθαν τὰ θαύματα τοῦ νέου πρίγκηπα. Ὅλοι ἔτρεχαν νὰ γονατίσουν στὰ πόδια του, ἀλλ' ὁ καθένας εἶχε κάτι νὰ τοῦ ζητήσει, κάποιον πόνο ν' ἀποτυπώσει ἐπάνω του. Κι πρίγκηπας ἔδινε, ὄλο ἔδινε τὸν ἑαυτό του. Εἶχε πιά καταντήσει μιὰ φρικτὴ μορφή. Τὰ μαλλιά του τὰ ἔδωσε, τὰ μάτια του τὰ ἔδωσε. Ὅλα του τὰ μέλη ἦταν πιά ἀκρωτηριασμένα. Τὸ σῶμά του ἦταν ὄλο μιὰ πληγή, τὰ σωθικά του ἔκαιγαν. Καὶ ἡ ψυχὴ του ἦταν κι αὐτὴ φορτωμένη ὅλες τὶς πίκρες καὶ τὶς θλίψεις τῶν ἀνθρώπων. Κι ὅμως τ' αὐτιά του, τὰ μόνα πού ἀκόμη δούλευαν, ἄκουγαν συνέχεια τὶς παρακλήσεις τῶν ἀνθρώπων γύρω του:

– Δώσέ μας, δώσέ μας, δώσέ μας...

Κι ὅταν πιά κατάλαβε ὅτι ὁ θάνατος πλησίαζε, εἶδε μπροστά του ἕνα ὄραμα. Εἶδε τὸν Υἱὸ τοῦ Θεοῦ πάνω στὸν σταυρὸ νὰ στάζει μ' ἀπέραντο πόνο μιὰ μιὰ τὶς σταγόνες τῆς καρδιάς Του σ' ἀναρίθμητους ἀνθρώπους πού πλησίαζαν διψασμένοι. Καὶ τότε μιὰ κραυγὴ τοῦ γέμισε τὸ στήθος.

– Γιατί, Χριστέ μου, αὐτὸς ὁ πόνος; Γιατί νὰ ἐξακολουθεῖ ἀκόμα ἡ δυστυχία στὸν κόσμο; Γιατί; Πές μου, γιατί Σὺ εἶσαι ὁ πρῶτος πού ἐπόνεσες.

Καὶ τότε τὸ ὄραμα ἄλλαξε. Ὁ Χριστὸς ξαναφάνηκε σ' ὄλη Του τὴ λάμπη, σ' ὄλη Του τὴ μεγαλοπρέπεια, πού δὲν μπορούσε κανεὶς νὰ τὸν ἀντικρύσει. Κι ἔσκυψε κι ἀγκάλιασε τὸ πριγκηπόπουλο. Καὶ ξάφνου οἱ πληγές του ἔσβησαν, κι οἱ πόνοι του πέρασαν, κι ἡ μορφή του ξανάγινε χρυσῆ σὰν τὰ πρῶτα χρόνια, τὰ χρόνια τῆς κοιλάδας. Κι ἡ χαρὰ, πού εἶχε ξεχάσει πιά καὶ τ' ὄνομά της ἀκόμη, ἡ χαρὰ ἡ ἀπέραντη, ἡ αἰώνια κι ἀσυννέφιαστη, τοῦ γέμισε τὴν καρδιά. Καὶ ὁ Χριστὸς τοῦ εἶπε:

– Ἔλα μαζί μου, παιδί μου, στὴ βασιλεία μου. Γιατί ἐσὺ μὲ ἔνωσες.

Καὶ τότε ὁ νέος πρίγκηπας, γιὰ πρώτη φορὰ ὕστερα ἀπὸ τόσα χρόνια, ἔκλεισε εὐτυχισμένος τὰ μάτια καὶ ξάπλωσε ἀπαλά...

Κι ὅταν οἱ ἄνθρωποι γύρω, πού εἶχαν γιатреутеῖ ἀπ' τὸ πριγκηπόπουλο, ἔτρεξαν νὰ τὸν σηκώσουν, εἶδαν μ' ἔκπληξη καὶ θαυμασμὸ ἕνα πανέμορφο ἀρχοντόπουλο, μ' ἕνα οὐράνιο χαμόγελο στὸ στόμα, νὰ γέρνει νεκρὸ στὴν ἀγκαλιὰ τους.

Γ.Κ.

Τρεῖς Ἱεράρχες. Μελίρρυτος ποταμὸς Σοφίας

Εορτάζει καὶ πανηγυρίζει ἡ ἅγια Ἐκκλησία τοὺς τρεῖς μελirρυτοὺς ποταμοὺς, τοὺς τρεῖς Ἱεράρχες, ποὺ συνέδεσαν ἄρρηκτα καὶ ἄρρηκτα τὴν Ὁρθοδοξία καὶ τὸν Ἑλληνισμό, ὥστε νὰ μποροῦμε νὰ ὀμιλοῦμε γιὰ Ἑλληνορθοδοξία.

Μεγάλα ἐκκλησιαστικὰ ἀναστήματα, Πατέρες τῆς Ὁρθοδοξίας, καὶ γιὰ τὴν ἐποχὴ τους πανεπιστήμονες. Σπουδάσαν ὅλες τις τότε σύγχρονες ἐπιστῆμες στὸ πανεπιστήμιο τῆς εἰδωλοθηλατρικῆς Ἀθήνας. Ἀφοσιωμένοι στὴ σπουδὴ τους, γνωρίζοντας δύο δρόμους: ἀπὸ τὸ σπίτι στὸ σχολεῖο καὶ ἀπὸ τὸ σπίτι στὴν ἐκκλησία.

Νέοι ἦταν, ἀλλὰ δὲν παρασύρθηκαν στὴν εὐκολία καὶ στὴ μόδα τῆς ἐποχῆς τους. Γνώριζαν τὸν προορισμὸ τους: νὰ σώσουν τὴν ἀθάνατη ψυχὴ, καὶ ὄχι νὰ ἱκανοποιήσουν καὶ νὰ κορέσουν τὰ πάθη τοῦ φθαρτοῦ σώματος.

ἀζεται καθoὺς καὶ ἐνάρετους πολῖτες, χρήσιμους ἐργάτες τοῦ ἀμπελιῶνος.

Οἱ τρεῖς Ἱεράρχες ἀκολούθησαν τὸν μοναχικὸ βίo. Διέπρεψαν νικτῆς ἐναντίον τοῦ κακοῦ καὶ τρο-

Τεράστιο καὶ πολυσχιδῆς τὸ ἔργο τῶν Τριῶν Ἱεραρχῶν, ποὺ ἄφησαν στοὺς ἐπιγόνους τους. Οἱ Τρεῖς Ἱεράρχες ὑπηρετήσαν τὸν πάσχοντα καὶ ἀδύναμο ἄνθρωπο μὲ τὸ φιλιανθρωπικὸ τους ἔργο. Ὁλοὶ μας ἔχουμε γνῶση γιὰ τὴν περίφημη Βασιλειάδα, ὅπου περιέθαλλε καὶ γηροκομοῦσε ἀνήμπορους μὲ τὰ χέρια τοῦ ὁ Ἅγιος Βασίλειος. Τὸ συγγραφικὸ του ἔργο ἀξιοθλογώτατο, περίλημπρο καὶ ὀγκῶδες. Θεσαυρὸς σοφίας καὶ φιλοσοφίας θείας μὲ τὴν ἔμπνευση τοῦ Ἁγίου Πνεύματος. Ἔδινε λύσεις στὰ προβλήματα τῆς ἐποχῆς ἐκείνης, ἀλλὰ ἀπαντᾷ καὶ στὰ σημερινὰ προβλήματα καὶ ἀδιέξοδα τοῦ ὑπερήφανου καὶ φίλτατου ἀνθρώπου τῆς καταναλωτικῆς κοινωνίας, τῆς ὕλης καὶ τῆς ἐγωπάθειας.

Οἱ λαμπρὲς σπουδῆς τους ἀνοίγαν μπροστά τους λαμπροὺς δρόμους κοσμικῆς καριέρας. Τοὺς ἀπαρνήθηκαν. Δὲν εἶναι κακό, βέβαια, νὰ χρησιμοποιεῖ τις σπουδῆς του κάποιος γιὰ κοσμικὴ καριέρα. Ἐξαρτᾶται τί θὰ προτάξει: τὸ χρῆμα, τὴ δόξα, τὴν ἄσπρη ζωὴ ἢ τὴν ἀφιλοκερδῆ προσφορὰ πρὸς τὸν συνάνθρωπο ἀδύναμο ἀδελφό. Ἡ κοινωνία χρει-

παιοῦχοι στεφανηφόροι τοῦ Χριστοῦ. Ὁ καθένας τους ἔχει ξεχωριστὴ ἡμέρα ποὺ ἡ ἅγια Ἐκκλησία τιμᾷ τὴ μνήμη του: Ὁ Μέγας Βασίλειος τὴν 1^η Ἰανουαρίου, ὁ Γρηγόριος ὁ Θεολόγος τὴν 25^η τοῦ αὐτοῦ μηνός, καὶ ὁ Ἰωάννης ὁ Χρυσόστομος τὴν 27^η τοῦ ἰδίου. Τὴν 30^η τοῦ αὐτοῦ μηνός τιμᾷ καὶ εορτάζει ἡ Ἐκκλησία μας τὴ μνήμη τῶν Τριῶν Ἱε-

ραρχῶν, καὶ ἡ πολιτεία ὄρισε τὴν ἡμέρα αὐτὴ ὡς ἡμέρα τῶν Γραμμάτων καὶ τῶν Τεχνῶν.

Τεράστιο καὶ πολυσιχιδῆς τὸ ἔργο τῶν Τριῶν Ἱεραρχῶν, ποὺ ἄφησαν στοὺς ἐπιγόνους τους. Οἱ Τρεῖς Ἱεράρχες ὑπηρέτησαν τὸν πάστορα καὶ ἀδύναμο ἄνθρωπο μὲ τὸ φιλανθρωπικὸ τους ἔργο. Ὅλοι μας ἔχουμε γνώση γιὰ τὴν περίφημη Βασιλειάδα, ὅπου περιέθαλπε καὶ γηροκομοῦσε ἀνήμπορους μὲ τὰ χέρια τοῦ Ὁ Ἁγίου Βασίλειος. Τὸ συγγραφικὸ του ἔργο ἀξιολογώτατο, περιήλαμπε καὶ ὀγκῶδες. Θησαυρὸς σοφίας καὶ φιλοσοφίας θείας μὲ τὴν ἔμπνευση τοῦ Ἁγίου Πνεύματος. Ἔδινε λύσεις στὰ προβλήματα τῆς ἐποχῆς ἐκείνης, ἀλλὰ ἀπαντᾷ καὶ στὰ σημερινὰ προβλήματα καὶ ἀδιέξοδα τοῦ ὑπερήφανου καὶ φίλαυτου ἀνθρώπου τῆς καταναλωτικῆς κοινωνίας, τῆς ὕλης καὶ τῆς ἐγωπάθειας. Εἶναι θησαυρὸς διαμαντιῶν κρυμμένος σὲ κάποιες βιβλιοθήκες, καὶ πρέπει νὰ τὸν γνωρίσουμε... χθὲς καὶ ὄχι αὔριο. Πολλὰ προβλήματα

εὐκαιρία νὰ ἀνταλλιάξουμε ἀπόψεις-προτάσεις καὶ νὰ προβληματιστοῦμε γιὰ τὴ σημερινὴ κατάσταση στὴν παιδεία-ἐκπαίδευση καὶ γιὰ τὸ μέλλον της, δηλαδὴ γιὰ τὸ μέλλον τοῦ τόπου. Ἡ μεγαλύτερη βιομηχανία τῆς μικρῆς σὲ ἔκταση Ἑλλάδος εἶναι ὁ πολιτισμὸς της καὶ τὸ χρυσοφόρο φορτίο τῆς παιδείας καὶ τοῦ ἐλληνικοῦ πνεύματος τοῦ ἱστορικοῦ παρελθόντος, τὸ ὁποῖο ἀνακαλύπτει καὶ πάλι ἡ Δύση μέσω τῆς ἀρχαίας γλώσσας.

Λαμπρὰ κάθε χρόνο πρέπει νὰ τιμοῦμε τοὺς μελιρρῦτους ποταμούς τῆς σοφίας καὶ νὰ ἐορτάζουμε οὐσιαστικὰ τὴν ἡμέρα τῶν Γραμμάτων (30 Ἰανουαρίου) πέρα καὶ ἔξω ἀπὸ τοὺς τετριμμένους πανηγυρικοὺς καὶ τὴν ἐπίδοση βραβείων. Καὶ αὐτὰ χρειάζονται, ἀλλὰ δὲν ἀρκοῦν. Νὰ καθιερωθεῖ τοῦλάχιστον ἓνα τριήμερο μὲ ὀμιλίες, ἡμερίδες καὶ ἀφιερῶματα οὐσίας καὶ πραγματικοῦ προβληματισμοῦ γιὰ τὸ ἔργο τῶν Ἱεραρχῶν καὶ τῆς ἐκπαίδευσης-παιδείας-πολιτισμοῦ. Τοῦ ἐλληνικοῦ

Πολλὰ προβλήματα τῶν σύγχρονων κοινωνιῶν δὲν θὰ ὑπῆρχαν, ἂν ὁ καθένας μας προσωπικὰ καὶ ὄλοι μαζί στρεφόμασταν στὸν ἀπέραντο πλοῦτο τῆς ἐλληνορθόδοξης γραμματείας.

Εἶναι κρίμα τὰ ἐλληνόπουλα, ἡ νεολαία, τὸ καμάρι καὶ τὸ μέλλον τοῦ τόπου μας, νὰ τρέφεται μὲ πνευματικὰ ξυλοκέρατα (καὶ πολλὲς φορὲς κακῆς ποιότητας), καὶ νὰ περιφρονοῦν τὴ θεραπετικὴ τροφή ποὺ παρέχουν τὰ ἔργα τῶν Ἁγίων Τριῶν Ἱεραρχῶν.

τῶν σύγχρονων κοινωνιῶν δὲν θὰ ὑπῆρχαν, ἂν ὁ καθένας μας προσωπικὰ καὶ ὄλοι μαζί στρεφόμασταν στὸν ἀπέραντο πλοῦτο τῆς ἐλληνορθόδοξης γραμματείας.

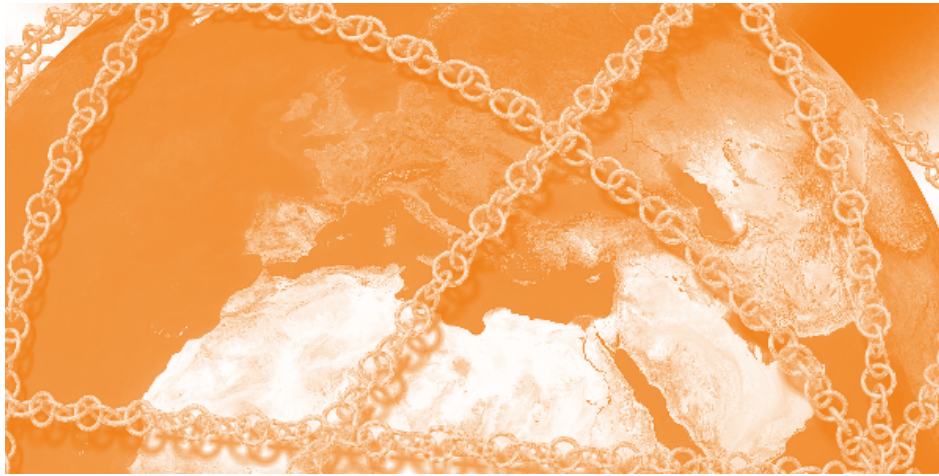
Εἶναι κρίμα τὰ ἐλληνόπουλα, ἡ νεολαία, τὸ καμάρι καὶ τὸ μέλλον τοῦ τόπου μας, νὰ τρέφεται μὲ πνευματικὰ ξυλοκέρατα (καὶ πολλὲς φορὲς κακῆς ποιότητας), καὶ νὰ περιφρονοῦν τὴ θεραπετικὴ τροφή ποὺ παρέχουν τὰ ἔργα τῶν Ἁγίων Τριῶν Ἱεραρχῶν. Δυστυχῶς, ὑπάρχουν καὶ πολλοὶ νέοι ποὺ ἀγνοοῦν τὴν ὑπαρξή τους. Ἀσχολούμαστε μὲ τὴ δυτικὴ φιλοσοφία, ποὺ ἀποτελεῖ, θὰ λέγαμε, παραστρατημένο-νόθο παιδί τῆς ἀρχαιοελληνικῆς γραμματείας, καὶ ὄχι γνήσιο. Μεγάλῃ ἢ εὐθύνη ὄλων μας. Ποτὲ βέβαια δὲν εἶναι ἀργά.

Ὁ ἐτήσιος ἐορτασμὸς τῶν τριῶν μεγίστων φωστῆρων τῆς τρισηλίου Θεότητος μᾶς δίνει τὴν

πολιτισμοῦ, τοῦ μέτρου, τῆς δημοκρατίας καὶ τῆς πνευματικῆς προσφορᾶς τοῦ ἐλληνικοῦ πνεύματος, τοῦ ἀρχαίου ἀλλὰ καὶ τοῦ σύγχρονου, στὴν πνευματικὴ πορεία ὅλου τοῦ κόσμου. Πολλὰ θὰ ἀνακαλύψουμε καὶ ἀπὸ πολλὰ θὰ ἐκπληγοῦμε, εὐχάριστα.

Νὰ κοιτάξουμε μπροστά, ὡς προχωρήσουμε. Σήμερα μπορεῖ νὰ εἴμαστε λίγοι. Αὔριο θὰ γίνουμε πολλοί. Θὰ προσχωρήσουν καὶ οἱ ἀλληθωρίζοντες σημερινοὶ ἐθνομηδενιστές. Θὰ εἶναι ἔργο εὐλογημένο. Οἱ ἐπόμενες γενιὲς θὰ μᾶς εὐχαριστοῦν, καὶ ἡ σημερινὴ γενεὰ θὰ διαπιστώσει ὅτι ὑπάρχει πλοῦτος, ὑπάρχει διέξοδος φωτεινὴ (ἐλληνικὴ) ἀπὸ τὴν ἀδιέξοδη, μαύρη λογικὴ τῆς Δύσης.

Παγκοσμιοποίηση

Η παγκοσμιοποίηση είναι μια εξέλιξη της σύγχρονης ζωής που κανείς δεν μπορεί πλέον να αρνηθεί ή να εμποδίσει και η οποία προβάλλει ως ιδανικό και στόχο της... την πολυπόθητη

πολύ και τη θεοποιήσαμε, οι αποστάσεις έκμηδενίσθηκαν και το απολαύσαμε, ή εικόνα κι ο ήχος έφτασαν στα πέρατα του κόσμου και καμαρώσαμε, ή δε Ίατρική νίκησε τις ανίστες αρρώστιες, παράτει-

Σιγά σιγά λοιπόν, χωρίς να το καταλάβουμε και στην ουσία χωρίς να αντιδράσουμε, κάναμε την υπερκατανάλωση κανόνα και ανάγκη μας, με αποτέλεσμα... όλο να αγοράζουμε, και όλο κάτι να μας λείπει. Η διαφήμιση μας υποδούλωσε, και το πανούργο "shopping therapy" έγινε πεποίθηση και αντικαταθλιπτικό μας

ευημερία. Οί υποστηρικτές της ταυτίζουν τη γεωργική και βιομηχανική ανάπτυξη με τη συσσώρευση πλούτου και έπομένως την ευημερία, έχουν δε σαν σημαία τους τό... όσο πιο πολλά κερδίζεις, τόσο πιο ευτυχής γίνεσαι. Όστόσο, δεν υπάρχει μεγαλύτερο φέμα από αυτό. Είναι μια στημένη απάτη που ενισχύει με την ελεύθερη αγορά, άλλα υποδουλώνει τον άνθρωπο, με τρόπο ανέντιμο και ύπουλο.

Σιγά σιγά λοιπόν, χωρίς να το καταλάβουμε και στην ουσία χωρίς να αντιδράσουμε, κάναμε την υπερκατανάλωση κανόνα και ανάγκη μας, με αποτέλεσμα... όλο να αγοράζουμε, και όλο κάτι να μας λείπει. Η διαφήμιση μας υποδούλωσε, και το πανούργο "shopping therapy" έγινε πεποίθηση και αντικαταθλιπτικό μας. Η τεχνολογία προόδεψε

νε τη ζωή, μείωσε έντυπωσιακά τον πόνο, κι εμείς θαυμάσαμε την πρόοδο κι υποκύψαμε δουλικά στην παγκοσμιοποίηση.

Τί γίνεται όμως με την ψυχή του ανθρώπου; Τί γίνεται με τους ατέρμονες πολέμους; Ποιού κρύβεται ή ευτυχία; Μήπως τελικά ο σύγχρονος άνθρωπος παραμυθιάζεται με φροῦδες ελπίδες; Μήπως ή διακήρυξη των ανθρωπίνων δικαιωμάτων είναι ένα, κατάλληλα επιλεγμένο, καταπραϋντικό ή ίσως υπνωτικό για όλους μας; Μήπως τελικά με όλα αυτά κυριαρχεί ο ισχυρός, όπως είχε διαπιστώσει κι ο Θουκυδίδης («τόν ήσσω υπό του δυνατωτέρου κατέρχεται»);

Πράγματι, ή παγκοσμιοποίηση, ενώ στοχεύει στη συνεννόηση των λαών, καταλήγει να οδηγεί

Ἡ παγκοσμιοποίηση, ἐνῶ στοχεύει στὴ συνεννόηση τῶν λαῶν, καταλήγει νὰ ὀδηγεῖ στὴν ὑποταγὴ τῶν ἀσθενεστέρων. Οἱ πλούσιοι γίνονται πλουσιώτεροι, κι οἱ φτωχοί... φτωχότεροι. Τὸ ἕνα τρίτο τῶν ἀνθρώπων ζοῦν στὰ ὅρια τῆς λιμοκτονίας, τὸ χρηματιστήριο καταστρέφει πανεύκολα τὶς ἀδύναμες οἰκονομίες, κι οἱ πλούσιοι ζοῦν δυστυχισμένοι κι ἀνικανοποίητοι μέσα στὰ χρυσᾶ παλάτια τους.

στὴν ὑποταγὴ τῶν ἀσθενεστέρων. Οἱ πλούσιοι γίνονται πλουσιώτεροι, κι οἱ φτωχοί... φτωχότεροι. Τὸ ἕνα τρίτο τῶν ἀνθρώπων ζοῦν στὰ ὅρια τῆς λιμοκτονίας, τὸ χρηματιστήριο καταστρέφει πανεύκολα τὶς ἀδύναμες οἰκονομίες, κι οἱ πλούσιοι ζοῦν δυστυχισμένοι κι ἀνικανοποίητοι μέσα στὰ χρυσᾶ παλάτια τους.

Ἄνθρωπος ζεῖ γιὰ νὰ τρώει, νὰ πίνει καὶ νὰ διασκεδάσει. Ὑπάρχουν εὐκόλεις λύσεις γιὰ ὅλα. Δὲν χρειάζεται πιά νὰ σκεφτεῖς ἄλλοι σκέφτονται γιὰ σένα. Εἶναι αὐτοὶ ποὺ σὲ πληροφοροῦν γιὰ τὰ γεγονότα, μὲ τὸν τρόπο ποὺ θέλουν ἐκεῖνοι. Εἶναι αὐτοὶ ποὺ σὲ καθοδηγοῦν. Τὸ περιττὸ ἔγινε βία, ἡ αὐταπάτη ἔγινε νόμος, καὶ τὸ ἄγχος... κανόνας κι ἀποτέλεσμα!

Ὅμως ἡ ἀλλαγὴ αὐτὴ ἔφερε παρενέργειες. Αὐτὲς ἄρχισαν νὰ φαίνονται στὴ Φύση, ποὺ καιρὸ τώρα πάσχει, καὶ μάλιστα βαριά. Θυσιάσθηκε κι αὐτὴ, ὅπως κι ἡ ψυχὴ μας ἐξάλλου, στὴν πρόοδο. Τὰ δάση ἀποψιθώνονται ἢ καίγονται, τὸ νερὸ μειώνεται, ἡ ἀτμόσφαιρα κι ἡ θάλασσα μοιλύνονται, κι ὅλα γίνονται χειρότερα ἀπὸ πρὶν. Κι ἔτσι, ἐνῶ ἡ

παγκοσμιοποίηση ὑποσχέθηκε πολλὰ, κατάστρεψε τὴ Φύση καὶ δολοφόνησε τὴν Ψυχὴ. Διηλαθὴ ἐξαφάνισε τὸν ἄνθρωπο μὲ ἀξίες.

Πρέπει ἐπιτέλους νὰ ἀφυπνισθεῖ ἡ ἀνθρώπινη συνείδηση. Ἦρθε ἡ ὥρα νὰ μετατρέψει τὴν ἀλλοτρίωση σὲ καταξίωση καὶ τὸ ἄγχος σὲ ἀγῶνα. Ὁ ἄνθρωπος πρέπει νὰ ἀλλιάξει τὸν τρόπο ἀνάγνωσης τῶν γεγονότων. Ἡ μελέτη κι ἡ κατανόηση τῆς ἱστορίας μπορεῖ νὰ τὸν βοηθήσει στὸν ἐπαναπροσδιορισμὸ τοῦ στόχου του. Ἡ ἀρχαία παιδεία, ποὺ ἀναζητοῦσε τὴν ἀλήθεια, τὸ κάλλος καὶ τὴν ἀρετὴ, καὶ μετὰ ὁ Χριστιανισμὸς, ποὺ ἦταν ἡ πηγὴ τῆς ἀγάπης καὶ τῆς προσφορᾶς, ἄς γίνουν ἀλάθητοι δείκτες προσανατολισμοῦ καὶ πορείας. « Ὁ οὖν κτησάμενος τὴν ἀγάπην Αὐτὸν τὸν Θεὸν ἐκτήσατο », ἔγραψε ὁ Μάξιμος ὁ Ὁμολογητὴς τὸν Ζ' αἰῶνα.

Ἔτσι μόνον θὰ μπορέσουμε νὰ μετατρέψουμε τὴν Παγκοσμιοποίηση σὲ Οἰκουμενισμό.

Αὐτὸ ἄς γίνεῖ τὸ μεγάλο μας ὄραμα!

ΔΕΣΠΟΙΝΑ ΧΙΝΤΖΟΓΛΟΥ-ΑΜΑΣΛΙΔΟΥ

Τὸ παράδοξο τοῦ καταναλωτισμοῦ

Τὸ ὅτι ἡ καταναλωτικὴ μας κοινωνία ἀδυνατεῖ νὰ μᾶς δώσει τὴν εὐτυχία ποὺ γυρεύουμε, αὐτὸ πιά δὲν εἶναι θεωρία· εἶναι μιὰ ἀπλὴ ἐμπειρικὴ διαπίστωση. Θυμᾶμαι μιὰ παλιὰ παγκόσμια ἔρευνα τῆς Agnus Reid Group, ἡ ὁποία κατέληξε στὴ διαμόρφωση ἑνὸς παγκόσμιου «Δείκτη Ἐλπίδας», ἀνάλογα μὲ τὸ ποσοστὸ τῶν ἀνθρώπων

Σίγουρα, λοιπόν, ἡ καταναλωτικὴ κοινωνία ἀποδεικνύεται ἀνεπαρκὴς νὰ δώσει στοὺς ἀνθρώπους τὴν εὐτυχία ποὺ γυρεύουν. Ἄλλῃ θὰ μπορούσαμε καὶ τοημᾶμε νὰ ποῦμε κάτι παραπάνω: ὅτι ἡ καταναλωτικὴ κοινωνία δὲν ἀποδεικνύεται ἀπλῶς ἀνεπαρκὴς νὰ μᾶς δώσει τὴν εὐτυχία, ἀλλὰ καὶ τὴν ὑπονομεύει συστηματικά· ὅτι δηλαδὴ ὄχι

Ἡ καταναλωτικὴ κοινωνία ἀποδεικνύεται ἀνεπαρκὴς νὰ δώσει στοὺς ἀνθρώπους τὴν εὐτυχία ποὺ γυρεύουν. Ἄλλῃ θὰ μπορούσαμε καὶ τοημᾶμε νὰ ποῦμε κάτι παραπάνω: ὅτι ἡ καταναλωτικὴ κοινωνία δὲν ἀποδεικνύεται ἀπλῶς ἀνεπαρκὴς νὰ μᾶς δώσει τὴν εὐτυχία, ἀλλὰ καὶ τὴν ὑπονομεύει συστηματικά· ὅτι δηλαδὴ ὄχι μόνο δὲν μᾶς βοηθάει νὰ φθάσουμε στὴν εὐτυχία, ἀλλὰ καὶ μᾶς ἀπομακρύνει ἀπὸ αὐτήν.

ποὺ δήλωναν αισιόδοξοι γιὰ τὸ μέλλον σὲ κάθε χώρα. Στὴν πλούσια Εὐρώπη κυριαρχοῦσε ἡ ἀπαισιοδοξία, μὲ τὸ ποσοστὸ τῶν «αισιόδοξων» γιὰ τὸ μέλλον νὰ ἀνέρχεται μόλις στὸ 18% στὴ Γερμανία καὶ στὸ 17% στὴ Γαλλία, τὴν ἴδια στιγμή ποὺ στὴ Νότιο Ἀφρική τὸ ἀντίστοιχο ποσοστὸ ἔφθανε στὸ 42% καὶ στὴ Βραζιλία τὸ 64%. Ἡ ἔρευνα αὐτὴ εἶχε γίνῃ τὸ μακρινὸ 1998. Φοβούμαστε ὅτι σήμερα τὸ χάσμα θὰ ἦταν ἀκόμα μεγαλύτερο.

μόνο δὲν μᾶς βοηθάει νὰ φθάσουμε στὴν εὐτυχία, ἀλλὰ καὶ μᾶς ἀπομακρύνει ἀπὸ αὐτήν.

Γιὰ νὰ εἴμαστε εἰλικρινεῖς, βέβαια, αὐτὸ μοιάζει παράδοξο. Κάθε φορὰ ποὺ ἐκφράζουμε τὸ παράπονο ὅτι ἡ καταναλωτικὴ κοινωνία μας δὲν μᾶς δίνει τὴν εὐτυχία ποὺ γυρεύουμε, θὰ κινδυνεύουμε νὰ μᾶς ἐγκαλέσει κανεὶς γιὰ... ἀγνωμοσύνη. Διότι θὰ μπορούσε νὰ ἀντιτείνει κανεὶς ὅτι ἡ κοινωνία μας, ἐπιτέλους, εἶναι ἡ κοινωνία τῆς ὑλικῆς εὐμάρ-

ρειας, τῆς ὑπερεπάρκειας τῶν ὑλικῶν ἀγαθῶν. Ἄν εἶχαμε τὴ δυνατότητα νὰ πάρουμε ἕναν ἄνθρωπο τῶν ἀρχῶν τοῦ περασμένου αἰῶνα καὶ νὰ τὸν ξεναγήσουμε σὲ ἕνα Super Market ἢ σὲ ἕνα κατάστημα ἠλεκτρονικῶν εἰδῶν τῆς ἐποχῆς μας, αὐτὸς πιθανώτατα θὰ ἔνωθε ὅτι δὲν θὰ χρειαζόταν τίποτε ἄλλο, γιὰ νὰ εἶναι εὐτυχισμένος.

Ἀσφαλῶς, θὰ πεῖτε, τὰ ὑλικά ἀγαθὰ δὲν εἶναι τὸ πᾶν. Δύσκολα ὅμως θὰ μπορούσαμε νὰ ἀρνηθοῦμε ὅτι εἶναι τοῦλάχιστον *κάτι*, ἔστω *ένας* ἀπὸ τοὺς παράγοντες τῆς ἀνθρώπινης εὐτυχίας. Γιατί λοιπὸν νὰ παραπονιόμαστε γιὰ μιὰ κοινωνία ἢ ὁποία μᾶς ἐξασφαλίζει τοῦλάχιστον αὐτὸν τὸν *έναν*

ἀκραῖο, ὅτι τὰ ὑλικά ἀγαθὰ δὲν εἶναι ἀπλῶς ἕνα ἀπὸ τὰ στηρίγματα τῆς εὐτυχίας, ἀλλὰ σχεδὸν τὸ πᾶν· ὅτι θὰ ἀρκοῦσε νὰ γεμίσουμε ὑλικά ἀγαθὰ, γιὰ νὰ γίνουμε εὐτυχισμένοι. Ἀκόμα καὶ τότε, ἡ καταναλωτικὴ μας κοινωνία καὶ νοοτροπία ὄχι ἀπλῶς δὲν θὰ θεμελιῶνε τὴν εὐτυχία μας, ἀλλὰ καὶ θὰ τὴν ἀντιστρατευόταν.

Γιὰ νὰ γίνεῖ κατανοητὸ αὐτό, ἐπιτρέψτε μου ἕνα παράδειγμα: Ἄς φαντασθοῦμε ἕνα ποτήρι γεμᾶτο νερό. Σκεφθῆτε: Τί εἶναι αὐτὸ ποὺ μᾶς κάνει νὰ λέμε γι' αὐτὸ ὅτι εἶναι «γεμᾶτο»; Ἄν σπεύσει κανεὶς νὰ ἀπαντήσει ὅτι εἶναι γεμᾶτο, γιὰτι ἔχει... πολὺ νερό, ἢ ἀπάντηση αὐτὴ ἀποδεικνύεται εὐκόλα ὄχι

Ἀσφαλῶς, θὰ πεῖτε, τὰ ὑλικά ἀγαθὰ δὲν εἶναι τὸ πᾶν. Δύσκολα ὅμως θὰ μπορούσαμε νὰ ἀρνηθοῦμε ὅτι εἶναι τοῦλάχιστον *κάτι*, ἔστω *ένας* ἀπὸ τοὺς παράγοντες τῆς ἀνθρώπινης εὐτυχίας. Γιατί λοιπὸν νὰ παραπονιόμαστε γιὰ μιὰ κοινωνία ἢ ὁποία μᾶς ἐξασφαλίζει τοῦλάχιστον αὐτὸν τὸν *έναν* ἀπὸ τοὺς παράγοντες τῆς ἀνθρώπινης εὐτυχίας, ἀφήνοντάς μας νὰ παλέψουμε γιὰ τοὺς ὑπόλοιπους; Πῶς καὶ συμβαίνει σήμερα νὰ ἔχουμε τὰ σπίτια μας γεμᾶτα ἀγαθὰ, καὶ τὴν ἴδια στιγμή νὰ νιώθουμε τὶς καρδιές μας πιὸ ἄδειες παρὰ ποτέ;

ἀπὸ τοὺς παράγοντες τῆς ἀνθρώπινης εὐτυχίας, ἀφήνοντάς μας νὰ παλέψουμε γιὰ τοὺς ὑπόλοιπους; Πῶς καὶ συμβαίνει σήμερα νὰ ἔχουμε τὰ σπίτια μας γεμᾶτα ἀγαθὰ, καὶ τὴν ἴδια στιγμή νὰ νιώθουμε τὶς καρδιές μας πιὸ ἄδειες παρὰ ποτέ;

Μαντεύω ὅτι μιὰ εὐλόγη ἐξήγηση σὲ αὐτὸ τὸ παράδοξο θὰ ἦταν νὰ ποῦμε ὅτι τὸ κυνήγι τῶν ὑλικῶν ἀγαθῶν, αὐτοῦ τοῦ ἐνὸς παράγοντα τῆς ἀνθρώπινης εὐτυχίας, λειτουργεῖ ἀνταγωνιστικὰ πρὸς τὸ κυνήγι τῶν ἄλλων παραγόντων πάνω σὲ ὁποῖες θεμελιώνεται ἡ εὐτυχία, π.χ. τῆς πνευματικῆς καλλιέργειας καὶ τῆς παιδείας, τῆς πίστης, τῆς ὑγιοῦς σχέσης μὲ τὸν συνάνθρωπο κτλ. Κυνηγώντας τὰ ὑλικά ἀγαθὰ, αὐτὸ ἔστω τὸ ἕνα ἀπὸ τὰ στηρίγματα τῆς εὐτυχίας, λησμονοῦμε νὰ κυνηγᾶμε τὰ ἄλλα στηρίγματα τῆς εὐτυχίας μας. Καὶ ὅπως ξέρομε, κανένα τραπέζι δὲν μπορεῖ νὰ σταθεῖ σὲ ἕνα καὶ μόνο πόδι. Σίγουρα, αὐτὸ θὰ ἐξηγοῦσε τὸ παράδοξο τοῦ καταναλωτισμοῦ. Ἀλλὰ ὑπάρχει καὶ *κάτι* ἄλλο ποὺ θὰ μπορούσαμε νὰ ποῦμε ἐδῶ, περισσότερο δυσδιάκριτο, ἀλλὰ καὶ πιὸ δραματικό.

Πραγματικά, ἂς ὑποθέσουμε ἀκόμα καὶ τὸ ἐξῆς

μόνο ἀνεπαρκῆς, ἀλλὰ καὶ ἀφελῆς καὶ ἐπιπόλαιη. Διότι ἂν εἶχαμε τὴν ἴδια ποσότητα νεροῦ ὄχι σὲ ἕνα ποτήρι, ἀλλὰ σὲ μιὰ δεξαμενὴ, τότε σαφῶς καὶ δὲν θὰ λέγαμε γι' αὐτὴν ὅτι εἶναι γεμᾶτη· ἀπεναντίας, θὰ λέγαμε ὅτι εἶναι ἄδεια... Προκειμένου λοιπὸν νὰ κρίνουμε πόσο γεμᾶτο ἢ ἄδειο εἶναι *κάτι*, δὲν ἀρκεῖ νὰ ἀξιολογήσουμε ὡς «πολύ» τὸ περιεχόμενό του (ἐδῶ ποὺ τὰ λέμε, τὸ «πολύ» καὶ τὸ «λίγο» εἶναι ἐννοιες σχετικῆς), ἀλλὰ πρέπει νὰ δοῦμε συγκριτικὰ πρῶτον τὸ περιεχόμενό του, καὶ δεύτερον –καὶ αὐτὸ εἶναι πολὺ σημαντικό– τὸ κενὸ ποὺ ὑπολείπεται.

Τὸ ἴδιο ἀκριβῶς συμβαίνει καὶ μὲ τὴν ἀνθρώπινη εὐτυχία, στὸν βαθμὸ ποὺ αὐτὴ συναρτᾶται μὲ τὰ ὑλικά ἀγαθὰ: Αὐτὸ ποὺ θὰ μᾶς κάνει νὰ νιώσουμε γεμᾶτοι δὲν εἶναι ἀπλῶς τὸ νὰ ἔχουμε πολλὰ ἀγαθὰ καὶ νὰ σωρεύουμε ὄλο καὶ περισσότερα, ἀλλὰ κυρίως τὸ νὰ κατακτήσουμε τὸ αἶσθημα ὅτι μᾶς λείπουν λίγα, ὅτι, εἰ δυνατόν, δὲν μᾶς λείπει τίποτα.

Αὐτὸ εἶναι *κάτι* ποὺ ὀρθότατα διέγινωσε ὁ ἐλληνικὸς στοχασμὸς, ἤδη ἀπὸ τὰ πρῶτα του βήματα. Ἦδη ὁ Πιττακός, ἕνας ἀπὸ τοὺς Ἑπτὰ Σοφούς, ἔλεγε

ὅτι εὐτυχισμένο σπιτικό εἶναι αὐτὸ ποῦ δὲν τοῦ λείπει τίποτε ἀπὸ τὰ ἀναγκαῖα, ἀλλὰ καὶ ποῦ δὲν ἔχει ἀνάγκη τίποτε ἀπὸ τὰ περιττά¹. Ὅμοίως, ὁ Σωκράτης θεωροῦσε ὅτι πλησιέστατα στοὺς θεοὺς βρίσκεται ὄχι αὐτὸς ποῦ ἔχει πολλὰ, ἀλλὰ αὐτὸς ποῦ ἔχει ἀνάγκη ἐλάχιστα, ὁ «ἐλάχιστων δεόμενος»². Ἀκόμη σαφέστερα, ὁ ἅγιος Ἰωάννης ὁ Χρυσόστομος γράφει στὸν Β΄ Λόγο του *Εἰς τὸν Λάζαρον*:

«Ἄν πρέπει νὰ ποῦμε τὴν ἀλήθεια, οὔτε πλούσιος εἶναι ἐκεῖνος ὁ ὁποῖος ἔχει πολλὰ ἀγαθὰ, ἀλλὰ ἐκεῖνος ὁ ὁποῖος δὲν ἔχει ἀνάγκη πολλὰ· οὔτε φτωχὸς εἶναι ἐκεῖνος ὁ ὁποῖος δὲν ἔχει τίποτα, ἀλλὰ ἐκεῖνος ὁ ὁποῖος ἐπιθυμεῖ πολλὰ· καὶ ἔτσι πρέπει νὰ θεωροῦμε ὅτι ὀρίζονται ἡ φτώχεια καὶ ὁ πλοῦτος. Ἄν λοιπὸν δεῖς κάποιον νὰ ἐπιθυμεῖ πολλὰ, νὰ θεωρεῖς ὅτι αὐτὸς εἶναι φτωχότερος ἀπ’ ὅλους, ἀκόμη κι ἂν ἔχει ὅλα τὰ πράγματα ὀλίγα· καὶ ἂν πάλι δεῖς κάποιον νὰ μὴν ἔχει ἀνάγκη πολλὰ, νὰ τὸν κρίνεις αὐτὸν πιὸ πλούσιο ἀπ’ ὅλους, ἀκόμη κι ἂν δὲν ἔχει τίποτα. Γιατὶ συνηθίζουμε νὰ κρίνουμε τὴ φτώχεια καὶ τὰ πλοῦτη μὲ μέτρο τὴ διάθεση καὶ ὄχι τὸ μέγεθος τῆς περιουσίας. Ὅπως λοιπὸν ἀκριβῶς δὲν θὰ μπορούσαμε νὰ ποῦμε ὑγιῆ αὐτὸν ποῦ διψᾷ ἀκατάπαυστα, ἀκόμη κι ἂν ἔχει στὴ διάθεσή του ἄφθονο νερό, ἀκόμη κι ἂν φλέγεται ἀπὸ τὴ δίψα δίπλα σὲ ποτάμια καὶ πηγές (γιατὶ τί ὠφελεῖ ἡ ἀφθονία αὐτῆ τῶν ὑδάτων, ὅταν τὸ πάθος μένει ἄσβεστο;), τὸ ἴδιο λοιπὸν ἂς κάνουμε καὶ στὴν περίπτωση τῶν πλοουτύντων: Αὐτοὺς ποῦ συνεχῶς ἐπιθυμοῦν καὶ διψοῦν νὰ ἀποκτήσουν τὰ ξένα πράγματα ἂς μὴν τοὺς θεωρήσουμε ποτὲ ὅτι εἶναι ὑγιεῖς, οὔτε ὅτι ἀπολαμβάνουν κάποια ἀφθονία.

1 Πλουτάρχου, *Τῶν ἐπὶ σοφῶν συμπόσιον*, 155D9-11: «Ὁ δὲ Πιττακὸς εἶπεν ὡς ἄριστος οἰκὸς ἐστὶν ὁ τῶν περιττῶν μηδὲν δεόμενος καὶ τῶν ἀναγκαίων μηδενὸς ἐνδεόμενος».

2 Διογένους Λαερτίου, *Βίοι φιλοσόφων*, ed. H. S. Long, Β΄ 27.4-5: «καὶ ἐλάχιστων δεόμενος ἔγγιστα εἶναι θεῶν».

Γιατὶ αὐτὸς ποῦ δὲν μπορεῖ νὰ θέσει τέρμα στὴ δική του ἐπιθυμία, ἀκόμη κι ἂν ἔχει τὰ πάντα, πῶς θὰ εἶναι ποτὲ πλούσιος; Αὐτοὺς ὅμως ποῦ ἀρκοῦνται στὰ δικά τους καὶ δὲν ἐποφθαλμοῦν τὶς ξένες περιουσίες, ἀκόμη κι ἂν εἶναι οἱ πιὸ ἀποροὶ ἀπ’ ὅλους, πρέπει νὰ τοὺς θεωροῦμε ὅτι εἶναι οἱ πιὸ πλούσιοι ἀπ’ ὅλους. Γιατὶ αὐτὸς ποῦ δὲν ἔχει ἀνάγκη τὰ ξένα ἀλλὰ προτιμᾷ νὰ βρῆσκει αὐτάρκεια εἶναι ὁ πιὸ πλούσιος ἀπ’ ὅλους»³.

Τὴν ἴδια ἀκριβῶς σύλληψη συναντᾶμε καὶ στὸ ὑπόμνημα τοῦ ἱεροῦ Χρυσοστόμου *Εἰς τὴν Πρὸς Φιλιππησίους ἐπιστολήν*: Φτωχὸς δὲν εἶναι αὐτὸς ποῦ δὲν ἔχει τίποτα, ἀλλὰ αὐτὸς ποῦ ἐπιθυμεῖ πολλὰ· καὶ πλούσιος δὲν εἶναι αὐτὸς ποῦ ἔχει πολλὰ, ἀλλὰ αὐτὸς ποῦ δὲν ἔχει ἀνάγκη τίποτα⁴. Μὲ τὸ ἴδιο ἄλλῃστε σκεπτικό, ὁ Ἄντισθένης φέρεται στὸ *Συμπόσιον* τοῦ Ξενοφῶντος νὰ λείει ὅτι οἱ ἄνθρωποι δὲν ἔχουν τὸν πλοῦτο καὶ τὴ φτώχεια στὰ σπῆτια, ἀλλὰ στὶς ψυχές τους⁵.

3 Ἰωάννου Χρυσοστόμου, *Εἰς τὸν πτωχὸν Λάζαρον*, Ὁμιλία Β΄, ed. J.-P. Migne, PG 48, 982.28-983.1: «Μᾶλλον δέ, εἰ χρὴ τάληθες εἰπεῖν, οὐδὲ πλούσιός ἐστιν ἐκεῖνος ὁ πολλὰ περιβεβημένος, ἀλλ’ ὁ μὴ πολλῶν δεόμενος· οὐδὲ πέννης ἐστὶν ἐκεῖνος ὁ μηδὲν κεκτημένος, ἀλλ’ ὁ πολλῶν ἐφιέμενος· καὶ τοῦτο ὄρον πενίας καὶ πλοῦτου δεῖ νομίζειν εἶναι. Ἄν τοῖσιν ἴδῃς τινὰ πολλῶν ἐφιέμενον, πάντων αὐτὸν πενέστερον εἶναι νόμιζε, κἂν τὰ πάντων ἢ κεκτημένους χρήματα· ἂν δὲ πάλιν ἴδῃς τινὰ μὴ πολλῶν δεόμενον, πάντων αὐτὸν εὐπωρότερον εἶναι ψηφίζου, κἂν μηδὲν κεκτημένος ἦ. Τῇ γὰρ διαθέσει τῆς γνώμης, οὐ τῷ μέτρῳ τῆς οὐσίας, τὰς πενίας καὶ εὐπορίας κρίνειν εἰώθαμεν. ὡς περ οὖν τὸν διπνεκῶς διψῶντα οὐκ ἂν εἴποιμεν ὑγιαίνειν, κἂν ἀφθονία ἀπολαύῃ, κἂν παρὰ ποταμοὺς καὶ πηγὰς κατακέται (τί γὰρ ὄφελος τῆς τῶν ὑδάτων δαψιλείας ἐκεῖνης, ὅταν τὸ πάθος ἄσβεστον μένη;) οὕτω δὴ καὶ ἐπὶ τῶν πλοουτύντων ποιῶμεν· τοὺς ἐπιθυμοῦντας ἀεὶ καὶ διψῶντας τῶν ἀλλοτρίων μηδέποτε νομίζωμεν ὑγιαίνειν, μηδὲ ἀφθονία ἀπολαύειν τινός. Ὅ γὰρ τὴν ἑαυτοῦ στήσαι μὴ δυνάμενος ἐπιθυμίαν, κἂν τὰ πάντων περιβεβητῆται, πῶς οὗτος ἔσται ἐν εὐπορίᾳ ποτέ; Τοὺς μέντοι τοῖς οἰκείοις ἀρκουμένους καὶ στέργοντας τὰ ἑαυτῶν, καὶ μὴ περισκοπούμενους τὰς ἀλλοτρίας οὐσίας, κἂν ἀπάντων ὄσιν ἀπορώτεροι, πάντων εὐπωρότεροι εἶναι χρὴ νομίζειν. Ὅ γὰρ μὴ δεόμενος τῶν ἀλλοτρίων, ἀλλ’ ἐν αὐταρκείᾳ ἀγαπῶν εἶναι πάντων ἐστὶν εὐπωρότερος».

4 Ἰωάννου Χρυσοστόμου, Ὑπόμνημα εἰς τὴν Πρὸς Φιλιππησίους ἐπιστολήν, Ὁμιλία Β΄, ed. J.-P. Migne, PG 62, 196.43-45: «Οὐκ ἐστὶν, οὐκ ἐστὶ πέννης ὁ μηδὲν ἔχων, ἀλλ’ ὁ πολλῶν ἐπιθυμῶν· οὐκ ἐστὶ πλούσιος ὁ πολλὰ κεκτημένος, ἀλλ’ ὁ μηδενὸς δεόμενος». Πρβ. Ἰωάννου Χρυσοστόμου, Ἑρμηνεία εἰς τὴν Πρὸς Ἑβραίους ἐπιστολήν, Ὁμιλία ΙΕ΄, ed. J.-P. Migne, PG 63, 138.18-22: «Τίς οὖν, εἰπέ μοι, πλούσιος, ὁ καθ’ ἐκάστην ἡμέραν ἀπαιτῶν, καὶ σπουδάζων πολλὰ συλλέγειν, καὶ δεδοικῶς μήποτε ἐπιλιπῆ· ἢ ὁ μηδὲν συλλέγων, καὶ ἐν ἀφθονίᾳ ὦν πολλῆ καὶ μηδενὸς δεόμενος;».

5 Ξενοφῶντος, *Συμπόσιον*, ed. E. C. Marchant, Δ΄ 34.3-35.1: «Νομίζω, ὦ ἄνδρες, τοὺς ἀνθρώπους οὐκ ἐν τῷ οἴκῳ τὸν πλοῦτον καὶ τὴν πενίαν ἔχειν ἀλλ’ ἐν ταῖς ψυχαῖς». Πρβ. Ἰωάννου Χρυσοστόμου, Ὑπόμνημα εἰς τὴν Πρὸς Φιλιππησίους ἐπιστολήν, Ὁμιλία Β΄, ed. J.-P. Migne, PG

Ἔχοντας κατὰ νοῦν τὶς παραπάνω διευκρινίσεις γιὰ τὴν ἀνθρώπινη εὐτυχία, μπορούμε νὰ ἐπα- νέλθουμε στὸ ἐρώτημα ποὺ θέσαμε ἀρχικὰ, νὰ διερωτηθοῦμε δηλαδὴ ἐκ νέου τί εἶναι αὐτὸ ποὺ μᾶς κάνει νὰ νιώθουμε ὅτι ἡ καταναλωτικὴ κοινω- νία μας, ἡ κοινωνία τῆς ὑλικῆς εὐμάρειας καὶ τῆς ὑπερεπάρκειας τῶν ὑλικῶν ἀγαθῶν, ἀδυνατεῖ νὰ μᾶς ἐξασφαλίσει τὴν εὐτυχία ποὺ γυρεύουμε. Ὑπὸ τὸ πρίσμα τῶν ὄσων εἶπαμε παραπάνω, ἡ ἀπά- ντηση εἶναι ἀπλή: Προκειμένου μιὰ κοινωνία νὰ ἐξασφαλίσει τὴν εὐτυχία στὰ μέλη της, δὲν ἀρκεῖ νὰ θέτει στὴ διάθεσή τους πολλὰ ἀγαθὰ· ὀφείλει πρὸς τούτους καὶ νὰ περιορίζει στὰ μέλη της τὸ αἶσθημα τῆς ἔλλειψης καὶ τοῦ κενοῦ, καλλιεργώντας ἕνα αἶσθημα αὐτάρκειας καὶ πληρότητας. Ἡ καταναλω- τικὴ κοινωνία μας δὲν μᾶς ἐξασφαλίζει λοιπὸν τὴν

τί συνεπάγεται αὐτὸ τὸ τόσο ἀπλὸ καὶ αὐτονόητο ποὺ λέμε ἐδῶ: ὅτι, ἀπὸ τὴν ἴδια της τῆ φύση, μιὰ καταναλωτικὴ κοινωνία δὲν μπορεῖ νὰ σταθεῖ, ἂν δὲν φροντίζει νὰ καλλιεργεῖ συστηματικὰ στὰ μέλη της τὸ αἶσθημα... τῆς ἔλλειψης καὶ τῆς ἀνάγκης!

Αὐτὸ ἀκριβῶς ἀναλαμβάνει νὰ κάνει ἡ δια- φήμιση: νὰ μᾶς καλλιεργήσει τὸ αἶσθημα ὅτι τὸ διαφημιζόμενο προϊόν μᾶς λείπει, ὅτι τὸ ἔχουμε ἀνάγκη καί, εἰ δυνατόν, ὅτι δὲν μπορούμε νὰ κά- νουμε χωρὶς αὐτό· διότι τότε καὶ μόνο θὰ πᾶμε στὰ σίγουρα νὰ τὸ ἀγοράσουμε.

Πῶς ὅμως μπορεῖ κανεὶς νὰ εἶναι εὐτυχισμένος σὲ μιὰ τέτοια κοινωνία; Ἄν εὐτυχία εἶναι, ὅπως εἶπαμε, νὰ νιώθεις αὐτάρκης καὶ νὰ αἰσθάνεσαι ὅτι δὲν σοῦ λείπει τίποτε, τότε ἡ καταναλωτικὴ κοινω- νία μας, καλλιεργώντας συστηματικὰ τὸ αἶσθημα

Προκειμένου μιὰ κοινωνία νὰ ἐξασφαλίσει τὴν εὐτυχία στὰ μέλη της, δὲν ἀρκεῖ νὰ θέτει στὴ διάθεσή τους πολλὰ ἀγαθὰ· ὀφείλει πρὸς τούτους καὶ νὰ περιορίζει στὰ μέλη της τὸ αἶσθημα τῆς ἔλλειψης καὶ τοῦ κενοῦ, καλλι- εργώντας ἕνα αἶσθημα αὐτάρκειας καὶ πληρότητας. Ἡ καταναλωτικὴ κοι- νωνία μας δὲν μᾶς ἐξασφαλίζει λοιπὸν τὴν εὐτυχία ποὺ ποθοῦμε, γιὰ τὸν ἀπλούστατο λόγὸ ὅτι ὄχι μόνο δὲν περιορίζει τὸ αἶσθημα τῆς ἔλλειψης καὶ τοῦ κενοῦ ποὺ νιώθουμε, ἀλλὰ ἀπεναντίας, ἀπὸ τὴν ἴδια της τῆ φύση, φροντίζει συστηματικὰ νὰ τὸ πολλαπλασιάσει καὶ νὰ τὸ γιγαντώνει.

εὐτυχία ποὺ ποθοῦμε, γιὰ τὸν ἀπλούστατο λόγὸ ὅτι ὄχι μόνο δὲν περιορίζει τὸ αἶσθημα τῆς ἔλλειψης καὶ τοῦ κενοῦ ποὺ νιώθουμε, ἀλλὰ ἀπεναντίας, ἀπὸ τὴν ἴδια της τῆ φύση, φροντίζει συστηματικὰ νὰ τὸ πολλαπλασιάσει καὶ νὰ τὸ γιγαντώνει.

Λέμε ὅτι αὐτὸ συμβαίνει ἀπὸ τὴν ἴδια τῆ φύση τῆς κοινωνίας μας, διότι ἡ καταναλωτικὴ κοινωνία ἔχει δηλαδὴ ὡς ἄξονά της τὴν προσφορὰ καὶ κατα- νάλωση –δηλαδὴ ἀγορὰ– ἀγαθῶν καὶ ὑπηρεσιῶν. Στὴ λειτουργία ὅμως μιᾶς καταναλωτικῆς κοινω- νίας ὑπάρχει ἕνα ἀληθινὰ κομβικὸ σημεῖο: Προκει- μένου νὰ πεισθεῖ ὁ κάθε ἄνθρωπος νὰ ἀγοράσει τὰ προσφερόμενα ἀγαθὰ καὶ τὶς προσφερόμενες ὑπηρεσίες, πρέπει πρῶτα νὰ πεισθεῖ ὅτι τὰ ἔχει ἀνάγκη – διότι, βεβαίως, κανεὶς δὲν θὰ πάει νὰ ἀγο- ράσει κάτι ποὺ τὸ κρίνει περιττό. Προσέξτε ὅμως

τῆς ἔλλειψης καὶ τοῦ κενοῦ, ὄχι μόνο δὲν μᾶς ἐξα- σφαλίζει τὴν εὐτυχία, ἀλλὰ καὶ φαίνεται νὰ μᾶς στερεῖ κάθε δυνατότητα νὰ φθάσουμε σὲ αὐτήν!

Ἄν τὸ κατανοήσουμε αὐτό, ἀντιλαμβανόμαστε ὅτι ἡ ἐποχὴ μας χαρακτηρίζεται κατεξοχὴν ἀπὸ μιὰ τελεία σύγχυση γύρω ἀπὸ τὸ νόημα καὶ τὸ περιε- χόμενο τῆς εὐτυχίας καὶ τῆς δυστυχίας. Οἱ ἀρχαῖοι Ἕλληνες εἰκόνιζαν τὴ χειρότερη κόλληση μέσα ἀπὸ τὸν μῦθο τῶν Δαναΐδων καὶ τὸν μῦθο τοῦ Ταντά- λου. Ἐξ αὐτῶν, οἱ μὲν Δαναΐδες εἶχαν καταδικασθεῖ κατὰ τὸν μῦθο νὰ ἀγωνίζονται μάταια νὰ γεμίσουν μὲ νερὸ πιθάρια χωρὶς πυθμένα, τοὺς γνωστούς «πίθους τῶν Δαναΐδων»· καὶ αὐτὸ ἦταν ἡ κόλλησή τους. Ὁ Τάνταλος, ἀπὸ τὴν ἄλληλη, τιμωρημένος γιὰ φρικτὰ ἀνομήματα, εἶχε καταδικασθεῖ νὰ βασανίζε- ται ἀπὸ μαρτυρικὴ πείνα καὶ δίψα, στεκόμενος μέσα σὲ λίμνη, μὲ τὸ νερὸ νὰ τοῦ φθάνει ὡς τὸ λαιμὸ καὶ τὰ κλαδιὰ τῶν δένδρων νὰ κρέμονται ἀπὸ πάνω του κατάφορτα μὲ τοὺς πιὸ ἐκλεκτοὺς καρπούς·

62, 196.47-50: «Αἱ προαιρέσεις καὶ τοὺς πλουτοῦντας καὶ τοὺς πενομένους ἐργάζονται, οὐχ ἡ τῶν χρημάτων περιουσία οὐδὲ ἡ ἔνδοια».

ἀλλή, ὅπως διαβάζουμε ἤδη στὸ ἠ τῆς Ὀδύσσειας⁶, ὅποτε ὁ Τάνταλος διψασμένος ἔσκυβε νὰ πιεῖ ἀπὸ τὰ νερὰ τῆς λίμνης, αὐτὰ ὑποχωροῦσαν, κι ὅποτε πεινασμένος σήκωνε τὰ χέρια του νὰ κόψει ἀπὸ τοὺς καρποὺς τοὺς δένδρων, τὰ κλαδιὰ ὑψώνονταν ψηλὰ, καὶ ἔτσι ὁ Τάνταλος ἔμενε παραδομένος στὸ αἰώνιο μαρτύριό του.

Ἡ εἰρωνεία εἶναι ὅτι αὐτὸ ποὺ οἱ ἀρχαῖοι Ἕλλη- νες ἀντιλαμβάνονταν ὡς τὴ χειρότερη κόλαση... ἐμεῖς τὸ κυνηγᾶμε σὰν εὐτυχία! Ἀγωνιζόμαστε νὰ γεμίσουμε μιὰ ψυχὴ ποὺ πρῶτα τὴν ἔχουμε προετοιμάσει συστηματικά, ὥστε νὰ μὴν ἔχει κο- ρεσμό, σὰν ἀληθινὸς «πίθος τῶν Δαναΐδων». Καὶ ἐπιβάλλουμε στὸν ἑαυτὸ μας τὸ μαρτύριο τοῦ Τα-

διψᾷ, εἶναι θαμμένο κάπου στὴ Λυδία· πῶς λοιπὸν θὰ μπορούσε ποτὲ ἡ ψυχὴ νὰ διψήσει ἢ νὰ πιεῖ; Καὶ

Πῶς μπορεῖ κανεὶς νὰ εἶναι εὐτυχισμένος σὲ μιὰ τέτοια κοινωνία; Ἄν εὐτυχία εἶναι, ὅπως εἶπαμε, νὰ νιώθεις αὐτάρκης καὶ νὰ αἰσθάνεσαι ὅτι δὲν σοῦ λείπει τίποτε, τότε ἡ καταναλωτικὴ κοινωνία μας, καθιλιεργώντας συστηματικά τὸ αἶσθημα τῆς ἔλλειψης καὶ τοῦ κενοῦ, ὄχι μόνο δὲν μᾶς ἐξασφαλίζει τὴν εὐτυχία, ἀλλὰ καὶ φαίνεται νὰ μᾶς στερεῖ κάθε δυνατό- τητα νὰ φθάσουμε σὲ αὐτήν!

Ἄν τὸ κατανοήσουμε αὐτό, ἀντιλαμβάνομαστε ὅτι ἡ ἐποχὴ μας χαρακτη- ρίζεται κατεξοχὴν ἀπὸ μιὰ τελεία σύγχυση γύρω ἀπὸ τὸ νόημα καὶ τὸ περιεχόμενο τῆς εὐτυχίας καὶ τῆς δυστυχίας

ντάλου, γυρεύοντας νὰ κορέσουμε τὴν πείνα μας μὲ τοὺς καρποὺς τῆς τεχνολογίας, ποὺ πάνω ποὺ λήμε πῶς τὴ φθάσαμε, βλέπουμε τὰ κλαδιὰ τῆς νὰ ἔχουν ἤδη ὑψωθεῖ ψηλότερα.

Χαρακτηριστικὸ μάλιστα τοῦ μαρτυρίου ποὺ ἐπιβάλλουμε στὸν ἑαυτὸ μας εἶναι αὐτὸ ποὺ διαβά- ζουμε στὸν ἔβδομο ἀπὸ τοὺς *Νεκρικοὺς διαλόγους* τοῦ Λουκιανοῦ, μὲ θέμα ἀκριβῶς τὸ μαρτύριο τοῦ Ταντάλου. Ἐκεῖ ὁ Μένιππος διερωτᾶται πῶς εἶναι δυνατόν ὁ Τάνταλος νὰ πεινᾷ ἢ νὰ διψᾷ, ἀφοῦ τὸ σῶμα του, αὐτὸ ποὺ θὰ μπορούσε νὰ πεινᾷ ἢ νὰ

ὁ Τάνταλος ἀπαντᾷ: «Αὐτὸ ἀκριβῶς εἶναι ἡ κόλαση, τὸ νὰ διψᾷ ἡ ψυχὴ»⁷.

Αὐτὴ λοιπὸν τὴ δίψα τῆς ψυχῆς, ποὺ αὐτὴ ἀκριβῶς εἶναι ἡ κόλαση, ἐμεῖς, ἀντὶ νὰ ἀγωνιζόμα- στε νὰ τὴν κατασβέσουμε, ἐνδίδοντας στὶς Σειρήνες τοῦ καταναλωτισμοῦ, φροντίζουμε συστηματικά νὰ τὴ γιγαντώνουμε! Καὶ τὸ χειρότερο, κάνοντάς το αὐτό, ἔχουμε τὴν ἀφέλεια νὰ πιστεύουμε ὅτι... κυνηγᾶμε τὴν εὐτυχία. Καὶ μετὰ ἀναρωτιόμαστε γιατί ἡ καταναλωτικὴ κοινωνία μας δὲν μᾶς δίνει τὴν εὐτυχία ποὺ γυρεύουμε...

⁶ Ὁμήρου, Ὀδύσεια, ed. P. von der Muhll, ἠ 582-592: «Καὶ μὴν Τάνταλον εἰσεῖδον χαλέπ' ἀλγε' ἔχοντα, / ἑσταότ' ἐν λίμνῃ· ἡ δὲ προσέπληξε γενεῖφ. / Στεῦτο δὲ διψῶν, πιεῖν δ' οὐκ εἶχεν ἐλλέσθαι / ὅσσάκι γὰρ κύψει' ὁ γέρων πιεῖν μενεαίωνων, / τοσάχ' ὕδωρ ἀπολέσκει' ἀναβροχέν, ἀμφὶ δὲ ποσσὶ / γαῖα μέλαινα φάνεσκε, καταζήνασκε δὲ δαίμων. / Δένδρεα δ' ὑψιπέτηλα κατὰ κρῆθεν χέε καρπόν, / ὄχναι καὶ ροῖαι καὶ μηλαί ἀγλαόκαρποι / συκῆαι τε γλυκεραὶ καὶ ἐλαῖαι τηλεθόσσαι / τῶν ὀπὸτ' ἰθύσει' ὁ γέρων ἐπὶ χερσὶ μάσασθαι, / τὰς δ' ἄνεμος ῥίπτασκε ποτὶ νέφεα σκιδόντα».

⁷ Λουκιανοῦ, *Νεκρικοὶ διάλογοι*, ed. M. D. Macleod, Z' 1.12-18: «Μένιππος: Τεράσιόν τι πάσχεις, ὦ Τάνταλε. Ἄτὰρ εἰπέ μοι, τί δαὶ καὶ δέη τοῦ πιεῖν; οὐ γὰρ σῶμα ἔχεις, ἀλλ' ἐκεῖνο μὲν ἐν Λυδίᾳ ποὺ τέθαιται, ὅπερ καὶ πεινῆν καὶ διψῆν ἐδύνατο, σὺ δὲ ἡ ψυχὴ πῶς ἂν ἔτι ἢ διψῶς ἢ ποίσις; – Τάνταλος: Τοῦτ' αὐτὸ ἡ κόλασίς ἐστι, τὸ διψῆν τὴν ψυχὴν ὡς σῶμα οὖσαν».

ΓΙΑΝΝΗΣ Κ. ΤΣΕΝΤΟΣ

Οἱ τρεῖς Ἀμπάρες

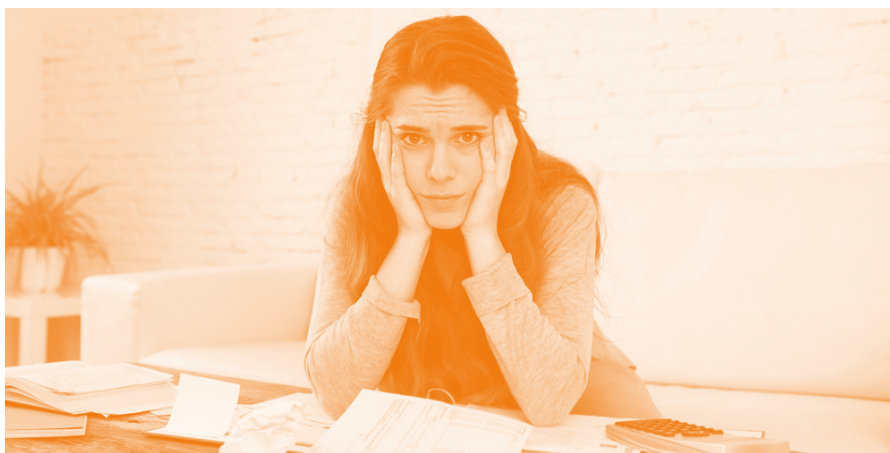
Ἔρχονται!
Καὶ δὲν εἶναι ἕνας! Δὲν εἶναι χίλιοι!
Μιλιούνια ἀμέτρητα.
Καθόλου δὲν τοὺς φαίνεται
πὼς εἶναι βάρβαροι.
Βάρβαροι αὐτοί;
Λαμποκοπῆ ὁ πολιτισμὸς
στὸ πρόσωπό τους.
Τὰ δάχτυλά τους κρινοδάχτυλα.
Εὐγένεια ὀλοφάνερη ἢ μορφὴ τους.
Μά... εἶναι οἱ βάρβαροι.
Μὲ τ' ἀπαλὰ
λευκὰ τους κρινοδάχτυλα
θὰ μᾶς στραγγαλίσουν
ὅσα μᾶς ἔχουν ἀπομείνει ἰδανικά.
Θὰ σφάζουν,
κι ἄς μὴν κρατᾶνε γιαταγάνια,
ἀξίες
ποὺ μὲς στὸν κόρφο μὲ λαχτάρια
τὶς φυλιάξαμε
αἰῶνες τώρα
ἀπὸ τῶν ἀλλοφύλων τὰ λεφούσια.
Καὶ τὰ ἱερά μας
τὰ ἱερά μας καὶ τὰ ὄσια
ἀπ' τῶν ψυχῶν τὸ εἰκονοστάσι
κατεβάζοντας
θὰ τὰ ποδοπατήσουνε μὲ λίυσσα.
Εἶναι ὀπωσδήποτε οἱ βάρβαροι.
Ἔρχονται!
Πλησιάζουν!
Κάποιοι τους κιόβλας φτάσανε
καὶ τριγυρνοῦν ἀνάμεσά μας.
Κι ἐσὺ τί κάνεις!
Τὰ καριοφύλια σου ἐτοιμάζεις
ν' ἀμυνθεῖς;

Ἄσκοπο εἶναι νὰ σκάβεις χαρακώματα.
Ἄχρηστο εἶναι νὰ στήνεις πολεμίστρες.
Ἄπὸ τὶς πόρτες θὰ ἴρθουν
ἀνενόητοι
οἱ νέοι βάρβαροι.
Ἐλῆτε ὅλοι τὶς πόρτες ν' ἀσφαλίσουμε.
Νὰ τὶς σφραγίσουμε καλὰ.
Καὶ μὲ κλειδιά
καὶ μὲ καρφιὰ
καὶ μὲ λουκέτα.
Κι ἄς τρέξουμε νὰ δοῦμε τὶς κερκόπορτες.
Μὴν ξεχαστεῖ καμιὰ κερκόπορτα ἀνοιχτή.
Ἄπόκριση στ' ἀνήσυχια
τὰ λόγια τοῦτα ἀκούστη
κι ἦταν ἀπόκριση σωστὴ
καὶ μυαλωμένος λόγος.
Οἱ πόρτες ξεκλειδώνονται
καὶ τὰ λουκέτα σπᾶνε
καὶ τὰ καρφιὰ ξηλώνονται
καὶ τὰ πρεβάζια βγαίνουν
καὶ μπάινει μέσα ὁ βάρβαρος
καὶ σᾶς νοικοκυρεύει.
Μονάχα ἂν ἀμπαρώσετε
μὲ ζωντανὲς ἀμπάρες
ποὺ νὰ ἴναι ὄμως σὰ σίδηρο
γερεὲς καὶ σὰν ἀτσάλι
οἱ πόρτες δὲ θ' ἀνοίξουνε
κι ὁ ἔχθρὸς θὰ κάνει πέρα.
Σὰ γίνεῖ ἀμπάρα ὁ δάσκαλος
Σὰ γίνεῖ ἀμπάρα ἡ μάνα
Σὰ γίνεῖ ἀμπάρα ὁ παπᾶς
μὲ τ' ἀγιασμένο ράσο
κι ὁ βάρβαρος θὰ ντροπιαστεῖ
κι ἡ Πόλιθ δὲ θὰ πέσει.

ΜΑΡΙΑ ΓΟΥΜΕΝΟΠΟΥΛΟΥ

Τί είναι τὸ ἄγχος καὶ πῶς μᾶς βλάπτει

Όταν λέμε «ἄγχος», νὰ γνωρίζουμε ὅτι ἡ λέξη προέρχεται ἀπὸ τὸ ἀρχαῖο ἐλληνικὸ ρῆμα «ἄγχω», ποὺ σημαίνει σφίγγω τὸν λαιμό – ἀπ’ αὐτὸ προέρχεται καὶ ἡ γνωστὴ μας λέξη «ἀγχόνη». Τὸ ἄγχος εἶναι μιὰ ψυχικὴ κατάσταση ποὺ χαρακτηρίζεται ἀπὸ ἔντονη *δυσφορία* καὶ τῆς ὁποίας προηγῶνται συνθῆκες πραγματικῆς *ἀπειλῆς*.

Τὸ ἄγχος ἔχει μπεῖ γιὰ τὰ καλὰ στὸν σύγχρονο τρόπο ζωῆς. Νὰ γνωρίζουμε ὅμως

ὅτι ὑπάρχει *καὶ καλὸ καὶ κακὸ ἄγχος*, ἢ στρές. Μέχρι κάποιο σημεῖο, στὴν πραγματικότητα τὸ ἄγχος εἶναι ἀπαραίτητο γιὰ τὴ ζωὴ μας, γιὰ τὴ σωστὴ ἀπάντηση τοῦ ὄργανισμοῦ μας στὰ ἐξωτερικὰ ἐρεθίσματα, καὶ ταυτίζεται μὲ τὴν κατάσταση «*συναγερμοῦ*», διότι προφυλάσσει τὸν ἄνθρωπο ἀπὸ ἐξωτερικοὺς κινδύνους.

Τί εἶναι τὸ ἄγχος;

Ὁ φυσιολογικὸς ἄνθρωπος φροντίζει ὅλες οἱ ἀντιδράσεις του νὰ βρίσκονται σὲ ἰσορρο-

πία, δηλαδὴ ἔχει τὰ κατάλληλα «*ὄπλα*», ὥστε νὰ κινητοποιεῖται σὲ ὅλες τὶς περιστάσεις. Κι ὅταν ὑπερβαίνει τὰ ὅρια συναγερμοῦ, τότε ἐκκρίνει τὰ δικά του «*ἡρεμιστικά*».

Οἱ ὁρμόνες ποὺ θέτουν σὲ συναγερμὸ τὸν ὄργανισμό μας εἶναι ἡ *ἀδρεναλίνη* καὶ ἡ *κορτιζόλη*. Τὸ ὑπεύθυνο νευρικὸ σύστημα εἶναι τὸ *συμπαθητικὸ*. Ἔτσι, ὁ ὄργανισμὸς εἶναι «*έτοιμοπόλεμος*».

Ἡ ἔκκρισις τῆς ἀδρεναλίνης προκαλεῖ *αὔξησις τῆς ἀρτηριακῆς πίεσις, αὔξησις τοῦ μεταβολισμοῦ* σὲ ὅλα τὰ κύτταρα καὶ *αὔξησις τοῦ ἐπιπέδου σακχάρου*, ὥστε ὅλοι οἱ μῦς νὰ ἔχουν τὴν ἀπαιτούμενη ἐνέργεια, γιὰ νὰ ἀντιδράσουν γρήγορα. Τὸ ἀποτέλεσμα εἶναι ἡ αὔξησις τῆς μυϊκῆς δύναμης καὶ ἡ πνευματικὴ ἐγρήγορση. Ὅλα αὐτὰ παρουσιάζουν τὴν προσπάθεια ποὺ κάνει ὁ ὄργανισμὸς τοῦ ἀνθρώπου, ὅταν βρίσκεται σὲ δύσκολες συνθῆκες, νὰ μπορέσει νὰ ἐπι-

Μέχρι κάποιο σημεῖο, στὴν πραγματικότητα τὸ ἄγχος εἶναι ἀπαραίτητο γιὰ τὴ ζωὴ μας, γιὰ τὴ σωστὴ ἀπάντηση τοῦ ὄργανισμοῦ μας στὰ ἐξωτερικὰ ἐρεθίσματα, καὶ ταυτίζεται μὲ τὴν κατάσταση «*συναγερμοῦ*», διότι προφυλάσσει τὸν ἄνθρωπο ἀπὸ ἐξωτερικοὺς κινδύνους.

Σήμερα, λόγω του τρόπου ζωής μας και της αντιδράσεως στα έξωτερικὰ ἐρεθίσματα, οἱ ἄνθρωποι ποὺ εἶναι «*μονίμως νευρικοὶ καὶ ἀγχωμένοι*» φαίνεται ὅτι ἔχουν αὐξηθεῖ ἀρκετά. Συμβαίνει ἐπίσης ὁ ἄνθρωπος σήμερα σπανίως νὰ ἐξωτερικεύει τὶς ἐντάσεις του. Τὸ ἀποτέλεσμα εἶναι οἱ ἐντάσεις αὐτὲς καὶ τὰ ἄγχη νὰ μὴν ἐκτονώνονται, καὶ κάποια στιγμή νὰ «στρέφονται» ἐναντίον τοῦ ἑαυτοῦ μας, προκαλώντας συμπτώματα στὸν ἴδιο τὸν ὀργανισμό μας.

τελέσει ἔργα ποὺ ὑπὸ κανονικὲς συνθῆκες θὰ ἦταν δύσκολο νὰ κάνει.

Ἔτσι, ὅλα τὰ ἐκτελεστικὰ ὄργανα τοῦ ἀνθρώπου, καὶ ἰδίως οἱ μῦς, ἔχουν τὴν ἀπαιτούμενη ἐνέργεια, γιὰ νὰ ἀντιδράσουν ἐγκαίρως στὸ ἐρέθισμα ποὺ προκάλεσε τὸν συναγερμό. Ἄλλῳστε, γι' αὐτὸ ὑπάρχει τὸ *συμπαθητικὸ νευρικὸ σύστημα*, γιὰ νὰ παρέχει μιὰ πρόσθετη ἐνεργοποίηση σὲ καταστάσεις «*ὑπερέντασης*», καὶ ὁ ἰατρικὸς ὅρος τοῦ στρὲς εἶναι «*συμπαθητικὴ ἀντίδραση ὑπερέντασης*».

Μιὰ ἔκρηξη ὀργῆς ἢ μιὰ ἔντονη συγκίνηση διεγείρουν τὸ *συμπαθητικὸ νευρικὸ σύστημα* καὶ βάζουν ὅλο τὸν ὀργανισμό σὲ κατάσταση συναγερμοῦ. Ἐκτὸς αὐτοῦ, τὰ *ἐπινεφρίδια* (ἀδένες ποὺ βρίσκονται πάνω ἀπὸ τοὺς νεφροὺς) ἐκκρίνουν πολλὴ γρήγορα καὶ τὴν *κορτιζόλη*, ἡ δράση τῆς ὁποίας προσφέρει καὶ ἄλλη ἐνέργεια.

Ὅλες αὐτὲς οἱ περίπλοκες ἐνέργειες σκοπὸ ἔχουν τὴν καλλύτερη προσαρμογὴ τοῦ ἀνθρώπου στὸ περιβάλλον του. Κάθε ἄνθρωπος ἔχει τὸν δικό του τρόπο ἀντίδρασης σὲ πε-

ρίπτωση συναγερμοῦ. Γι' αὐτὸ διακρίνουμε τοὺς ἀνθρώπους σὲ *ψύχραιμους* καὶ *ἀγχώδεις*.

Σήμερα, λόγω τοῦ τρόπου ζωῆς μας καὶ τῆς ἀντιδράσεως στα έξωτερικὰ ἐρεθίσματα, οἱ ἄνθρωποι ποὺ εἶναι «*μονίμως νευρικοὶ καὶ ἀγχωμένοι*» φαίνεται ὅτι ἔχουν αὐξηθεῖ ἀρκετά.

Συμβαίνει ἐπίσης ὁ ἄνθρωπος σήμερα σπανίως νὰ ἐξωτερικεύει τὶς ἐντάσεις του. Τὸ ἀποτέλεσμα εἶναι οἱ ἐντάσεις αὐτὲς καὶ τὰ ἄγχη νὰ μὴν ἐκτονώνονται, καὶ κάποια στιγμή νὰ «στρέφονται» ἐναντίον τοῦ ἑαυτοῦ μας, προκαλώντας συμπτώματα στὸν ἴδιο τὸν ὀργανισμό μας.

Εἶναι δύσκολο νὰ προσδιορισθοῦν ἀκριβῶς τὰ συμπτώματα ποὺ μπορεῖ νὰ παρουσιάσει κάποιος ποὺ βρίσκεται σὲ κατάσταση συνεχοῦς ἄγχους. Στὴν πραγματικότητα, αὐτὴ ἡ κατάσταση ὑποδύεται ὁποιαδήποτε παθολογικὴ κατάσταση, καὶ τότε μπαίνει ἡ διάγνωση «*ἀγχώδης ἐκδήλωση*» καὶ ἀποκλείεται ὁποιαδήποτε ὀργανικὴ πάθηση. Ὅλα τὰ ὄργανα μπορεῖ νὰ φαίνεται ὅτι συμμετέχουν. Πιὸ συχνὰ συμμετέχουν:

Ὁ *ΕΓΚΕΦΑΛΟΣ*. Τὰ συμπτώματα τοῦ ἄγχους ἀπὸ τὸν ἐγκέφαλο ποικίλλουν. Παρουσιάζουν ἓνα αἶσθημα συνεχοῦς κοπώσεως μὲ ἀσαφεῖς σωματικούς πόνους, καὶ παρουσιάζεται ἡ *ἀγχώδης νεύρωση*. Ἐπίσης, παρουσιάζονται μωδιόσματα, πονοκέφαλοι, ἀδυναμία συγκεντρώσεως. Ὁ πάσχων καταφεύγει σὲ γιαιτροὺς διαφόρων ειδικοτήτων, ψάχνοντας νὰ βρεῖ τί συμβαίνει. Τὸ ἔντονο ἄγχος ἐπηρεάζει τὸν ὕπνο του, καθὼς δὲν κοιμᾶται ἥσυχχα, ἔχει ταραγμένα ὄνειρα, ὁ ὕπνος εἶναι κακῆς ποιότητος καὶ δὲν ξεκουράζεται.

Τὸ *ΓΑΣΤΡΕΝΤΕΡΙΚΟ ΣΥΣΤΗΜΑ*. Αὐτὸ εἶναι τὸ σύστημα ποὺ ἐμφανίζει τὶς πιὸ συχνὲς ἐκδηλώσεις. Κοιλιακοὶ πόνοι, δυσπεψία, φουσκώματα, εἶναι συχνὰ, καὶ τὸ παχὺ ἔντερο συμμετέχει μὲ διάρροιες ἢ δυσκοιλιότητα καὶ ἐμφάνιση τῆς *σπαστικῆς κοιλίτιδος*.

Τὸ *ΚΑΡΔΙΑΓΓΕΙΑΚΟ ΣΥΣΤΗΜΑ*. Αὐτὸ προκαλεῖ τὰ πιὸ θορυβώδη συμπτώματα. Μιὰ κρίση ἄγχους μπορεῖ νὰ ἐκδηλωθεῖ μὲ αὐξηση τῆς ἀρτηριακῆς πιέσεως, καὶ ἔχει συγχρόνως ζάλη καὶ πονοκέφαλο. Ἡ *ἀρτηριακὴ πίεση* τὴν ὥρα τῆς κρίσεως μπορεῖ νὰ φθάσει σὲ ὑψηλὰ ἐπίπεδα, καὶ σὲ ἄτομα ποὺ ἔχουν προδιάθεση μπορεῖ νὰ ἐμφανισθεῖ ἀγγειακὸ ἐγκεφαλικὸ ἐπεισόδιο. Οἱ περισσότεροι ἀγχώδεις ἄνθρωποι παραπονοῦνται γιὰ προκάρδια τσιμπήματα καὶ πεταρίσματα, καὶ τὰ ἀποδίδουν σὲ κάποιο καρδιακὸ πρόβλημα. Καὶ ἐπειδὴ οἱ ἄνθρωποι αὐτοὶ καταναλώνουν πολλοὺς καφέδες καὶ τσιγάρα, εἶναι συχνὲς καὶ οἱ *καρδιακὲς ἀρρυθμίες*.

Τὸ *ΔΕΡΜΑ*. Συχνὰ στοὺς ἀγχώδεις ἀνθρώπους ἐμφανίζεται ἀπὸ τὸ δέρμα *κνησμοὺς* καὶ

Ἡ ἀντιμετώπιση τοῦ ἄγχους θὰ ξεκινήσει ἀπὸ τὴν ἀναζήτηση τῶν αἰτίων ποὺ τὸ προκαλοῦν. Ἡ διαδικασία αὐτὴ δὲν εἶναι τόσο ἀπλῆ. Εἶναι πολλοὶ οἱ παράγοντες ποὺ προκαλοῦν τὸ ἄγχος (ἐλλειψη χρημάτων, πολλὴς ὑποχρεώσεις), ἀλλὰ καὶ ἄλλες αἰτίες τοῦ ὀργανισμοῦ. Ὅταν μάλιστα τύχει καὶ ὁ χαρακτήρας τοῦ πάσχοντος εἶναι ἐσωστρεφῆς (δὲν ἐκδηλώνει τὰ συναισθήματά του), τότε ἡ κατάσταση χειροτερεύει.

ἐξανθήματα, ποὺ μοιάζουν μὲ ἔκζεμα. Ἐπίσης, ἔχουν συχνὰ ἰδρωμένες παλάμες.

Τὸ ὑπερβολικὸ ἄγχος συνοδεύεται καὶ ἀπὸ μωδιάσματα σὲ διάφορα σημεῖα τοῦ σώματος, ἴσως καὶ ἰλιγγους.

Πῶς θὰ ἀντιμετωπίσουμε τὸ ἄγχος;

Ἡ ἀντιμετώπιση τοῦ ἄγχους θὰ ξεκινήσει ἀπὸ τὴν ἀναζήτηση τῶν αἰτίων ποὺ τὸ προκαλοῦν. Ἡ διαδικασία αὐτὴ δὲν εἶναι τόσο ἀπλῆ. Εἶναι πολλοὶ οἱ παράγοντες ποὺ προκαλοῦν τὸ ἄγχος (ἐλλειψη χρημάτων,

πολλὴς ὑποχρεώσεις), ἀλλὰ καὶ ἄλλες αἰτίες τοῦ ὀργανισμοῦ. Ὅταν μάλιστα τύχει καὶ ὁ χαρακτήρας τοῦ πάσχοντος εἶναι ἐσωστρεφῆς (δὲν ἐκδηλώνει τὰ συναισθήματά του), τότε ἡ κατάσταση χειροτερεύει.

Ὁ ἄνθρωπος πρῶτα πρέπει νὰ συζητήσει τὸ πρόβλημά του μὲ τὴν οἰκογένειά του ἢ μὲ ἓναν ἔμπιστο καὶ καλὸ φίλο, καὶ μετὰ βέβαια μὲ κάποιον εἰδικό. Πολλὴς φορὴς ἡ ἐξωτερικέυση τῶν συναισθημάτων ἢ ἡ μεταβολὴ ὀρισμένων ἐξωτερικῶν παραγόντων ποὺ προκαλοῦν

τὸ στρὲς βελτιώνουν τὴν κατάσταση.

Ὅταν ὅμως τὰ προβλήματα φαίνονται «βουνό», καὶ τὸ ἄγχος ἔχει ἀρχίσει νὰ φθάνει στὰ ὅρια τῆς νεύρωσης ἢ καὶ τῆς κατάθλιψης, τότε σκόπιμο εἶναι νὰ ἀρχίσει εἰδικὴ ἀγχολυτικὴ ἀγωγή ἀπὸ εἰδικὸ γιατρό. Μὲ τὸ ἄγχος μπορεῖ νὰ παρουσιασθοῦν ἀνεπιθύμητες ἐνέργειες ἢ τὸ ἄγχος νὰ προκαλέσει προβλήματα ὑγείας ἢ νὰ ἀποδιοργανώσει τὴ συμπεριφορὰ τοῦ ἀνθρώπου καὶ νὰ δημιουργήσει προβλήματα στὴν καθημερινότητα. Ἡ ἔγκαιρη ἀναζήτηση βοήθειας εἶναι ἀποτελεσματικὴ λύση, ἀλλὰ ὁ ἄνθρωπος μπορεῖ νὰ χρειασθεῖ ἀκόμη νὰ ἀλλιάξει καὶ τρόπο ζωῆς.

Ὁ θεῖος λόγος τὰ προβλέπει ὅλα. Τί παραγγέλλει ὁ Κύριος; «Μὴ ταρασέσθω ὑμῶν ἡ καρδία· πιστεύετε εἰς τὸν Θεόν, καὶ εἰς ἐμὲ πιστεύετε» (Ἰω., ιδ' 1). Ὁ ἀληθινὸς χριστιανὸς εἶναι ἥρεμος, πιστεύει εἰς τὸν Θεὸν καὶ ἀναθεῖται ὅλα εἰς τὸν Κύριον.

ΖΩΗ ΡΙΖΟΚΩΣΤΑ-ΑΓΓΕΛΗ

Ὅταν τὰ προβλήματα φαίνονται «βουνό», καὶ τὸ ἄγχος ἔχει ἀρχίσει νὰ φθάνει στὰ ὅρια τῆς νεύρωσης ἢ καὶ τῆς κατάθλιψης, τότε σκόπιμο εἶναι νὰ ἀρχίσει εἰδικὴ ἀγχολυτικὴ ἀγωγή ἀπὸ εἰδικὸ γιατρό. Μὲ τὸ ἄγχος μπορεῖ νὰ παρουσιασθοῦν ἀνεπιθύμητες ἐνέργειες ἢ τὸ ἄγχος νὰ προκαλέσει προβλήματα ὑγείας ἢ νὰ ἀποδιοργανώσει τὴ συμπεριφορὰ τοῦ ἀνθρώπου καὶ νὰ δημιουργήσει προβλήματα στὴν καθημερινότητα. Ἡ ἔγκαιρη ἀναζήτηση βοήθειας εἶναι ἀποτελεσματικὴ λύση, ἀλλὰ ὁ ἄνθρωπος μπορεῖ νὰ χρειασθεῖ ἀκόμη νὰ ἀλλιάξει καὶ τρόπο ζωῆς.

Νόημα ζωῆς γιὰ τὸν ἄνθρωπο

Ἡ ἔννοια τῆς ζωῆς

Συχνὰ χρησιμοποιοῦνται στὸν σοβαρὸ λόγο ποὺ ἀφορᾷ σὲ θεμελιώδη ζητήματα τοῦ ἀνθρώπου οἱ λέξεις «νόημα ζωῆς». Τί σημαίνει ὁμως *νόημα* καὶ τί *ζωή*;

Ἡ ἔννοια τῆς ζωῆς περιέχει, ἀρχικά, τὴ γενικὴ κατάσταση ποὺ χαρακτηρίζει τὰ ἔμβια ὄντα, τὰ φυτὰ, τὰ ζῶα (μαζὶ μὲ τὰ πτηνὰ καὶ τὰ ψάρια) καὶ τὸν ἄνθρωπο, διαφοροποιώντας τα ἀπὸ τὴν ὑπόλοιπη, τὴν ἄψυχη κτίση.

Γιὰ τὰ φυτὰ, ζωὴ σημαίνει ἀκόμη τὶς λειτουργίες τους, ὅπως εἶναι ὁ τρόπος τοῦ πολλαπλασιασμοῦ, τῆς ἀνάπτυξης, τῆς ὠριμότητας, τῆς καρποφορίας, τοῦ μαρασμοῦ καὶ τῆς μεταβολῆς τους σὲ ξύλα, σανὸ καὶ κῶμα. Μᾶς δίνουν ἀθόρυβα τοὺς νόστιμους καρπούς τους, τὴν πολὺχρωμη καὶ ὑπέροχη ὁμορφιά τους καὶ τὸ ἀπαλὸ καὶ ποικίλο ἄρωμά τους. Ἀλλὰ καὶ τοὺς τρόπους ἄμυνας, ὅπως ἀγκάθια, τσούξιμο καὶ ἐνόχληση ἀπὸ διάφορες ὀσμές, χωρὶς τὰ ἴδια νὰ δίνουν ἄλλη πληροφορία γι' αὐτὰ.

Γιὰ τὰ ζῶα, ζωὴ εἶναι ἐπιπλέον οἱ λειτουργίες τῆς σύλληψης, τῆς γέννησης, τῆς ἀνάπτυξης, τῆς συντήρησης, τῆς φθορᾶς καὶ τοῦ θανάτου. Γιὰ τὰ μεγαλύτερα ζῶα, ζωὴ εἶναι ὅτις οἱ ἐναρτησόμενες καταστάσεις ποὺ *νιώθουν* καὶ *ἐκδηλώνουν* μὲ διάφορους τρόπους, σὲ ἀντίθεση μὲ τὰ φυτὰ.

Αὐτὲς εἶναι οἱ θετικὲς καταστάσεις τῆς ὑγείας τους, τῆς ἱκανοποίησης τῶν ἀναγκῶν τους, καὶ ἡ εὐχαρίστησή τους ποὺ προέρχεται ἀπὸ αὐτὴν. Ἀλλὰ καὶ οἱ ὀδυνηρὲς περιόδους, ποὺ προέρχονται ἀπὸ ἀρρώστια, βασανισμό, στέρηση καὶ ἐγκατάλειψή τους. Αὐτὲς προκαλοῦνται ἀπὸ τὴ φύση γενικά, ἀλλὰ δυστυχῶς καὶ ἀπὸ τὸν ἄνθρωπο μερικὲς φορές. Τὸ πῶς νιώθουν τὰ ἴδια τὰ ζῶα τὶς καταστάσεις αὐτές, τὸ δηλώνουν μὲ τὸν τρόπο μὲ τὸν ὁποῖο ἀντιδρῶν καὶ τὶς ἐκφράζουν. Ἀπὸ τὰ συμπαθητικὰ ἢ ἄγρια αἰσθήματα καὶ τὶς ἐκδηλώσεις ποὺ τὰ συνοδεύουν, ἀπὸ τὶς εὐχάριστες μελωδίες ἢ τὶς κλαψιάρικες κραυγές τους, ἀπὸ τὶς φιλικὲς καὶ εὐχάριστες κινήσεις τους ἢ ἀπὸ τὶς ἀμυντικὲς ἢ ἐχθρικὲς ἀντιδράσεις τους.

Σὲ ἓνα ἀνώτερο πεδίο, μὲ τὶς ἱκανότητες τῶν αἰσθήσεων καὶ τὶς γνωστικὲς ψυχικὲς τοῦ λειτουργίες, ὁ ἄνθρωπος ἐρευνᾷ, γνωρίζει, ἀποκτᾷ *συνείδηση* γιὰ τὰ φαινόμενα καὶ τὶς ἀλληλαγὲς ποὺ συμβαίνουν *μέσα στὸν ἑαυτὸ του*. Καὶ σὲ ἓνα ἀνώτατο πεδίο, *ποὺ συμβαίνει μόνο στὸν ἄνθρωπο*, μὲ τὴν αὐτογνωσία καὶ αὐτοεξέταση, ἐρευνᾷ, γνωρίζει, ἀποκτᾷ *συνείδηση* τοῦ ἑαυτοῦ του καὶ ἐμβαθύνει διαρκῶς καὶ περισσότερο στὸ βάθος τῆς ὕπαρξής του καὶ μέχρι τὸ ἀσυνείδητό του, μὲ τὴ βοήθεια τῆς ψυχανάλυσης. Καὶ ἐπιπλέον, ζωὴ εἶναι ὅ,τι βρίσκεται στὴ σφαῖρα τῆς καθαρῆς πνευματικότητας, τῆς ἠθικότητας καὶ τῆς σχέσης του μὲ τὸν κόσμον τοῦ Θεοῦ. Κυρίως ὁμως, ἡ ζωὴ τοῦ ἀνθρώπου κρύβεται μέσα στὰ ὅσα *ὁ ἴδιος βιώνει* στὸ βάθος τῆς ὕπαρξής του.

Γιὰ τὸν *ἄνθρωπο*, τὸ ἰδιαίτερο καὶ μοναδικὸ ἀπὸ τὸν ὑπόλοιπο ζωικὸ κόσμο δημιουργήμα τοῦ Θεοῦ, *ζωὴ* εἶναι ὅ,τι συμβαίνει περίπου στοὺς ὀργανισμοὺς τῶν μεγαλύτερων ζώων. Ἐπιπλέον, σημαίνει ὅ,τι βιώνει ὁ ἄνθρωπος στὴν ἐξαιρετικὰ πολὺπλοκὴ καὶ ἐν πολλοῖς ἄγνωστῃ περιοχῇ τῆς βιολογικῆς, τῆς ψυχολογικῆς καὶ τῆς πνευματικῆς τοῦ διάστασης. Τὴν περιοχῇ γιὰ τὴν ὁποία ἔχει ληχθεῖ τὸ «*ἀθεώρητος ἡ τοῦ ἀνθρώπου φύσις*» (ἀθέατη καὶ καὶ ἄγνωστῃ εἶναι ἡ φύσις τοῦ ἀνθρώπου) (Γρηγόριος Νύσσης, *PG 95, 168B*). Ἀναηθικὰ, περιλαμβάνει τὴ σύλληψη, τὴ γέννηση, τὴ σωματικὴ καὶ τὴν ψυχικὴ του ἀνάπτυξη, τὴ παρορμήσεις του, τὰ κίνητρα συμπεριφορᾶς του, τὴς γνωστικῆς λειτουργίες, τὴς συναισθηματικῆς διαθέσεις καὶ τὴς δημιουργικῆς δυνάμεις του. Ἀκόμη, καὶ τὴν ἔμφυτη πνευματικὴ, ἠθικὴ καὶ θρησκευτικὴ του ζωὴ. Σὲ ἓνα ἀνώτερο πεδίο, μὲ τὴς ἱκανότητες τῶν αἰσθήσεων καὶ τὴς γνωστικῆς ψυχικῆς του λειτουργίας, ὁ

Νόημα ζωῆς, ἐπομένως, εἶναι κάθε οὐσιαστικὸ περιεχόμενον ποὺ ἀνακαλύπτει ὁ ἄνθρωπος, ἀναηθικὰ λογικὰ τὸν ἑαυτὸ του καὶ τὴν πραγματικότητα, καὶ τὸ ὁποῖο ἔχει ἰδιαίτερη καὶ μοναδικὴ σημασία στὴ ζωὴ του.

ἄνθρωπος ἐρευνᾷ, γνωρίζει, ἀποκτᾷ *συνείδηση* γιὰ τὰ φαινόμενα καὶ τὴς ἀλλοτρίων ποὺ συμβαίνουν *μέσα στὸν ἑαυτὸ του*. Καὶ σὲ ἓνα ἀνώτατο πεδίο, *ποὺ συμβαίνει μόνο στὸν ἄνθρωπο*, μὲ τὴν αὐτογνωσία καὶ αὐτοεξέταση, ἐρευνᾷ, γνωρίζει, ἀποκτᾷ *συνείδηση* τοῦ ἑαυτοῦ του καὶ ἐμβαθύνει διαρκῶς καὶ περισσότερο στὸ βάθος τῆς ὑπαρξῆς του καὶ μέχρι τὸ ἀσυνείδητό του, μὲ τὴ βοήθεια τῆς ψυχανάλυσης. Καὶ ἐπιπλέον, *ζωὴ* εἶναι ὅ,τι βρίσκεται στὴ σφαῖρα τῆς καθαρῆς πνευματικότητας, τῆς ἠθικότητας καὶ τῆς σχέσης του μὲ τὸν κόσμον τοῦ Θεοῦ. Κυρίως ὅμως, ἡ ζωὴ τοῦ ἀνθρώπου κρύβεται μέσα στὰ ὅσα ὁ *ἴδιος βιώνει* στὸ βάθος τῆς ὑπαρξῆς του. Ὅλα αὐτὰ γιὰ τὰ ὁποῖα ἔχει ὁ *ἴδιος* *συνείδηση*, τὰ γνωρίζει καὶ μπορεῖ ἢ δὲν μπορεῖ νὰ τὰ ἐκφράσει μὲ λόγια ἢ μὲ μορφασμοὺς στὸ πρόσωπο (χαμόγελο,

γέλιο, κλάμα, κραυγές) ἢ μὲ κινήσεις τῶν μελῶν τοῦ σώματος ἢ μὲ συγκεκριμένους πράξεις του. Ἀπὸ τὴς πιὸ μεγάλης ἐξάρσεις χαρᾶς καὶ ἐνθουσιασμοῦ, μέχρι τὴς πιὸ ἀκραῖες καταστάσεις ἀπογοήτευσης καὶ παραίτησης ἀπὸ τὴ ζωὴ.

Ἀπὸ τὴ στιγμὴ τῆς γέννησής του μέχρι τὸν θάνατό του, ὁ κάθε ἄνθρωπος ζεῖ ἀμέτρητες σὲ ἀριθμὸ καὶ ποιότητα καταστάσεις, καὶ ἀνυπολόγιστες σὲ βαθμὸ σοβαρότητας καὶ κινδύνου τῆς καθεμιᾶς. Αὐτὲς τὴς καταστάσεις, *μόνο ὁ ἴδιος ποὺ τὴς βιώνει προσωπικὰ* μπορεῖ, ἂν τοῦ εἶναι δυνατόν, νὰ τὴς ἐκφράσει καὶ νὰ τὴς περιγράψει. Πάντως, «*ψυχῆς πείρατα ἰὼν οὐκ ἂν ἐξεύροιο, πᾶσαν ἐπιπορευόμενος ὁδόν. Οὕτω βαθὺν λόγον ἔχει*» (Τὰ πέρατα τῆς ἀνθρώπινης ψυχῆς δὲν εἶναι δυνατόν νὰ τὰ ἐξιχνιάσεις, ὅποιο δρόμο κι ἂν ἀκολουθήσεις. Τόσο μεγάλο βάθος ἔχει ἡ ἐρμηνεία τους) (Δημόκριτος, *DK 22 B 85*). Περισσότερο μποροῦν νὰ βοηθήσουν τὸν ἄνθρωπο σήμερον στὸ νὰ γνωρίσει τὸ βάθος τοῦ ἑαυτοῦ του οἱ διάφορες ἐπιστῆμες τοῦ ψυχισμοῦ, ὅπως ἡ Γενικὴ Ψυχολογία, ἡ Ψυχολογία τοῦ Βάθους, ἡ Ψυχιατρικὴ, ἡ Ψυχανάλυση καὶ ἄλλες. Αὐτὲς μᾶς δίνουν ἔγκυρες ἐπιστημονικῆς γνώσεις γιὰ τὴν ἐπίδραση ποὺ ἔχουν στὸν ψυχισμὸ τοῦ ἀνθρώπου τὰ εὐχάριστα ἢ τὰ δυσάρεστα γεγονότα καὶ οἱ εὐχάριστες ἢ δυσάρεστες καταστάσεις τῆς ζωῆς του. Ἄν ἡ χαρὰ ἢ ἡ λύπη στὴ ζωὴ, ἂν ἡ ἀπόλαυση ἢ ἡ ἀποστροφή πρὸς τὴ φύση, ἂν οἱ ἐλλοκτικῆς ἢ ἀπωθητικῆς σχέσεις τῶν ἀνθρώπων, ἂν οἱ διάφορες μορφὲς τέχνης καὶ ψυχαγωγίας ἔχουν θετικὴ ἢ ἀρνητικὴ ἐπίδραση. Ἄν τὰ διάφορα εὐχάριστα ἢ δυσάρεστα γεγονότα καὶ οἱ εὐχάριστες ἢ δυσάρεστες καταστάσεις τῆς ζωῆς ἔχουν καλὴ ἢ κακὴ ἐκβασή. Ἡ σύλληψη, ἡ γέννηση, ἡ ἀνάπτυξη ἐνὸς παιδιοῦ, ἡ ὑγεία, ἡ ἐμφάνιση, ἡ εὐδοκίμησή του στὴ σχολικὴ παιδεία, ἡ ἐπιτυχία του σὲ ἀνώτερη ἢ ἀνώτατη σχολή, στὴ σταδιοδρομία του καὶ στὴν κατάκτηση ὀντων τῶν στόχων τῆς ζωῆς του. Ἄν ἄλλα γεγονότα τῆς ζωῆς θὰ ἔχουν ἐπιτυχῆ ἢ ἀτυχῆ ἐκβασή, ὅπως εἶναι ἡ ὠρίμανση γιὰ τὸν γάμον ἢ τὴν ἀγαμία, ἡ ἀνάπτυξη εὐτυχισμένης καὶ ὀλοκληρωμένης οἰκογένειας, ἡ ἀνάληψη καὶ ἡ εὐδοκίμηση σὲ ἓνα ἀξίωμα ἢ ρόλον, πολιτικόν, θεσμικόν ἢ κοινωνικόν. Ἄν, τέλος, τὸ κάθε πρόσωπον ἔχει ἢ δὲν ἔχει ἀνεπτυγμένη ταυτότητα τοῦ ἑαυτοῦ του καὶ τοῦ φύλου του, ἂν αὐτὴ τὸ ἱκανοποιεῖ πλήρως ἢ τοῦ δημιουργεῖ δυσκολίες καὶ προβλήματα. Αὐτὰ εἶναι τὰ βασικότερα τῆς ζωῆς, ποὺ προκαλοῦν στὸν ἄνθρωπον θετικῆς ἢ ἀρνητικῆς καταστάσεις, καὶ συνοψίζουσι τὴν ἔννοια τῆς *ζωῆς* τοῦ ἀνθρώπου, σὲ ἀντιδιαστολὴ μὲ τὴν ὑπόλοιπον ζωικὴ φύση. Καὶ σ' ὅλον αὐτὸ τὸ σύνολον

καταστάσεων του ανθρώπου, αναζητείται το νόημα της ζωής του.

Τί σημαίνει «νόημα»

Ἡ λέξη *νόημα*, παραγόμενη ἀπὸ τὸ ἀρχαῖο ρῆμα *νοῶ* (= σκέπτομαι, ἐπεξεργάζομαι, κατανοῶ) σημαίνει τὸ βαθύτερο περιεχόμενο, τὴν οὐσιαστικὴ ἀξία καὶ τὸν κύριον σκοπὸν ποὺ ἔχουν ὅλα τὰ ὑλικά πράγματα καὶ τὰ ἔμβια ὄντα τοῦ σύμπαντος. Ὁ ἄνθρωπος ἐπιπλέον, ὡς λογικὸν ὄν, ἔχει τὴν δυνατότητα καὶ τὴν ἐπιθυμία νὰ ἀναζητεῖ καὶ νὰ ἀνακαλύπτει, ὅσο τοῦ εἶναι δυνατόν, τὸ *νόημα* τῶν ὄντων. Νιώθει ἰδιαίτερα τὴν ἀνάγκη νὰ γνωρίζει ἢ νὰ ἀνακαλύπτει τὸ *νόημα* γιὰ ὅσα ἔχουν μεγάλη σημασία γι' αὐτόν. Τὰ πρόσωπα, οἱ ἄνθρωποι σχέσεις, τὰ γεγονότα καὶ οἱ καταστάσεις γύρω του, ὁ μεταφυσικὸς κόσμος καὶ ἡ πίστη καὶ ἡ σχέση του μὲ τὸν Θεό. Ὁ ἄνθρωπος νιώθει τὴν ἀνάγκη νὰ ἀνακαλύπτει αὐτὸ ποὺ δὲν εἶναι ἄμεσα ἀντιληπτό, ἀλλὰ κρύβεται μέσα στὴν οὐσία τῶν προσώπων καὶ τῶν πραγμάτων. Αὐτὸ δίνει περιεχόμενο καὶ ἀξία στὴ ζωὴ του. *Νόημα* εἶναι, ἀκόμα, τὸ βαθύτερο περιεχόμενο καὶ ἡ οὐσιαστικὴ ἀξία ποὺ ἀναζητεῖ καὶ ἀποκαλύπτει ὁ ἄνθρωπος γιὰ τὸν ἑαυτό του. Ἄν δὲν ἀσχολεῖται μὲ τὸ νὰ σκέφτεται ποῖος εἶναι, τί κάνει καὶ πῶς ἔγινε αὐτὸ ποὺ εἶναι τώρα, ἂν ἔχει κάποιο σκοπὸν στὴ ζωὴ του καὶ ποῖος εἶναι αὐτὸς ὁ σκοπός, καὶ ἄλλα πολλὰ, τότε μένει σὲ μιὰ ρηχὴ εἰκόνα τοῦ ἑαυτοῦ του καὶ δὲν ἀνακαλύπτει στοιχεῖα ποὺ ἔχουν ἰδιαίτερη σημασία καὶ δίνουν ἀξία στὴν ὑπαρξή του. Τὸ ἴδιο ἰσχύει καὶ γιὰ ὁποιοδήποτε πρόσωπο, γεγονὸς ἢ κατάσταση, εἴτε ἀναφέρεται στὸν ἴδιο, εἴτε στοὺς ἄλλους, εἴτε στὸν κόσμον. *Νόημα ζωῆς*, ἐπομένως, εἶναι κάθε οὐσιαστικὸ περιεχόμενο ποὺ ἀνακαλύπτει ὁ ἄνθρωπος, ἀναλύοντας λογικὰ τὸν ἑαυτό του καὶ τὴν πραγματικότητα, καὶ τὸ ὁποῖο ἔχει ἰδιαίτερη καὶ μοναδικὴ σημασία στὴ ζωὴ του.

Ἡ ἀναζήτηση νοήματος

Ἡ ἀναζήτηση καὶ ἡ εὕρεση νοήματος ἀπὸ τὸν ἄνθρωπο, γιὰ τὸν ἑαυτό του καὶ τὸν φυσικὸ καὶ τὸν μεταφυσικὸν κόσμον, ἀποτελεῖ πρῶτιστη ὑπαρξιακὴ του ἀνάγκη. Ὑπάρχουν πολλοὶ ἐνδείξεις καὶ ἀποδείξεις ὅτι ὁ ἄνθρωπος δὲν μπορεῖ νὰ ζήσει χωρὶς κάποιο νόημα ζωῆς.

Ἡ ἀναζήτηση καὶ ἡ εὕρεση νοήματος ἀπὸ τὸν ἄνθρωπο, γιὰ τὸν ἑαυτό του καὶ τὸν φυσικὸ καὶ τὸν μεταφυσικὸν κόσμον, ἀποτελεῖ πρῶτιστη ὑπαρξιακὴ του ἀνάγκη. Ὑπάρχουν πολλοὶ ἐνδείξεις καὶ ἀποδείξεις ὅτι ὁ ἄνθρωπος δὲν μπορεῖ νὰ ζήσει χωρὶς κάποιο νόημα ζωῆς.

Σὲ ἓνα παλαιότερο βιβλίο του, μεταφρασμένο μαζὶ μὲ τὰ 17 του βιβλία σὲ 14 γλῶσσες, ὁ παγκοσμίως γνωστὸς καθηγητὴς τῆς Ψυχιατρικῆς τοῦ Πανεπιστημίου τῆς Βιέννης Viktor E. Frankl μελέτησε τὸ «*νόημα ζωῆς*» στοὺς κρατούμενους καὶ βασανιζόμενους στὸ γερμανικὸ στρατόπεδο συγκεντρώσεως στὸ Ἄουσβιτς. Σὲ αὐτὸ τὸ στρατόπεδο βρέθηκε καὶ ὁ ἴδιος, στὴν ἴδια ἀπάνθρωπη κατάσταση μὲ ἑκατομμύρια ἄλλους ἐτοιμοθάνατους. Ὁ πατέρας του, ἡ μητέρα του, ὁ ἀδελφός του καὶ ἡ σύζυγός του πέθαναν σὲ στρατόπεδα συγκεντρώσεως ἢ ἐστάλησαν στοὺς θαλάμους ἀερῶν. Ὁλοῦν ἡ οἰκογένειά του, ἐκτὸς τῆς ἀδελφῆς του, ἀφανίστηκε στὰ στρατόπεδα αὐτά (Viktor Frankl, *Ἀναζητώντας νόημα ζωῆς καὶ ἐλευθερίας σ' ἓνα στρατόπεδο συγκεντρώσεως*, μετ. Τάκη Χ. Εὐδοκᾶ καὶ Κίκας Δ. Χριστοφίδου, Ἀθῆναι 1972).

Ὁ ψυχίατρος Frankl, ἀπὸ τὴ θέση στὴν ὁποία βρέθηκε καὶ τὶς ἐμπειρίες ποὺ ἀπέκτησε κλεισμένος στὸ Ἄουσβιτς, διαπίστωσε, ὅπως ἀναφέρει ὁ ἴδιος στὸν πρόλογο τοῦ βιβλίου του, ὅτι «*ἡ ὑπερβολικὴ προσήλωσις στὸν ἑαυτό μας ἀποτελεῖ ἀντίθεση μὲ τὴν αὐθυπέμβαση τῆς ἀνθρώπινης ὑπαρξῆς, ἓνα ὄρο μὲ τὸν ὁποῖο θέλω νὰ τονίσω τὸ βασικὸ γεγονὸς ὅτι τὸ νὰ εἶσαι ἄνθρωπος σημαίνει νὰ κατευθύνεσαι πάντοτε πρὸς κάτι ἢ πρὸς κάποιον ἔξω ἀπὸ τὸν ἑαυτό σου, εἴτε αὐτὸ εἶναι ἓνας σκοπὸς ποὺ πρέπει*

να εκπληρώσεις, είτε κάποιο πρόσωπο που θα αγαπήσεις. Μὲ ἄλλα λόγια, ὅσο πιὸ πολλὴ ξεχνᾷ κανεὶς τὸν ἑαυτό του, μὲ τὸ νὰ δίνεται ἢ νὰ ἀφοσιώνεται σὲ κάτι ἢ κάποιον, τόσο πιὸ πολλὴ ἀνθρώπινος γίνεται... Ἐκεῖνοι που εἶχαν μεγαλύτερες δυνατότητες νὰ ἐπιζήσουν στὰ στρατόπεδα συγκεντρώσεως ἦταν ἐκεῖνοι που προσανατολιζόνταν πρὸς ἕνα σκοπὸ, πρὸς ἕνα σκοπὸ ἢ πρὸς ἕνα πρόσωπο που τοὺς ἀνέμενε. Πρὸς

ἀνάγκη τοῦ ἀνθρώπου. Ἀπαντᾷ στὰ ἐρωτήματα που θέτει ὁ καθένας, ἀπὸ τὴ στιγμή που ἀποκτᾷ αὐτοσυνειδησία, συνείδηση τοῦ ἑαυτοῦ του. Στὶς ἀπορίες του που ἀναφέρονται στὴν αἰτία, στὴν προέλευση καὶ τὸν σκοπὸ τῆς ὑπαρξῆς. Στὴ σημασία που ἔχουν οἱ ἀλλαγές, τὰ φαινόμενα, τὰ γεγονότα καὶ τὰ πράγματα που παρατηρεῖ στὸν ἑαυτό του καὶ στὸν κόσμο. Στὴν περιέργειά του

Ὁ ψυχίατρος Frankl, ἀπὸ τὴ θέση στὴν ὁποία βρέθηκε καὶ τὶς ἐμπειρίες που ἀπέκτησε κληισμένος στὸ Ἰουσεβιτς, διαπίστωσε, ὅπως ἀναφέρει ὁ ἴδιος στὸν πρόλογο τοῦ βιβλίου του, ὅτι «*ἡ ὑπερβολικὴ προσήλωσις στὸν ἑαυτό μας ἀποτελεῖ ἀντίθεση μὲ τὴν αὐθυπέμβαση τῆς ἀνθρώπινης ὑπαρξῆς, ἕνα ὄρο μὲ τὸν ὁποῖο θέλω νὰ τονίσω τὸ βασικὸ γεγονός ὅτι τὸ νὰ εἶσαι ἀνθρώπινος σημαίνει νὰ κατευθύνεσαι πάντοτε πρὸς κάτι ἢ πρὸς κάποιον ἔξω ἀπὸ τὸν ἑαυτό σου, εἴτε αὐτὸ εἶναι ἕνας σκοπὸς που πρέπει νὰ εκπληρώσεις, εἴτε κάποιο πρόσωπο που θὰ ἀγαπήσεις. Μὲ ἄλλα λόγια, ὅσο πιὸ πολλὴ ξεχνᾷ κανεὶς τὸν ἑαυτό του, μὲ τὸ νὰ δίνεται ἢ νὰ ἀφοσιώνεται σὲ κάτι ἢ κάποιον, τόσο πιὸ πολλὴ ἀνθρώπινος γίνεται...*

ἕνα σκοπὸ που ἔπρεπε νὰ εκπληρώσουν... Καὶ ἀκόμη, "ἀναζητῶντας νόημα στὴ ζωὴ", προφανῶς εἶναι ἕνα παγκόσμιο φαινόμενο».

Ὁ γνωστὸς Gordon W. Allport, καθηγητὴς τῆς Ψυχολογίας στὸ Πανεπιστήμιο τοῦ Harvard, ἀναφέρει στὸν πρόλογο τοῦ ἴδιου βιβλίου τοῦ Frankl ὅτι «*ἡ πείνα, οἱ ταπεινώσεις, οἱ φόβοι καὶ ἡ ἔντονη ὀργὴ κατὰ τῆς ἀδικίας γίνονται πιὸ ὑποφερτὰ μὲ τὶς φωτογραφίες τῶν ἀγαπημένων προσώπων, μὲ τὴ θρησκεία, μὲ τὸ χιούμορ καὶ μὲ τὶς ὁμορφιὲς τῆς φύσης. Αὐτὲς ὅμως οἱ στιγμὲς παρηγοριᾶς δὲν στεριώνουν τὴ θέληση τοῦ κρατουμένου νὰ ζήσει, ἐκτὸς ἐὰν οἱ στιγμὲς αὐτὲς τὸν βοηθήσουν νὰ ἀποκτήσει ἕνα εὐρύτερο νόημα μέσα ἀπὸ τὸν φαινομενικὰ χωρὶς νόημα πόνο του»... Στὸν Frankl ἀρέσει νὰ ἀναφέρεται στὰ λόγια τοῦ Νίτσε: «*Ἐκεῖνος που ἔχει ἕνα σκοπὸ στὴ ζωὴ μπορεῖ ν' ἀντέξει σχεδὸν τὸ κάθε τι*».*

Ἡ εὐλογία νὰ ἔχει ὁ ἄνθρωπος τὸ «νόημα τῆς ζωῆς»

Ἡ ἀναζήτησις καὶ ἡ εὕρεσις ἱκανοποιητικοῦ «νοήματος ζωῆς» εἶναι, ὅπως ἔδειξε ἡ ψυχαναλυτικὴ ἔρευνα, βασικὴ ψυχικὴ λειτουργία καὶ ὑπαρξιακὴ

που ἔχει γιὰ τὶς παρορμήσεις του: γιὰ τὴν ἐπιβίωση, τὴν ἀνάπτυξη, τὴ μάθησις, τὸν ἔρωτα, τὶς σχέσεις καὶ τὴ δημιουργικότητά του. Στὰ ἐρωτήματα που τὸν ἀπασχολοῦν γιὰ τὴν ἔμφυτη ἠθικότητα, τὴ θρησκευτικότητα καὶ τὸν Θεό. Στὴ σημασία που ἔχουν οἱ ἐναλλασσόμενες καταστάσεις, θετικὲς ἢ ἀρνητικὲς, που βιώνει στὴν πορεία τῆς ζωῆς του. Γιὰ τοὺς στόχους που ἐπιδιώκει, γιὰ τὶς ἐπιτυχίες ἢ ἀποτυχίες του, γιὰ τὴ φθορά, τὸν πόνο, τὸ κακὸ καὶ τὸν θάνατο στὸν ἑαυτό του καὶ στὸν κόσμο. Ἡ εὕρεσις νοήματος στὴ ζωὴ ἐνισχύει ἀκόμη πιὸ πολλὴ καὶ αὐξάνει τὴ δίψα γιὰ ζωὴ καὶ τὴν ἐπιθυμία γιὰ δράσις καὶ δημιουργία, που ἤδη ὑπάρχουν στὴ φύσις τοῦ ἀνθρώπου. Μὲ τὸ νόημα τῆς ζωῆς, ὁ ἄνθρωπος ζεῖ μὲ ψυχικὴ ἱκανοποίησις, εἴτε ὅταν τὰ δεδομένα εἶναι θετικὰ, εἴτε ἀκόμη καὶ ὅταν εἶναι ἀρνητικὰ. Βρίσκει καὶ ἀπολαμβάνει καὶ χαίρεται τὸ νόημα που ἔχουν οἱ εὐχάριστες στιγμὲς, ἀλλὰ βρίσκει καὶ τὸ νόημα που κρύβουν οἱ δυσάρεστες στιγμὲς, οἱ μικρὲς ἢ μεγάλες δοκιμασίες.

Διαφορὲς στὴν ἀναζήτησις νοήματος

Διαφοροποίηση τῶν ἀνθρώπων παρατηρεῖται ὡς πρὸς τὴν ἱκανότητα που ἔχουν νὰ ἀναζητοῦν

και να βρίσκουν ένα ικανοποιητικό νόημα στη ζωή τους. Από την έντελώς επιφανειακή θεώρηση των πραγμάτων, όπου δεν φαίνεται, τουλάχιστον έξωτερικά, να τους απασχολεί κάποια βαθύτερη

τους, από την παιδεία που έλαβαν στη σχολική τους μάθηση και από την κοινωνική επίδραση που δέχθηκαν ή δέχονται στο περιβάλλον μέσα στο οποίο ζούν. Έτσι, οί *διαφορές* ως προς το νόημα

Μια καλλιεργημένη θρησκευτικότητα, που οδηγεί στην *πίστη* στην αποκαλυμμένη αλήθεια για τη μεταφυσική πραγματικότητα, μπορεί να συμβάλει, ώστε ο πιστός να αναζητήσει και να ανακαλύψει την αλήθεια, τη γνώση την *«τικτομένην εκ της πίστεως»* (Άββās Ίσαάκ), ένα πλήρες και έσχατο νόημα ζωής. Για τον συνειδητό και καλλιεργημένο Χριστιανό, αυτό το *«πλήρες και έσχατο νόημα ζωής»* βρίσκεται στην ένωσή του με τον Χριστό, μέσα από τη συμμετοχή στη μυστηριακή και ιλατρευτική ζωή της Όρθόδοξης Έκκλησίας.

σημασία τους, μέχρι την πιο βαθιά διείσδυση στο νόημα της ύπαρξης, της ζωής, του κόσμου και του Θεού. Όσοι μένουν στην επιφάνεια φαίνονται ικανοποιημένοι, έχοντας εξασφαλίσει τις άμεσες ανάγκες της επιβίωσης και των σχέσεων. Έμπόδια και αντιξοότητες στην ικανοποίηση αναγκών πιθανόν να τους οδηγούν σε μεγαλύτερη προσπάθεια για την εξασφάλισή τους. Πιθανόν όμως να νιώσουν κάμψη των δυνάμεών τους και να καταφύγουν στην παραίτηση και στο αδιέξοδο. Τους λείπει ή δύναμη του νοήματος που δίνει προοπτική και έλπιδα.

Υπάρχουν όμως και εκείνοι που δεν αρκούνται να μένουν στην επιφάνεια των πραγμάτων και επιδίδονται στην αναζήτηση νοήματος, από τα πιο απλά και καθημερινά θέματα και γεγονότα, μέχρι τα πιο μεγάλα προβλήματα της ζωής. Και αυτοί όμως διαφέρουν ως προς το εύρος του νοήματος ζωής. Αναζητούν το νόημα των πραγμάτων μέσα στη φυσική τους νομοτέλεια, που τελειώνει με με το τέλος της φυσικής ζωής. Άλλοι, ωστόσο, προχωρούν και στην τελευταία βαθμίδα, τη μεταφυσική διάσταση, που εκτείνεται στην αιωνιότητα. Αναζητούν και βρίσκουν το πλήρες νόημα της ζωής στη σπουδή, στη γνώση και στην αγαπτική σχέση τους με τον Θεό.

Ό ρόλος της άγωγής και της παιδείας

Η καλλιέργεια του νοήματος της ζωής αρχίζει από την άγωγή των παιδιών μέσα στην οικογένεια

της ζωής μπορεί να οφείλονται στην ιδιοσυγκρασία του κάθε προσώπου, αλλά κυρίως στο διαφορετικό επίπεδο άγωγής και παιδείας του. Άτομα που έχουν στερηθεί μιας βαθύτερης άγωγής και παιδείας μπορεί να παραμείνουν στο επίπεδο της επιφανειακής γνώσης των πραγμάτων και χωρίς ιδιαίτερες αναζητήσεις του βάθους και της σημασίας τους. Από την άγωγή στην οικογένεια και την παιδεία στο σχολείο, τους δύο αυτούς θεμελιακούς θεσμούς για το παιδί και τον νέο, εξαρτάται επίσης εάν ο άνθρωπος θα μείνει στην αναζήτηση νοήματος στη φυσική νομοτέλεια των πραγμάτων ή θα προχωρήσει και στη μεταφυσική τους διάσταση, και έτσι θα έχει μια ολοκληρωμένη θέα τους. Μια καλλιεργημένη θρησκευτικότητα, που οδηγεί στην *πίστη* στην αποκαλυμμένη αλήθεια για τη μεταφυσική πραγματικότητα, μπορεί να συμβάλει, ώστε ο πιστός να αναζητήσει και να ανακαλύψει την αλήθεια, τη γνώση την *«τικτομένην εκ της πίστεως»* (Άββās Ίσαάκ), ένα πλήρες και έσχατο νόημα ζωής. Για τον συνειδητό και καλλιεργημένο Χριστιανό, αυτό το *«πλήρες και έσχατο νόημα ζωής»* βρίσκεται στην ένωσή του με τον Χριστό, μέσα από τη συμμετοχή στη μυστηριακή και ιλατρευτική ζωή της Όρθόδοξης Έκκλησίας.

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΚΑΚΑΒΟΥΛΗΣ
Καθηγητής Πανεπιστημίου

Τὰ ἀνέκδοτα τῆς Σόνιας

Εύπνησα γεμάτη ὄνειρα πὼς σήμερα θὰ τὰ καταφέρω νὰ τὰ φέρω βόλτα πιὸ γρήγορα, πιὸ ὀργανωμένα, πιὸ συστηματικά. Πρώτη ἐρώτηση· Τί θὰ μαγειρέψω; – πανέμορφες αὐτὲς οἱ ὁδηγίες τῆς Ἐκκλησίας μας γιὰ τὶς Τετάρτες καὶ τὶς Παρασκευές! Λιγοστεύουν τὸν κόπο τῆς νοικοκυρᾶς, ἀφήνουν σχεδὸν ἄθικτο τὸ πορτοφόλι, μικραίνουν τὸν χρόνο μας μπροστὰ στὴν ἠλεκτρικὴ κουζίνα – ἄρα ἔχουμε μεῖον στὴν κατανάλωση ρεύματος–, καὶ κυρίως δὲν προκαλοῦμε σεισμὸ στὴ ζυγαριὰ σώματος μὲ τὴν ἐλαφροφαγία.

Ἡ ἀλήθεια εἶναι ὅτι βρίσκομαι σὲ περίοδο μεγάλης ἀνακατάταξης. Τὰ ὄνειρά μου πολλὰ. Θὰ ὀργανώσω τὴ βιβλιοθήκη μου, θὰ ὁμαδοποιήσω τὰ ἑκατοντάδες σημειώματα, δημοσιεύματα, ἔγγραφα, ἀλληλολογραφία καὶ ἄλλα «ἐνδιαφέροντα» γιὰ μένα, τοῦλάχιστον, χαρτιά μου, θὰ ἀσχοληθῶ ἕως σχολαστικά μὲ τὴ βιβλιοθήκη μου, ἐνῶ στὴν ἄκρη ἄκρη τοῦ μυαλοῦ μου ὑπάρχουν κάτι ραψιματάκια πού χρονίζουν, δὲν θυμᾶμαι πιά ἀπὸ πότε. Κάτι δὲν σᾶς θυμίζει αὐτὸ τὸ θά, θά...; Κάθε μέρα λῆω: – Ἐμπρός, ἀρχίζουμε...

Σήμερα ὅμως, σκεπτόμενη πονηρούτσικα, λῆω στὸν ἑαυτό μου· Δὲν ψάχνεις στὸν καταψύκτη σου, μὴς κι ἔχεις κάποιο φαγητούλι ἔτοιμο γιὰ τὸ παλληκάρι σου, ὥστε νὰ μὴ χρειαστεῖ νὰ

βρεθεῖς πάλι μπροστὰ στὴν ἠλεκτρικὴ κουζίνα; Καὶ ἡ πρώτη σκέψη ἔφερε τὴ δεύτερη. Τώρα πού θὰ ψάξεις στὸν καταψύκτη, μήπως εἶναι εὐκαιρία νὰ καταγράψεις τί ἔχεις μέσα, ὥστε νὰ εἶσαι πιὸ «ὀργανωμένη»; Ἔτσι, ψαχούλεψα στὰ ράφια τῆς βιβλιοθήκης γιὰ κάμποιο σημειωματάριο, γιὰ νὰ καταγράψω τὰ ὑπάρχοντα κατεψυγμένα προϊόντα (Καταλάβατε τώρα, σᾶς κάνω ἐμμέσως μάθημα ὀργανώσεως κουζίνας).

Αὐτὸ ὅμως πού βρῆκα μέσα στὸ σημειωματάριο ἀλλήλαξε τελείως τὸν προγραμματισμὸ μου. Ἄφησα ὅλες τὶς εὐγενεῖς μου φιλοδοξίες στὸ πλῆι καὶ στρώθηκα στὸ γραφεῖό μου, ἀπολαμβάνοντας τὸ εὐρημά μου. Νά, αὐτὰ παθαίνω, σκέφτηκα. Εἶναι σὰν αὐτὸ πού λῆει ὁ στίχος: «*Ἐμεῖς γι' ἀλλήλου κινήσαμε, κι ἀλλήλου ἡ ζωὴ μᾶς πάει...*». Αὐτὰ πού βρῆκα, γραμμένα ἀπὸ ἐμένα, εἶναι ἀντιγραφή κάποιου κειμένου φίλης, τῆς ὁποῖα τὸ ὄνομα ὑπάρχει ὡς ἐπικεφαλίδα, «*Ἀνέκδοτα Σόνιας*», χωρὶς ὅμως ἐπώνυμο. Ἔστψα τὸ μυαλοδάκι μου. Τρεῖς οἱ Σόνιες τῆς ζωῆς μου. Μὰ τὸ κούφιο κεφαλάκι μου δὲν ἀνταποκρίθηκε νὰ βρεῖ ποιά ἀπ' ὅλες εἶναι αὐτὴ τοῦ σημειωματαρίου. Ἄρχισα νὰ διαβάζω μὲ περιέργεια. Γέλασα τόσο πολὺ, πού, νὰ σᾶς πῶ, θέλησα νὰ μοιραστῶ μαζί σας ὅλο τὸ κείμενο. Τὴν ἴδια στιγμὴ, σοβαρὲς σκέψεις μὲ κατέκλυσαν. Μά, ὁ κύριος Διευθυντὴς τοῦ περιοδικοῦ μας μπορεῖ νὰ ἔχει ἀλλήλη ἄποψη.

Κάτι μου ψιθύρισε μέσα μου, στείλ' το εσύ, και άφησέ το στην κρίση του.

Λοιπόν, καθήστε, καλές μου φίλες, γιατί θα σās χρειαστεί ή καρέκλα:

– Άπό τη δήλωση σοβαρής κυρίας: Σήμερα τὸ πρῶτῃ κατάλαβα γιατί ήέμε «μέση ήλικία» – διότι εἶναι ή ήλικία πὸυ σέ πιάνει... ή μέση σου!

– Οί θερμίδες εἶναι κάτι μικρὰ πηλασματάκια, πὸυ πᾶνε στὴ ντουλίπα μου καὶ στενεύουν τὰ ροῦχά μου...

– Παπποῦ, ποιὸ εἶναι τὸ μυστικὸ τῆς μακροζωῖας σου; Άπάντηση παπποῦ: «Στὶς ἐκλογές, παιδάκι μου, εὔχομαι πάντα: Θεέ μου, ἄς ἐκλεγεί κάποιος ὁ ὁποῖος νὰ λύσει τὰ προβλήματά μας, καὶ ἄς πεθάνω»!!!

– Ρώτησαν μιὰ κυρία πὸυ παραπονιέται γιὰ μοναξιά: Μά, φίλες καρδιακὲς δὲν ἔχεις. Κι ἐκείνη ἄπαντᾷ: Καρδιακιά δὲν ἔχω ἄπο τις ἄλλες, ή μία ἔχει σάκχαρο καὶ ή ἄλλη πέτρα στὰ νεφρά!

– Καμμιά φορὰ ἀναρωτιέσαι: Νὰ δώσεις σέ κάποιον τὸν οὐρανὸ μὲ τ' ἄστρα, ή νὰ τοῦ δώσει μία νὰ τὰ δεῖ μόνος του;

– Αὐτὸς δὲν ἔχει οὔτε ἱερόν, οὔτε αἴσιον...

– Ἔ! Καμμένη, αὐτὸ εἶναι ἔτερον ἐπ' ἄπειρον...

Λέω νὰ συνεχίσω μὲ μερικὰ ἀκόμη, ἄλλα θὰ κάνω μιὰ μικρὴ διακοπή, γιατί ἔχω κάτι σπουδαῖο νὰ σās πῶ. Ἐδῶ καὶ μερικά, ἄρκετά, χρόνια, μιὰ μικρὴ ὀμαδοῦλα ἄπο φίλες πηγαίναμε στὴ γνωστὴ σέ ἄρκετοῦς «Ἐστία Χριστιανικῆς Ἀγάπης» στὴν Ἀγία Παρασκευή, γιὰ νὰ συναντήσουμε τὶς ἀγαπημένες ψυχοῦλες πὸυ κατοικοῦν ἐκεῖ, προσφέροντάς τους κάτι ἄπο τὴν καρδιά μας, τὶς γνώσεις μας, τὰ ἐνδεχόμενα ταλέντα μας, καὶ περνούσαμε ἔτσι δυὸ μὲ τρεῖς ὥριτες, πότε ψάλλοντας, πότε συζητώντας, πότε τραγουδώντας κ.λπ. Κάποτε ἀνοίξαμε καὶ ἐργαστήριο καλλιτεχνικῆς δημιουργίας, μὲ ζωγραφικὴ, κολλήζ κ.λπ. Μέχρι καὶ μπάσσε παίζαμε ἄπο τὶς καρέκλες μας. Ἦταν πραγματικὰ ὑπέροχες ὥρες, ἐκεῖ στὸν πρῶτο ὄροφο τοῦ πανέμορφου κτηρίου στὴν ὁδὸ Ἀποστόλου Παύλου.

Κάποιο ἀπογευματάκι, πὸυ ή συντροφιά μας αὐτὴ εἶχε βρεθεῖ στὸ συνηθισμένο σαλονάκι τοῦ πρῶτου ὀρόφου, ἀνοίγει ή πόρτα τοῦ ἀσανσέρ καὶ ἐξέρχεται ὁ π. Ἡλίας Μαστρογιαννόπουλος, κατευθυνόμενος μὲ μικρὰ βηματάκια πρὸς ἐμās, κρατώντας ἕνα μπαστουνάκι. Γεμίσαμε χαρὰ ἄπο τὴν ἐπίσκεψη, ἄλλα καὶ σεβασμὸ καὶ προσδοκία.

Τοῦ δώσαμε κάθισμα, εἶπε ὅτι ἦρθε νὰ μās δεῖ, νὰ μās γνωρίζει, καὶ ζήτησε νὰ συνεχίσουμε τὸ πρόγραμμά μας, χωρὶς νὰ ἀλλάξουμε κάτι λόγῳ τῆς παρουσίας του. Ἔτσι κι ἔγινε. Ἄφοῦ εἶπαμε τὰ σοβαρά, τὰ παιχνίδια μας καὶ τὶς κατάλληλες ἀσκουοῦλες, γιὰ νὰ πάρει μπρὸς τὸ μυαλοῦδάκι μας, ἦρθε ή ὥρα νὰ ζητήσουμε ἄπο τὸν π. Ἡλία τὴ δική του συμμετοχή.

Καὶ τί νομίζετε πὸς μās εἶπε; Ἀνέκδοτα, γιὰ νὰ μās κάνει νὰ γελάσουμε. Καὶ τὸ πέτυχε βέβαια, ὑποδείχνοντάς μας χωρὶς διδασκαλίες πὸς ή χαρὰ μέσα ἄπο τὸ ἄγνὸ γέλιο εἶναι καὶ αὐτὴ τροφοδοσία ψυχῆς. Ἄραγε, γιατί νὰ μās ἔδωσε ὁ Πλάστης μας αὐτὴ τὴ δυνατότητα τοῦ γέλιου;

Ἔτσι, φίλες μου, κλείνοντας αὐτὸ τὸ κειμενάκι, θὰ σās ἀφήσω κάνοντας μιὰ ἀφιέρωση στὰ ταῖρια πὸυ μās ἔχει χαρίσει ὁ Θεός, καὶ πού, ἴσως, τὰ ἀφήσαμε παραπονεμένα σέ κάποιο προηγούμενο κείμενό μας. Αὐτὸ πὸυ θὰ διαβάσετε μοῦ τὸ ἔστειλε ὁ ἀδελφοῦλης μου, τὸ ἔκτο μας ἀδελφάκι, στὸν ὁποῖο, ὅταν ἦταν μικροῦλης, διάβαζα ἄπο τὴ *Ζωὴ τοῦ Παιδιοῦ* ἕνα διηγηματάκι σέ σειρές, πὸυ μιλοῦσε γιὰ ἕνα γιαιπωνεζάκι, τὸν Γιαμόζο. Ἔτσι, μέχρι καὶ σήμερα τὸν ήέω Γιαμόζο, καὶ τὸν εὐχαριστῶ ἐκ μέρους σας. Ὅφειλῶ νὰ σās πῶ πὸς ὁ Δημητράκης μας εἶναι καθηγητῆς Φυσικὸς, καὶ ὁ μόνος λόγος πὸυ τὸ ἀναφέρω αὐτὸ εἶναι γιατί, κάπως, ὁ ὀρολογία τῆς ἐπιστήμης του σχετίζεται κάπως μὲ τὸ κείμενο:

«Πῆρα τηλέφωνο ἕναν παλιό μου συμμαθητὴ καὶ τὸν ρώτησα τί κάνει. Μοῦ ἀπάντησε ὅτι δουλεύει σέ ἕνα "πρότζεκτ" –ἐργο, πρόγραμμα– τὸ ὁποῖο περιλαμβάνει *"ὑδροθερμικὴ ἐπεξεργασία κεραμικῶν, πηλαστικῶν καὶ μεταλλικῶν ὑλικῶν σέ ἀπόλυτα ἐλεγχόμενο περιβάλλον"*. ΕΝΤΥΠΩ-ΣΙΑΣΤΗΚΑ. Μπράβο! σκέφτηκα. Μεγάλῃ ἐπιτυχία. Μπράβο καὶ πάλι! Τὸ μυαλό μου πῆγε στὰ ὑδροηλεκτρικὰ ἔργα, πὸυ εἶναι τῆς μόδας, τὰ γεωθερμικά, τὰ φωτοβολταϊκά... Πῶ, πῶ, σκέφτηκα, εἶναι ἐκπληκτικὴ αὐτὴ ή ἐπιτυχία τοῦ φίλου. Ἄλλα μετὰ ἄπο κάποιες διευκρινίσεις, μὲ πληροφοροῦσε ὅτι... ἔπλενε τὰ πιάτα καὶ ὄλα τὰ κουζινικά μὲ ζεστὸ νερό, κάτω ἄπο τὴν ἐπίβλεψη τῆς γυναίκας του – σέ ἀπόλυτα, δηλαδή, ἐλεγχόμενο περιβάλλον!!! Γιὰ νὰ ἔχουμε τὸν νοῦ μας, δηλαδή.

Αὐτὸ, ἀγαπημένες μου φίλες, ὡς ἀφιέρωμα... στὰ παλληκάρια τῆς ζωῆς μας.

ΕΥΑΓΓΕΛΙΑ ΜΟΡΦΟΠΟΥΛΟΥ-ΓΕΩΡΓΟΥΛΕΑ

“Άγιος Βησσαρίωνας ὁ Ἄγαθωνίτης

Πατέρα Βησσαρίωνα, ἀπὸ τὴν πρώτη σου ἄχνα,
ὁ ἔρωτας ὁ θεϊκὸς σοῦ ἔτρωγε τὰ σπλάχνα,
πέταξες, σὰν φιλήρημο τρυγόνι, κι νῦρες σπίτι
στὴν ἐλατόσκεπ’ Οἴτη.

— Πλάστη μου, σὰν τὰ νάματα τὰ ἱερά Σου ἦπια,
τοῦ νοῦ μου τὰ στοχάσματα κι αὐτὰ τὰ καρδιοχτύπια
εἶναι δικά Σου, ἢ προσευχὴ σὰν τὸ λιβάνι ἄς βγαίνει,
σ’ Ἐσένα ν’ ἀνεβαίνει.

Τ’ ἀπλὸ τὸ ράσο σου ἔτριψες, τ’ ἀγγελικὸ τὸ σχῆμα,
πότε στὴν ἅγια τράπεζα καὶ πότε στ’ ἅγιο βῆμα
κι ἄλλοτε κάτω γέρνοντας τὰ δυὸ τὰ γόνάτά σου,
γιὰ τ’ ἅγια αἰτήματά σου.

Ἀπὸ τὸ λόγος τοῦ Χριστοῦ, ἐπέρασες στὴν πράξη
καὶ σὰν τὴν πρώτην ἐκκλησιά, μὲ τὴν ἀρχαία τάξη,
βγῆκες, τὴ σκῆπη ἀφήνοντας, μὲς στὸ ἴαδ μονάχος,
πνευματικὸς, διδάχος.

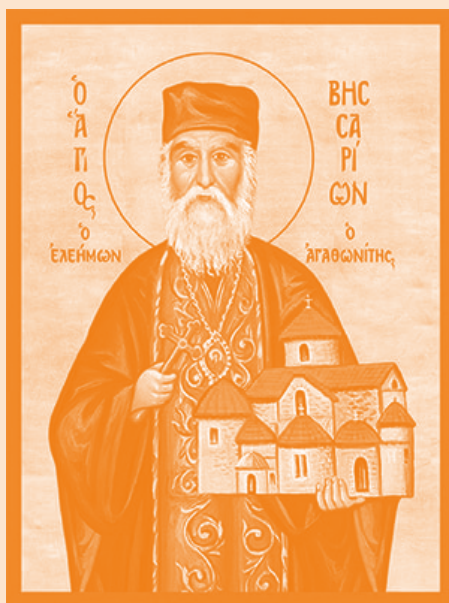
Στὸ ἴνα τὸ χέρι τὸ ραβδί καὶ στ’ ἄλλο τὸ εὐαγγέλιο,
τ’ ἀθώου τὸ καλοκάρισμα καὶ τοῦ παιδιοῦ τὸ γέλιο
μὲς στὴν καρδιά σου φώλιαζε, μ’ ἀκόμα παραπάνω
συμπάθαγες τὸν πλάνο.

Κι ἔτρεχε ὁ κόσμος, ἔτρεχε στὴ μυστικὴ κυψέλη,
νὰ πιεῖ τὸ ζωντανὸ νερό, νὰ φάει γάλα καὶ μέλι,
μὰ ἐσένα τό ἴνα χέρι σου ὅ,τι ἔκανε μεγάλο
δὲν ἤξερε τὸ ἄλλο.

Τὴ δυστυχία ἀντάμωνες, δὲν ἔκανες στὴν ἄκρη,
τοῦ πονεμένου ὁ στεναγμὸς δικό σου ἦτανε δάκρυ,
σοῦ πλάτυναν στῆς ἀρετῆς τὴ στράτα οἱ πατοῦσες,
καθὼς ἐπερπατοῦσες.

Ἄφοῦ τὸν Κύριο ἀγάπησες, μένει ὁ Κύριος κοντά σου,
μένει στ’ ἅγιο τὸ σῶμά σου καὶ στ’ ἅγιο σκῆνωμά σου,
δῶρο Θεοῦ τὸ σῶμά σου καὶ τρισημέγαλο δῶρο,
στοῦ Ἄγαθωνα τὸ χῶρο.

Ἀπὸ τὰ μέρη τ’ οὐρανοῦ κι ἀπὸ τοῦ Παραδείσου,
ἄπλωσε τ’ ἅγιο χέρι σου καὶ δῶσ’ μας τὴν εὐχή σου,
ὅπως ἐδῶ μᾶς φρόντιζες, φρόντιζέ μας καὶ τώρα,
μὴ μᾶς ξεχνᾶς καθ’ ὥρα.

Υπομνηματισμός

Σε Άγιο της Ορθόδοξης Έλληδικής Εκκλησίας ανακηρύχθηκε, στις 31 Αυγούστου 2022, στο Φανάρι, ο Βησσαρίωνας ο Άγαθωνίτης.

Η μνήμη του Όσιου Βησσαρίωνα τιμάται στις 22 Ιανουαρίου, που είναι η ήμερομηνία της κοίμησής του.

Ο νέος Όσιος Βησσαρίωνας, Κορκολιάκος το επίθετο, γεννήθηκε το έτος 1908 στο Πεταλίδι Μεσσηνίας, όπου έμαθε τα πρώτα γράμματα. Το κοσμικό του όνομα ήταν Ανδρέας. Στα 18 του χρόνια, εισήλθε στον ιερό κληρο. Έγινε μοναχός, χειροτονήθηκε διάκονος, ιερέας και έλαβε το όφικιο του αρχιμανδρίτη. Οι ανώτερες σπουδές του ήταν το σχολαρχείο. Η συνεχής όμως μελέτη των ιερών βιβλίων του αναλογίου έκανε τον πατέρα Βησσαρίωνα άνθρωπο εύρυτα και βαθιά μορφωμένο θεολογικά.

Ο πατέρας Βησσαρίωνας πήγε το 1935 στην Καρδίτσα, προσκαλεσμένος από τον Μεσσηνίο Ίεζεκιήλ μητροπολίτη Θεσσαλιώτιδος και Φαναριοφερσάλων. Αφοσιώθηκε στο έργο της φιλανθρωπίας και σ' αυτό ανάληψε όλη του τη ζωή. Άσκήθηκε και διακόνησε στη μονή Αγάθωνος της Υπάτης Φθιώτιδας. Για όλους τους ντόπιους ανθρώπους, που τον γνώρισαν και τον έζησαν, πριν και μετά την κοίμησή του, ήταν ήδη Άγιος στη συνείδησή τους, μέσω από τη βίωση πολλών θαυμαστών σημείων, ως απάντηση στην επίκληση της μεσιτείας του.

Έζησε άσημνος και άφαντος για κάποιους, όμως τόσο φωτεινός και αξιοθαύμαστος για άλλους. Στη Μονή Αγάθωνος, βίωσε με ύπακοη και άσκηση τη μοναχική ζωή και έπασχε και διακονούσε τον άνθρωπο, μέσα και έξω από τη μονή. Ο γέροντας έδινε οικονομική βοήθεια σε οικογένειες πάσχουσες, που πρόσφεραν άλλοι άνθρωποι. Γύριζε στα βουνά της Φθιώτιδας με τα πόδια ή με γαϊδουράκι, να οικονομήσει χρηματική ή άλλη βοήθεια, για τους φτωχούς και τους άρρώστους. Η ενέργειά του αυτή ήταν αποτέλεσμα πίστης και αγάπης. Ο Θεός τον είχε χαριτώσει με ούράνια χαρίσματα, της διορατικότητας και της προορατικότητας. Δεν το έκανε αυτό να έντυπωσιάσει. Ήταν Άγιος επί ζωής. Οί Άγιοι είναι τα παράθυρα, που ανοίγουν την ψυχή μας στον ουρανό. Από την ταπεινή ζωή του ακούγεται «φωνή αύρας λεπτής».

Στη γερμανική κατοχή, βοήθησε πολλούς πατριώτες και έσωσε, με τις παρεμβάσεις του, παιδιά που είχαν συλληφεί οι Γερμανοί. Σε μια τέτοια περίπτωση, ένας μεγάλοβαθμος Γερμανός έβγαλε, ξαφνικά, το πιστόλι του και πυροβόλησε στα πόδια του πατέρα Βησσαρίωνα, που αυτός τρόμαξε και μειώθηκε ή ληλιά του πολύ, γι' αυτό μιλούσε μετά άηχα.

Αναφέρουμε ένα από τα πολλά θαύματα που έκανε με τη χάρη του Θεού. Μια γυναίκα, εκεί στην περιοχή, τον φιλοξένησε το μεσημέρι στο σπίτι της. Του παραχώρησε ένα δωμάτιο, που είχε μια πόρτα στο χώλι και το ύψος από το παράθυρο ήταν από έξω πολύ μεγάλο ως το έδαφος. Αυτή κάθισε στο χώλι, μη ζητήσει κάτι ο γέροντας, να το εξυπηρετήσει. Ήταν ξάγρυπνη. Πέρασαν όμως πολλές ώρες, νύχτωσε. Άνυσύχησε. Μπήκε με άγωνία στο δωμάτιο, αλλά αυτός έλειπε. Μέχρι τώρα, άναρωτιέται από που έφυγε...

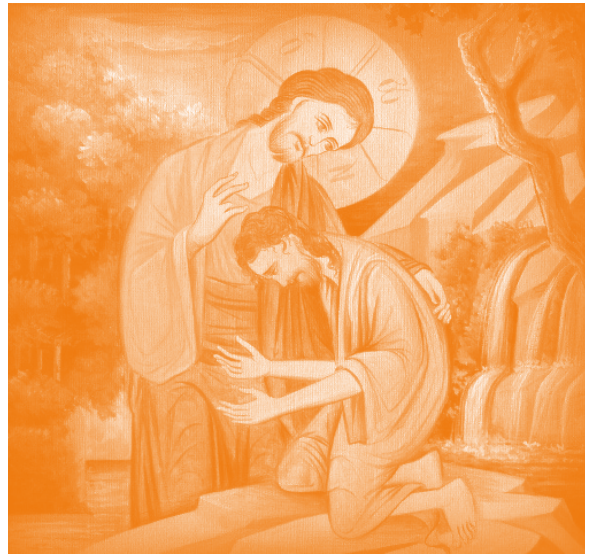
Εγώ, που το χωριό μου είναι κοντά στο μοναστήρι του Αγάθωνα, γνώριζα τον πατέρα Βησσαρίωνα. Επίσης, γνωστοί μου ήταν και οι άλλοι προηγούμενοι γέροντες. Ο πατέρας Βησσαρίωνας ήταν πολύ ήσυχος και ηρώς άνθρωπος. Το πρόσωπό του είχε μια ήρεμία και γαλήνη γλυκιά, ξένη για τη γη. Όταν μιλούσε, άπνευε άρωμα ουρανού.

Ἀγάπη χωρίς ὅρια

Κάποιο ὄμορφο δειλινὸ ἀποφάσισα νὰ ξεδιπλώσω τὶς λήγες σκέψεις μου γιὰ τὴ θεϊκὴ ἀγάπη, ποὺ ξεκινάει ἀπὸ τὸ ταπεινὸ σπήλαιο τῆς Βηθλεέμ.

Σὲ σένα, ὅποιος κι ἂν εἶσαι, ἀκουμπάει τὸ χέρι μου, θέλω νὰ νιώσεις τὴ φλόγα τῆς ἀγάπης. Ἀγαπῶ ἐσένα, καὶ ὄχι τὰ λήθη σου. Χρειάζομαι ἐμβάθυνση τῆς ἀγάπης. Ἡ ἀνακάλυψη αὐτῆς τῆς ἀπειρης ἀγάπης μέσα μας εἶναι μιὰ δημιουργία. Στὴ φλεγόμενη βᾶτο μπορεῖς νὰ δεῖς τὴν ἔκφραση τῆς θείας προστασίας, τὸ ἔλεος καὶ τὴν εὐσπλαχνία ποὺ συντηρεῖ τὰ πάντα. «Ἡ φλόγα εἶμαι ἐγώ. Νὰ μὲ λῆτε Ἀγάπη. Ἀγάπη χωρίς ὅρια».

Ἡ Ἀγάπη πῆρε προσωπικὸ ὄνομα. Ἔγινε σὰν κι ἐμᾶς μὲ τὸν θεϊκὸ ἑαυτὸ της, Χριστὸς-Ἀγάπη. Ἡ θύρα τῆς Ἐλπίδας εἶναι ἀνοικτὴ κοντὰ μας. Εἶναι ἡ θύρα τῆς εὐκαιρίας ποὺ μᾶς παρέχει ἡ Ἀγάπη σὲ κάθε στιγμή. Γιὰ νὰ γίνεις ἕνα μὲ τὴν Ἀγάπη, πρέπει νὰ εἶσαι ταπεινὴ ψυχὴ. Γίνε μιὰ σταγόνα δροσιᾶς, ποὺ ἀντανακλᾷ τοὺς χρωματισμοὺς τοῦ σύμπαντος, ποὺ μετὰ ἀπορροφᾶται μέσα στὸ φῶς καὶ στὴ θαλπωρὴ τοῦ ἡλίου. Γίνε ἡ ἀγάπη ἢ ἀπόλυτη καὶ τολημρῆ. Ὅχι μιὰ λίμνη μὲ στάσιμα νερά, ἀλλὰ μιὰ ἀνοικτὴ θάλασσα. Ὅχι στὴν ἡσυχία, ἀλλὰ στὸ ξεπέραςμα, ὄχι ἀλυσοδεμένος στοὺς στοχασμοὺς, ἀλλὰ δεμένος σὲ ἕνα εὐρύτερο ὄραμα. Ὅχι νὰ κοιμᾶσαι σὲ μιὰ βολικὴ ἠθικότητα. Θέλω νὰ

γελο, ἕνα βλέμμα, ἂν εἶναι ἀγνά, ἀληθινά. Συνάντηση τῶν ψυχῶν, χρυσὸ φῶς ποὺ ἀναβλύζει, φωτίζοντας τὴ μέρα. Ὁ ἀλάθτος κρίκος τῶν καρδιῶν εἶναι ὁ μόνος Κύριος – ἡ Ἀγάπη. Ἡ ἀγάπη εἶναι ἀπέραντη θάλασσα, μέσα στὴν ὁποία ὁ νόμος παίρνει τέλος. Τὸ ποτάμι χύνεται στὴ θάλασσα, καὶ ἀμέσως παύει νὰ ὑπάρχει. Ἡ ἀγάπη καταργεῖ τὴν ὑπάρχουσα τάξη τῶν πραγμάτων. Παίρνει μέρος στὸ ἔργο μου

Τὶς ὑψηλὲς κορυφὲς τῆς Ἀγάπης θὰ τὶς δοῦμε καλύτερα, ἂν εἴμαστε βουτηγμένοι στὴν ταπεινότητα, γονατιστοί, μὲ πίστη μικροῦ παιδιοῦ. Ζητώντας συγγνώμη γιὰ ὅλα. Ἐλπίζοντας. Ἀγαπώντας.

σοῦ ἐμπνεύσω τὴ θυσία. Προκαλῶ μὲς στὴν καρδιά σου ἐσωτερικὲς ἀναβάσεις. Ποιές; Ὅπου βρεθεῖς, νὰ εἶσαι ἀπεσταλμένος ἐνὸς θεϊκοῦ μηνύματος. Νὰ βλέπεις τὸ “δίνω”. Τὸ δόσιμο καταργεῖ τὴν ἰδιοκτησία. Στὸ τέρμα θ’ ἀντικρῦσεις τὴν προσδοκώμενη γῆ. Τὴ γῆ τῆς Ἐπαγγελίας. Μέτοχος τῆς φλεγόμενης βᾶτου θὰ γίνω, ὅταν γκρεμισθοῦν τὰ τείχη τοῦ χωρισμοῦ, ὁ ἐγωισμός. Ἡ κάθε σου κίνηση νὰ εἶναι ἔκφραση ἀγάπης χωρίς ὅρια. Ἀφῆστε νὰ κυριαρχήσει ἡ ἐσωτερικὴ ὁμορφία τῆς συνειδήσεως. Ἀπόλυτη καὶ ἀπέραντη ἀγάπη στὸν Θεό. Ἡ ἀγάπη δὲν ἐπιβάλλεται μὲ τὴ βία. Τὰ μόνον ὄπλα εἶναι ἡ πειθὼ καὶ ἡ χάρις.

Γιὰ νὰ δημιουργήσεις μιὰ ἐπαφή, ἀρκεῖ ἕνα χαμό-

τοῦ ἔξαγνισμοῦ, μὲ τὴν ἀδελφικὴ προσευχὴ. Μὲ τὴν προσπάθειά σου, ὄχι γιὰ τὴν ἁμαρτία, ἀλλὰ γιὰ τὸν ἁμαρτωλό. Ἀληθινὴ μεταστροφή εἶναι στὴν Ἀγάπη. Ζῶ, μόνον ὅταν μπορῶ νὰ ἀγαπῶ. Μάθε κάθε μέρα τὴν τρυφερότητα. Τὴν ἀγάπη γιὰ τὸν διπλανό μας μὲ ὀλόκληρη τὴν καρδιά μας. Μιὰ καρδιά ἀγνή, ὄχι διχασμένη. Γίνετε καὶ σεῖς Ἀγάπη.

Τὶς ὑψηλὲς κορυφὲς τῆς Ἀγάπης θὰ τὶς δοῦμε καλύτερα, ἂν εἴμαστε βουτηγμένοι στὴν ταπεινότητα, γονατιστοί, μὲ πίστη μικροῦ παιδιοῦ. Ζητώντας συγγνώμη γιὰ ὅλα. Ἐλπίζοντας. Ἀγαπώντας.

ΠΑΡΑΣΚΕΥΗ ΤΣΙΚΟΥ

200 χρόνια από την Εύρεση της 'Αγίας Εικόνας της Μεγαλόχαρης στην Τήνο (1823-2023)

«Μεγαλόχαρή μου», «Παναγία μου», «Ω Παναγία μου Τηνιακιά», ψελλίζουσαν μελιστάλαχτα έδω και δύο αιώνες τὰ χείλη μυριάδων ανθρώπων, κι αναβλύζουν απ' την ψυχή βιώματα ιερής κατάνυξης και ουράνιας μυσταγωγίας. Στην Τήνο, σὲ τοῦτο τὸ Κυκλαδίτικο νησί, πού τὸ δροσίζουν τὰ μυρίπνοα μελιτέμια τοῦ καλοκαιριοῦ και ὄλο τὸν χρόνο τὸ νοτίζει ἡ ἀλμύρα τῆς θάλασσας, ἔστησε τὸν θρόνο Της ἡ Παντάνασσα τοῦ κόσμου. Κι ἀκούραστοι οἱ ἀέρηδες, μυρωμένοι ἀπὸ μοσχολίβανο και ἄρωμα θυμариοῦ, ψιθυρίζουσαν ἀγγελικὲς μελωδίες.

Ἐδὼ στὴν Τήνο πρωτοαντικρίσαμε τὸ φῶς τοῦ ἡλίου και μεγαλώσαμε σὲ μιὰ ἀγιασμένη περιρρέουσα ἀτμόσφαιρα. Νιώθουμε τὴ σκέπη τῆς Παναγίας μας και δὲν δευλιιάζουμε, ὅσο κι ἂν μᾶς κτυποῦν τ' ἀγριοκαίρια τοὺς χειμῶνες, κι ἡ θάλασσα ἀφηνιασμένη μὲ ἀβυσσαλέα κύματα γυρεύει νὰ ξεθεμελιώσει τὶς βραχώδεις ἀκτὲς τοῦ νησιοῦ μας. Μόνον ἀνάμεσα οὐρανοῦ και θάλασσας, ἰδίως τὶς νύχτες, ἀκούοντας τ' ἀγριεμένα μουγκρητά, ἔχομε τὴν προστασία και τὴ θαλπωρὴ τῆς Δέσποινας τοῦ κόσμου. Αἰσθανόμαστε ἀσφάλεια και σιγουριά. Ἔτσι μάθαμε ἀπ' τὰ παιδικὰ μας χρόνια, ἐκεῖνα τῆς ἀθωότητας, και κρατοῦμε μέσα μας τὶς γλυκιὲς ἀφηγήσεις τῆς γιαιγιάς, τῆς μάννας, τῶν δασκάλων μας. Αὐτοὶ στάλαζουσαν στὰ σωθικά μας οὐράνιες Ἀλήθειες! Ζωγράφιζουσαν μὲ τὴ ἡρεμὴ τῆς καρδιάς τους τὸ Ὅραμα τῆς Μοναχῆς Πελαγίας, και βιώνουμε τὸ θαῦμα! Ἡ Θεοτόκος σὲ νεφέλωμα οὐράνιας εὐωδίας, ἀκτινοβολῶντας μέσα σὲ φῶς ὑπέριλαμπρο, ἔδινε Ἐντολὲς στὴ Μοναχὴ «νὰ ξεσκεπάσουσαν τὸν ναὸ Της...».

Κτυποῦσε ἡ καρδούλα μας, τὰ σπλάγχνα μας σκιρτοῦσαν, και βλέπαμε μὲ τὰ ἄδοθα ματάκια μας τὸν ἀγρὸ τοῦ Δοξαρά, τὴ γερόντισσα Πελαγία νὰ μεταφέρει μὲ φόβο Θεοῦ τὶς Προσταγὲς τῆς Παρθένου στὸν Σταματέλλο Καγκάδη, Ἐπίτροπο τῆς Μονῆς, τὸν Ἀρχιερέα Γαβριήλ νὰ καλεῖ μὲ ἱερὸ ἐνθουσιασμὸ τὸν κόσμο σὲ ἐπαγρύπνηση και ὀλόκαρδη συνδρομή. Κι ἐκεῖνος ὁ εὐλαβὴς γέροντας, ὁ Μιχαὴλ Πολυζῶνης, παράξενα πράγματα ἔλεγε, σὰν ξέσπασε ἡ Ἑλληνικὴ Ἐπανάσταση. Εἶδε, ἔλεγε, σὲ ὄραμα τὴν Ὑπεραγία Θεοτόκο, και τοῦ ζητοῦσε νὰ ξεχώσουσαν τὴν Εἰκόνα Της, χωσμένη στὸν ἀγρὸ τοῦ Δοξαρά.

Κι ἀκούγαμε τὴ σκαπάνη νὰ κτυπῆ τὸ χῶμα, και τὰ καρδιοχτύπια τῶν ἐργατῶν. Ψάχνουσαν ἐναγώνια, βρι-

σκουσαν ἐρείπια ἀρχαίου ναοῦ, μὰ σκάβουσαν νὰ βροῦσαν και τὸν μεγάλο θησαυρὸ, τὴν Εἰκόνα τῆς Κεχαριτωμένης Παρθένου. Τοὺς καταβάλλει ἡ ἀπογοήτευση, σταματοῦσαν οἱ ἀνασκαφές, θεωροῦσαν τὴν ἐπιδημία τῆς πανώλους πού ξεσπᾷ ὀργὴ Θεοῦ γιὰ τὴν ἀμέλειά τους, ἐνῶ οἱ Ἐπίτροποι ἀποφασίζουσαν τὴν ἀνέγερση ναοῦ. Ἦταν σαφὴς ἡ Ἐντολὴ τῆς Παρθένου «... νὰ κτίσουσαν ναὸ μεγαλοπρεπῆ». Πῶς ἀκούγαμε ἀπ' τὰ οὐράνια τὴ φωνὴ τῆς Παναγίας μας και τὴν Πελαγία νὰ ρωτᾶ τρέμοντας «... πῶς νὰ κτιστεῖ ναὸς σὲ τέτοια ἐποχὴ, και μάλιστα μεγαλοπρεπῆς;». Τὰ κανόνια βροντοῦσε σὲ στεριὲς και θάλασσες, τὰ καριοφιλία ἀντιλαλοῦσαν σὲ βουναὶ και στὰ φαράγγια τῆς Πελοποννήσου και τῆς Στερεᾶς. Οἱ Ἑλληνας σὲ Ἐπανάσταση ν' ἀποτινάζουσαν τουρκικὴ σκλαβιά 400 χρόνων...

Μέναμε μὲ τὸ στόμα ἀνοικτὸ ν' ἀκούσουσαν τὴν ἀπάντηση τῆς Παρθένου, Ἦμασταν παρόντες σ' ἐκεῖνο τὸν μυστηριώδη διάλογο μεταξύ Οὐρανοῦ και γῆς. Και σὰν ἡ Παρθένος εἶπε «Ἐγὼ θὰ οἰκονομήσω τὰ πάντα...», τὶ ἀγαλλίησαν, Θεέ μου! Θεμελιωνόταν στὰ

σπλάγχνα μας ή πίστη πώς ή Παναγία είναι ή Βασιλίσα του σύμπαντος κόσμου, ή Κυρία του παντός. Κάθε άμφιβολία είναι μικρόψυχη μπροστά στη Χάρη Της. Μά σαν παιδιά άπορούσαμε πώς ή Πελαγία δέν άναγνώρισε την Κυρία των Άγγέλων και ρωτούσε: «*Και ποιά είσαι έσύ, Κυρία μου, πού προστάξεις όλα αυτά;*». Μήπως έμεις πιστεύαμε πώς είναι δυνατόν να άκούμε την Άειπάρθενο; Κι όταν Έκείνη έκανε τη μεγάλη άποκάλυψη με τό: «*Εύαγγελίζου γη χαράν μεγάλην...*», νιώθαμε ηλυγμική την άπάντηση της Πελαγίας, «*Αινείτε ούρανοι Θεοῦ την δόξαν*», και βλέπαμε ν' άνοίγουν τά ούράνια, για να κατεβεί ή Δόξα του Θεοῦ!

Τέτοια βιώματα... Πώς άντεχαν τά παιδικά μας σπλάγχνα τέτοιο σεισμό έσωτερικό; Και τί χαρές κάναμε, όταν ή άφήγηση έφτανε στην Εύρεση της Άγίας Εικόνας. Μεγάλο Θαῦμα! Άφατη χαρά, άλλαλαγμός! Άνάσταση γινόταν στο σπίτι μας, σαν να 'ταν ή ίδια ώρα, κι άνηφορίζαμε νοερά, άνθρωποπλημμύρα όλόκληρη, εκείνη τη μεγάλη μέρα της έορτής των Τριών Ίεραρχών, 30 Ιανουαρίου 1823, μες στα μεσημέρια, να προσκυνήσουμε εκεί, στην άγρο του Άντωνίου Δοξαρά, την Ίερη Εικόνα, φωνάζοντας, «*Εύαγγελίζου ή γη χαράν μεγάλην*», κι άς μην καταλαβαίναμε τη σημασία του ούρανού άγγέλματος.

Χαρά στη γη, χαρά στα ούράνια, χαρά στη σκληρωμένη Έλλάδα μας! «*Λύτρωσιν άπέστειλε τῷ λαῷ αὐτοῦ*», ψιθυρίζαν οί μεγάλοι. Και πώς συνωσιζονταν

οδόχου Πηγής, όπως ονομάστηκε «*διὰ τὸ παραδόξως ἀναβλήσασιν ὕδωρ*»; Με τὸ νερὸ ἐκεῖνο, τὸ σημερινὸ ἅγιασμα, καθαρίστηκε ή Άγία Εικόνα ἀπ' τὸ ἐπίκρισμα πηλοῦ ποὺ ἐμπλέξαν οἱ αἰῶνες μέσα στὴ γῆ, κι ἔλαμψε ὁ Εὐαγγελισμὸς τῆς Θεοτόκου. Εἶχε πράγματι ἀποκαλύψει ή Θεομήτωρ τὴν ταυτότητα τῆς Εικόνας τοῦ Εὐαγγελισμοῦ Της με τὸν λόγος: «*Εὐαγγελίζου ή γῆ χαράν μεγάλην*»!

Τί ούρανόσταλτο μήνυμα ἦταν ἐκεῖνο! Όλοφάνερη ή παρουσία τοῦ Θεοῦ στα ἀνθρώπινα! Πόσους αἰῶνες ἔκρυβαν τά σπλάγχνα τῆς Τήνου τὴν Άγία Εικόνα, και γιατί ἐπέλεξε ή Χάρη Της τὸ πιὸ κρίσιμο

«Μεγαλόχαρή μου», «Παναγία μου», «᾿Ω Παναγία μου Τηνιακία», ψελλίζουν μελιστάλαχτα ἐδῶ και δύο αἰῶνες τά χεῖλη μυριάδων ἀνθρώπων, κι ἀναβλύζουν ἀπ' τὴν ψυχὴ βιώματα ἱερῆς κατάνυξης και ούρανιας μυσταγωγίας. Στὴν Τήνο, σὲ τοῦτο τὸ Κυκλαδίτικο νησί, ποὺ τὸ δροσιζοῦν τά μυρίνοα μελιτέμια τοῦ καθοκαιριοῦ και ὄλο τὸν χρόνο τὸ νοτίζει ή ἀλημύρα τῆς θάλασσας, ἔστησε τὸν θρόνο Της ή Παντάνασσα τοῦ κόσμου. Κι ἀκούραστοι οἱ ἀέρηδες, μυρωμένοι ἀπὸ μοσχολίβανο και ἄρωμα θυμαριοῦ, ψιθυρίζουν ἀγγελικὲς μελωδίες.

τότε να προσκυνήσουν ἄνδρες, γυναῖκες, παιδιά και γέροντες, χωρὶς να φοβοῦνται τὴν πανώλη, ποὺ θέριζε; Μπροστά στη θεία δύναμη, ή πανδημία ὑποχωροῦσε, και διαβάσαμε ἀργότερα, «*ἐξέλιπεν τὸ κακὸν ἀπ' ἐκείνης τῆς ἡμέρας και οἱ κατεχόμενοι ἤδη ὑπὸ τοῦ πάθους πολλοὶ παραδόξως ἐσώθησαν*». Άλλο θαῦμα! Κι ἐκεῖνο τὸ θαῦμα ποὺ ξεχειλίσε νερὸ τὸ κατάξερο πηγάδι, κι ἀπ' ἐκεῖνο τὸ ὕδωρ κτιζόταν ὁ ναὸς τῆς Ζω-

ἀπὸ τά ἔτη τῆς Ἑλληνικῆς Ἐπαναστάσεως για να διατάξει ἐπίμονα και με σαφεῖς ὁδηγίες τὴν ἐκσκαφὴ για τὴν ἀποκάλυψη τῆς θείας Εικόνας Της; «*Τίποτε δέν είναι τυχαῖον οὔτε συμπτώσεις ἀπὸ ὄσα ἔχουν ούρανίαν τὴν προέλευσιν*», γράφει ὁ Τήνιος Καθηγητὴς Πανεπιστημίου Λεων. Φιλιππίδης. «*Υπήρξε προφανῆς*», συνεχίζει, «*ή βούλησις τῆς Ὑπερμάχου Στρατηγοῦ τοῦ Ἔθνους, ὅπως διὰ τῆς ἀναδύσεως τῆς Ίερᾶς Εικόνας ἀπὸ*

τῶν σπλάγχων τῆς Νήσου μας ἐμψυχώσῃ τὸ ἀγωνιζόμενον Ἔθνος εἰς τὸν ἀγῶνά του καὶ ἐνισχύσῃ τὴν οἴστιν του εἰς τὴν ἀπολύτρωσιν, ὅπως καὶ πράγματι συνέβη. [...] Τὸν τελικὸν λόγον ἐπὶ τῶν ἀνθρωπίνων πραγμάτων ἔχει ἡ διακυβερνήσασα τὰ σύμπαντα θούλησις, θουλή καὶ πρόνοια τοῦ Θεοῦ».

Πράγματι, τὸ ὑπερφυῖς γεγονός βίωσαν οἱ κάτοικοι τῆς Τήνου, ἀλλὰ καὶ τὰ πλήθη τῶν παρεπιδημούντων στὸ νησί προσφύγων, ὡς τὴν πιὸ ἱερὴ εὐλογία τῶν ἀγῶνων τοῦ Ἑλληνισμοῦ γιὰ τὴν ἀνεξαρτησία τοῦ Ἔθνους. Ἦταν σχεδὸν ἐλευθερὴ ἡ Τήνος τότε. Ποτὲ δὲν εἶχε τουρκικὸ στρατό, καὶ μὲ τὴν ἔκρηξη τῆς Ἑλληνικῆς Ἐπαναστάσεως ἐγκατέλειπε τὸ νησί ἀπὸ φόβο ἀκόμη καὶ ὁ ὑπάλληλος γιὰ τὴν ἐκδήλωση τῆς τουρκικῆς κυριαρχίας. Κι ἐνῶ στὴν Ἑλλάδα ἡ Ἐπανάσταση μαίνεται, κι ἡ ὀργὴ τῶν Τούρκων ἰσσομανᾷ μὲ σφαγές, διώξεις, ἠελιασίες καὶ πυρπολήσεις, πολὺ κόσμος προσφύγων –πάνω ἀπὸ 20.000– βρῆκε καταφύγιο ἐδῶ, στὸν ἤρεμο κι ἐλεύθερο τόπο. Σὲ χιλιάδες λοιπὸν ἀνέρχονται οἱ πρόσφυγες Σμυρναῖοι καὶ Κωνσταντινουπολίτες, Θράκες καὶ Πελοποννήσιοι, Ὑδραῖοι καὶ Ψαριανοί, Χῖοι καὶ Μυτιληναῖοι καὶ Κυδωνιάτες. Συμμετέχουν στὶς ἀνασκαφές, βλέπουν τὶς θεοσημεῖες καὶ τὰ θαύματα μὲ τὰ μάτια τους, καὶ σὰν γυρίζουν στὶς ἐστίες τους, διαδίδουν τὰ συγκλονιστικὰ βιώματα καὶ τὴν πεποίθησή τους πὼς ἡ θεία ἀποκάλυψη τῆς Ἁγίας Εἰκόνας εἶναι ὁ ἄριστος οἰωνὸς πού εὐαγγελίζεται τὴν

ἦταν μικρός. Καὶ ἦταν σαφὴς ὁ θεομπτορικὴ Ἐντολὴ στὸν Σταματέλλο Καγκάδη: «... νὰ ξεσκεπάσῃ τὸν οἶκόν Της καὶ νὰ ἐπιστατήσῃ ὁ ἴδιος, διὰ νὰ ἀνεγερθῇ λαμπρῶς καὶ μεγαλοπρεπῶς». Κι ἐνῶ οἱ ἐπιστάτες καὶ οἱ ἐπίτροποι δὲν μπορούσαν νὰ διανοηθοῦν τέτοιο ἐγχείρημα, ὅταν «τὰ θαύματα ἐβεβαίωσαν τὰ δι' ὄνειρων ἀποκαλυφθέντα», ἐπιχείρησαν «τὴν οἰκοδομὴν ἱεροῦ ναοῦ, λαμπροῦ καὶ πολυτελεστεροῦ, ἀναθέμενοι τὰς ἐπιπέδων τῶν εἰς τὴν ὑπεραγίαν Θεοτόκον, ἥτις ἐφάνέρωσεν εἰς τὴν Μοναχὴν ὅτι αὐτὴ θέλει οἰκονομήσει τὰ πάντα».

Καὶ ὑψώθηκε ὁ καλλιμάρμαρος καὶ πάγκαλος ναὸς, ὁ Ναὸς τῆς Παναγίας τῆς Τήνου, μέσα σ' ἓνα χρόνον! Ὅλο δὲ τὸ κτηριακὸ συγκρότημα ἀποπερατώθηκε μέσα σὲ ὀκτῶ χρόνια ἀγωνίας καὶ στερήσεων τοῦ Γένους μας, κατὰ τὴ διάρκεια τῆς Ἑλληνικῆς Ἐπαναστάσεως, μὲ τὴ συνδρομὴ τῶν Πανελλήνων. «Πολλῆακίς οἱ δι-

Σὲ χιλιάδες ἀνέρχονται οἱ πρόσφυγες Σμυρναῖοι καὶ Κωνσταντινουπολίτες, Θράκες καὶ Πελοποννήσιοι, Ὑδραῖοι καὶ Ψαριανοί, Χῖοι καὶ Μυτιληναῖοι καὶ Κυδωνιάτες. Συμμετέχουν στὶς ἀνασκαφές, βλέπουν τὶς θεοσημεῖες καὶ τὰ θαύματα μὲ τὰ μάτια τους, καὶ σὰν γυρίζουν στὶς ἐστίες τους, διαδίδουν τὰ συγκλονιστικὰ βιώματα καὶ τὴν πεποίθησή τους πὼς ἡ θεία ἀποκάλυψη τῆς Ἁγίας Εἰκόνας εἶναι ὁ ἄριστος οἰωνὸς πού εὐαγγελίζεται τὴ σωτηρία τῆς Πατρίδας. Ἀναθάρρησε ὁ ἀγωνιζόμενος Ἑλληνισμὸς, κι ἄστραψε φῶς στοὺς σκοτεινοὺς ὀρίζοντες τοῦ Γένους μας!

σωτηρία τῆς Πατρίδας. Ἀναθάρρησε ὁ ἀγωνιζόμενος Ἑλληνισμὸς, κι ἄστραψε φῶς στοὺς σκοτεινοὺς ὀρίζοντες τοῦ Γένους μας!

«Θαῦμα ὄντως τῆς θείας οἰκονομίας ὅσα συνέτρεξαν ἀπ' ἀρχῆς εἰς τὴν εὐρεσιν τῆς ἁγίας Εἰκόνας καὶ τὴν οἰκοδομὴν τοῦ ἱεροῦ ναοῦ...», ἀναφέρει τὸ ἐπίσημο κείμενο τῶν κλητόρων, γνωστὸ ὡς *Φυλλιάδιον τοῦ Καγκάδη*. Ὁ κάτω ναὸς τῆς Ζωοδόχου Πηγῆς εἶχε τελειώσει, μὰ

εὐθύνοντες τὸ ἔργον ἐπιστάται ἤρχοντο εἰς ἀμχανίαν διὰ τὴν ἔλληψιν χρημάτων. Ἄλλῃ ἡ ὑπεραγία Θεοτόκος ἐπρόφθανε τὴν ἀνάγκην, διότι ἐπρόσπρεχαν ἀκαταπαύστως πανταχόθεν μὲ θερμὴν εὐλάβειαν οἱ Χριστιανοί, προσφέροντες ὅ,τι ἕκαστος ἐδύνατο, καὶ συντελοῦντες εἰς τὴν οἰκοδομὴν τοῦ ναοῦ. [...] Οὕτως ἀνηγέρθη ὁ πάνσεπτος οὗτος ναὸς τοῦ Εὐαγγελισμοῦ, θέαμα μὲν περικαλλέστατον, θαῦμα δὲ προφανέστατον εἰς τοὺς κατανοοῦντας πόθεν καὶ μεταξύ ποίων περιστάσεων τοῦ

Ἔθνους συνετελέσθη τόσον λαμπρὸν καὶ πολυτελὲς κατὰσθημα εἰς μίαν νῆσον», ὁμολογοῦν οἱ κτήτορες. Καὶ παραμένει ὡς «τὸ μέγα ἱστορικὸν μνημεῖον, τὸ πρῶτον ἔργον τῆς ἀναγεννωμένης Ἑλλάδος», νὰ ὑπενθυμίζει τὴ συμπαράστασιν τῆς Θεομήτορος στὴν Ἐθνεγερασίαν τοῦ 1821.

Σ' αὐτὸν τὸν Ναὸ ἀπὸ τότε ἐσκήνωσε ἡ Χάρη τῆς Θεομήτορος μὲ ἐπίκεντρο τὴν Ἁγία Εἰκόνα, τὸ θησαύρισμα τῆς Ὁρθοδοξίας, τὴν πιὸ λαμπρὴν παρακαταθήκην τῆς μακραιώνης ἱστορίας τῆς Τήνου. Αἰῶνες κρυμμένη μέσα στὰ ἔγκατα τῆς τνηιακῆς γῆς, ἄθικτη... Πόσες γενιὲς Τηνίων εἶχαν προσευχηθεῖ μπροστὰ τῆς σ' ἐκεῖνο τὸν παλαιὸν ναὸ τοῦ Ἁγίου Ἰωάννου τοῦ Προδρόμου, ποὺ πυρπολήθηκε ἀπ' τοὺς Σαρακηνούς, καὶ ἐρείπια τοῦ ὁποῦ ἀνέστυραν οἱ ἀνασκαφεῖς; Καὶ τώρα οἱ λόγοι τῆς Θεοτόκου στὴ Μοναχὴ ἔχουν ἐπαληθευθεῖ, καὶ σειρὰ θαυμάτων ἐπιβεβαιώνει τὴ θείαν ἀντίληψιν καὶ προστασίαν. Περίχαρον διασαλπίζεται τὸ μήνυμα τῆς σωτηρίας τῶν Ἑλλήνων «διὰ τῆς παραδόξου εὐρέσεως τῆς Πανσέπτου Εἰκόνας». Ἀπὸ τότε, τὸ

κι οἱ Κουντουριώτηδες...

Κατὰ χιλιάδες προσέρχονται οἱ προσκυνητὲς, ὅταν ἀπὸ τὸ 1828 μὲ Βασιλικὸ Διάταγμα καθιερώθηκε ἡ πανηγυρίς τῆς 25^{ης} Μαρτίου, ἑορτῆς τοῦ Εὐαγγελισμοῦ, καὶ τῆς 15^{ης} Αὐγούστου, ἑορτῆς τῆς Κοιμήσεως τῆς Θεοτόκου, μὲ Βασιλικὸ Διάταγμα τὸ 1838.

*«Κάθε ἑλληνικὴ ψυχὴ ἐλεύθερη καὶ σκλαβωμένη
στρέφει σ' Αὐτὴν τὴν προσευχὴν καὶ τὴ βοήθειαν τῆς
προσμένει».*

(Γ. Στρατήκνης)

«Οὕτως ἀνηγέρθη ὁ πάνσεπτος οὗτος ναὸς τοῦ Εὐαγγελισμοῦ, θέαμα μὲν περικαλλέστατον, θαῦμα δὲ προφανέστατον εἰς τοὺς κατανοοῦντας πόθεν καὶ μεταξὺ ποίων περιστάσεων τοῦ Ἔθνους συνετελέσθη τόσον λαμπρὸν καὶ πολυτελὲς κατὰσθημα εἰς μίαν νῆσον», ὁμολογοῦν οἱ κτήτορες. Καὶ παραμένει ὡς «τὸ μέγα ἱστορικὸν μνημεῖον, τὸ πρῶτον ἔργον τῆς ἀναγεννωμένης Ἑλλάδος», νὰ ὑπενθυμίζει τὴ συμπαράστασιν τῆς Θεομήτορος στὴν Ἐθνεγερασίαν τοῦ 1821.

1823, προστρέχουν οἱ εὐλαβεῖς προσκυνητὲς ἀπ' ὅλα τὰ μέρη τῆς ἐλεύθερης καὶ ὑπόδουλης Ἑλλάδας, ἀπὸ περιοχὰς τῆς Μικρᾶς Ἀσίας, τῆς Αἰγύπτου, Εὐρώπης καὶ Ρωσίας, νὰ ἀποθέσουν στὴ Χάρη τῆς τοὺς κραδασμοὺς τῆς ψυχῆς τους. Εἶναι ἡ Ἀειπάρθενος καὶ Μητέρα τοῦ Θεοῦ, «Χριστιανῶν τὸ στήριγμα καὶ τῆς οἰκουμένης πάσης κλέος καὶ ὠράισμα».

Ἀπ' τοὺς πρώτους σπεύδουν μὲ πίστη νὰ προσκυνήσουν οἱ ἀγωνιστὲς τῆς Ἐπαναστάσεως. Ναυμάχοι, καπεταναῖοι καὶ ὀπλαρχηγοὶ καταφθάνουν νὰ ἀντλήσουν δύναμιν καὶ φεύγοντας νὰ πάρουν τὸν ἁγιασμὸ καὶ τὴν εὐλογία τῆς Ὑπερμάχου Στρατηγοῦ γιὰ τὴ συνέχισιν τοῦ «ὑπὲρ πίστεως καὶ πατρίδος» Ἀγῶνα. Πρῶτος προσκυνητὴς ὁ Κανάρης, πολλὰ φορὲς πρὶν καὶ μετὰ τὴν Εὐρεση, κι ὕστερα ὁ Μισαοῦλης, ὁ Μακρυγιάννης οἰκογενειακῶς καὶ κατ' ἐπανάληψιν, ἀργότερα ὁ Κολλοκοτρώνης, ὁ Νικηταρᾶς, οἱ Ζαῖμηδες

Ἀπ' τὴν Κωνσταντινούπολιν καὶ τὴ Σμύρνη, τὴν Ἐφεσον καὶ τὸ Αἰβαλί, ταξίδευαν μὲ ἔκτακτα δρομολόγια οἱ ὁμοεθνεῖς μας, ὑποκινούμενοι γιὰ τὸ προσκύνημα ἀπὸ φιλογερά ἄρθρα τῶν ἡμερησίων, ποὺ κυκλοφοροῦσαν κρυφὰ τὰ φύλλα τους ἐκεῖνες τὶς μέρες: «Τὸ μὲν ὅπως προσκυνήσωμεν τὴν Πάνσεπτον Εἰκόνα τῆς Θεομήτορος, τὸ δὲ ἵνα ἀναπνεύσωμεν τὸν τῆς Ἐλευθερίας ἀέρα καὶ βιώσωμεν ἡμέραν τινὰς εἰς τοὺς κόλπους τῆς Ἐλευθερίας καὶ μαζὶ μὲ ἑλευθέρους ἀδελφούς». Κάθε Ἑλληνα Χριστιανοῦ, καὶ μάλιστα ἀλύτρωτου, ἔγινε εὐλαβικὸ ὄνειρον τὸ προσκύνημα τῆς θαυματουργῆς Εἰκόνας. Ἀνεδείχθη ὁ Ναὸς τῆς κέντρο τοῦ Ἑλληνισμοῦ, ἡ Νέα Ἱερουσαλήμ, ὅπου συνέρρεαν οἱ ἑλληνικοὶ πᾶνθησομοὶ καὶ ἔφευγαν ἀναγεννημένοι.

«Φεύγω γιατρεμένος, έγινε τὸ θάμα
Καὶ σὴν Παναγιά μας ἔταξα τὸ τάμα».
(Γ. Στρατήκης)

«Λαοὶ ὀλόκληροι κιντοποιοῦνται γιὰ τὴν Τῆνο, γιὰ τὸ μεγάλο πανηγύρι τῆς παραδόσεως. Οὔτε καθεστωτικά, οὔτε δημοκρατίες, οὔτε βασιλείες. Ὅλα ἔχουν παραμερίσει καὶ λησμονηθεῖ. Ἡ Μεγαλόχαρη μονάχα ἀπασχολεῖ καὶ συγκινεῖ», ἔγραφε ὁ Σπύρος Μελλάς τὸ 1935. Ὁ δὲ Γεώργιος Δροσίνης, προσκυνητὴς κατὰ τὴν πανηγυρὴ τῆς 25^{ης} Μαρτίου τοῦ 1883, στὸ κείμενό του «Τρεῖς ἡμέραι ἐν Τήνῳ» μᾶς παρέχει εἰκόνα τῆς παραλίας τῆς Τήνου: «... Ἀκριβῶς ἀπέναντί μου ἠγκυροβολημένα δέκα ἀτόμπλοια ἑλληνικά, ἀγγλικά, αὐστριακὰ καὶ αἰγυπτιακὰ, μετέχοντα τῆς πανηγύρεως, ἀναπεταννύουσι ἐπὶ τῶν ἰστῶν αὐτῶν ποικιλοχρόους σημαίας, τὰ ὁποίας σφοδρῶς ταρασσέει, συνθλίβει καὶ περιστρέφει ἢ πνοὴ τοῦ ἀνέμου. Ἐνῶ πλησιέστατα αἱ προσώψεις τῶν πέριξ οἰκιῶν, πλήρεις θεατῶν ἐγχωρίων καὶ ξένων ποικίλως ἐνδεδυμένων, φαίνονται καὶ αὐτὰ ὡς σημαιοστόλοισι».

νήματος Χριστιανούς καὶ ἑτεροδόξους σὲ προσφορὰς καὶ ταξίματα μὲ θυσιαστικὴ ἀγάπη σὴν Ἄχραντο Παρθένο. Κι ἔγινε «οὐρανὸς πολύφωτος» ἡ ἐκκλησία Της μὲ ἀναρίθμητα κανδήλια, πολυελαίους καὶ πολυκάνδηλα, μανουάλια ὑψικάρνα καὶ πλουμιστὰ κηροπήγια. Πλούσια ἀφιερῶματα ἀπὸ ἀσήμι, χρυσάφι ἢ πετράδια πολύτιμα προσφέρουν σὴν Παντάνασσα τοῦ Οὐρανοῦ καὶ τῆς γῆς καὶ κρατοῦν στὰ φυλλοκάρδια τους τὸν στίχο τοῦ Δαβὶδ: «Παρέστη ἡ Βασίλισσα ἐκ δεξιῶν σου ἐν ἰματισμῶ διαχρύσω περιβεβλημένη, πεποικιλμένη» (Ψαλ. ΜΔ΄ 10). Στὰ δεξιά σου παρέστη ἡ Βασίλισσα τοῦ Οὐρανοῦ καὶ τῆς γῆς, φορώντας ἔνδυμα διάχρυσον ἀπ' τὴν ἀκτίνες τῆς θείας δόξας καὶ στολισμένη μὲ θεῖες ἐλλήμψεις.

Ὁ κάθε προσκυνητὴς προσφέρει ἀπ' τὴν καρδιά του τὸ τάμα σὲ αἰώνια ἔκφραση εὐγνωμοσύνης γιὰ τὸ θαῦμα. Μέσα σ' αὐτὸ τὸ Ἱερὸ ΠαλλήADIO τῆς Μεγαλόχαρης μυριάδες μυριάδων ψυχὲς ἔκλιναν γόνυ μπροστὰ στὸ μαρμαρόγλυπτο προσκυνητάρη καὶ προσκύνησαν τὴν ἱερὴ Εἰκόνα, ὅπου ὀλοζώνταν ἑδρεύει

Καὶ σήμερα, διακόσια χρόνια ἀπὸ τὴν Εὕρεση τῆς ἱερῆς Εἰκόνας καὶ τὴν ἀνέγερση τοῦ Ναοῦ, πλῆθος ἐπιβατηγῶν καὶ ταχυπλόων προσεγγίζουν καὶ ἀποβιβάζουν σὴν ἴδια παραλία χιλιάδες κόσμου. Ἄρκετοὶ τουρίστες, ἢ πλειονότητα ὅμως προσκυνητὲς μὲ φλογερὴ πίστη. Κατευθύνονται μὲ λαχτάρια πεζοί, ἀνυπόδητοι, προσεύχονται μὲ τὴν προσδοκία σὴν καρδιά γιὰ τὸ θαῦμα. «Μεγάλη ἡ Χάρη Σου», Τὴν ἐπικαλοῦνταν γενιὲς πιστῶν ἀπὸ ἐκεῖνα τὰ χρόνια. «Μεγαλόχαρη» Τὴν ὀνόμασε ὁ εὐσεβὴς λαός!

Καὶ σήμερα, διακόσια χρόνια ἀπὸ τὴν Εὕρεση τῆς ἱερῆς Εἰκόνας καὶ τὴν ἀνέγερση τοῦ Ναοῦ, πλῆθος ἐπιβατηγῶν καὶ ταχυπλόων προσεγγίζουν καὶ ἀποβιβάζουν σὴν ἴδια παραλία χιλιάδες κόσμου. Ἄρκετοὶ τουρίστες, ἢ πλειονότητα ὅμως προσκυνητὲς μὲ φλογερὴ πίστη. Κατευθύνονται μὲ λαχτάρια πεζοί, ἀνυπόδητοι, προσεύχονται μὲ τὴν προσδοκία σὴν καρδιά γιὰ τὸ θαῦμα. «Μεγάλη ἡ Χάρη Σου», Τὴν ἐπικαλοῦνταν γενιὲς πιστῶν ἀπὸ ἐκεῖνα τὰ χρόνια. «Μεγαλόχαρη» Τὴν ὀνόμασε ὁ εὐσεβὴς λαός! Καὶ σὰν φθάσουν στὰ προαύλια, συνωστιζονται καὶ περιμένουν σὴν σειρά μὲ ὑπομονὴ γιὰ τὸ προσκύνημα. Οἱ «οὐρές» ἀπ' τὴ θύρα τοῦ Ναοῦ ὡς τὰ πηλακώστρωτα τῆς λεωφόρου. Τόσος κόσμος! Κάθε χρόνο καὶ περισσότερος. Δὲν προβληματίζονται οἱ ὀρθολογιστὲς γι' αὐτὴ τὴ δύναμη τῆς πίστεως τῶν ἀνθρώπων πρὸς τὸν Θεό;

Αὐτὴ ἡ πίστη ὤθησε ἀπὸ τὰ χρόνια τοῦ Προσκυ-

ἡ Χάρη τοῦ Θεοῦ. Ἐκλιπαροῦν γιὰ τὸ ἔλεος ἀπ' τὴν πηγὴ τοῦ ἐλέους καὶ τὴν ἀκένωτη μητρικὴ στοργὴ ἀπ' τὴ Μντέρα τοῦ Θεοῦ. Ἴκεσίες καὶ εὐχαριστίες «ἐν στεναγμοῖς ἀλαλήτοις» Τῆς ἀπονέμουν ἐπὶ δύο αἰῶνες καὶ δακρύβρεχτοι μὲ ἀναφιλητὰ ἀναζητοῦν τὴν ἐσωτερικὴ ἀναγέννηση. Δράματα καὶ τραγωδίες καρτεροῦν τὴ λύση τους μὲ τὸ προσκύνημά Της.

Μπροστὰ σὴν Εἰκόνα Της ὁ προσκυνητὴς βρῖσκεται σ' ἓνα ζωντανὸ προσωπικὸ διάλογο μὲ τὴ Θεομήτορα. Νοῦς καὶ καρδιά, ψυχὴ καὶ ὑπόστασις ὀλόκληρη καθηλώνονται ἐκείνη τὴ στιγμὴ σὴν ἱερότητα τοῦ διαλόγου, καὶ τότε λιτρωτικὰ ἐπενεργεῖ ἡ ἁγίαστικὴ Χάρη τοῦ Θεοῦ. Κι ἂν διπλὰ βρέθηκες ἐκείνη τὴ στιγμὴ, ἔνωσες μὲ συντριβὴ τὴν ἐξαῦλωση καὶ τὸν ἐξαγνισμό τοῦ ἀνθρώπου! Γιατὶ ἡ πίστη παράγει τὰ θαύματα. Κι ἡ ἴδια βασιζεῖται στὸ μεγαλύτερο θαῦμα τῆς παγκόσμιας ἱστορίας, τὴν ἀνάστασις τοῦ

Ἰησοῦ Χριστοῦ. «Πίστιν παρασχὼν πᾶσιν ἀναστήσων αὐτὸν ἐκ νεκρῶν» (Πρ., ιζ' 31). Ἡ ζῶσα καὶ μάλιστα ἡ φλεγόμενη πίστη ἔλκει τὴ Χάρη τοῦ Θεοῦ, καὶ «τὰ ἀδύνατα παρὰ ἀνθρώποις δυνατὰ παρὰ τῷ Θεῷ ἔστιν» (Λουκ., ιη' 27).

Σ' αὐτὸν λοιπὸν τὸν θαυματόβρυτο Ναὸ εἶδαμε μὲ τὰ μάτια μας, ἀπ' τὰ νεανικά μας χρόνια, τὰ θαυμάσια τοῦ Θεοῦ μὲ τὴ μεσιτεία τῆς Θεομήτορος, «*Θεοσημεῖες καὶ Παναγιοφανεῖες*»... Μὲ ρίγος καὶ δέος βιώσαμε στιγμὲς ποὺ ἐπενεργοῦσε τὸ θαῦμα τοῦ Θεοῦ. Παράλυτοι καὶ κωλοί, τυφλοὶ καὶ κωφάλαλοι ἔλαβαν τὴν ἴαση, καὶ δαιμονιζόμενοι, ποὺ φρικτὰ σφάδαζαν ἀναστατώνοντας τὸ ἐκκλησιάσμα, βρῆκαν τὴ λύτρωσιν. Καὶ πρὶν ἀπὸ τὸ θαῦμα, νὰ σεληγάζει τὸ φῶς τὸ ἄκτιστο στοὺς θόλους τοῦ Ναοῦ. Νὰ γονατίζει ὁ κόσμος μὲ ἰλυμούς, κι ὕστερα τὴν ἀνεκλήλητη χαρὰ, τὴν ἀληθινὴν μεταρσίωση ψυχῶν καὶ σωμάτων. Πλοῦτος ἀγιαστικῆς εὐδαιμονίας! Καὶ δὲν εἶναι «*Θαῦμα*» μόνο

Ἄλλὰ «*Θαῦμα σωματικὸν ὡσαύτως συνιστᾷ καὶ ἡ Διοίκησις τοῦ Πανελληνίου Ἱεροῦ Ἰδρύματος τῆς Εὐαγγελιστρίας Τήνου, ἡ ἀνάπτυξις τοῦ δηλαδὴ εἰς αὐτοτελεῖ ὄργανισμὸν, ἡ καθόλου λειτουργία τοῦ καὶ κυρίως ἡ διαγραφεῖσα διὰ τῆς Χάριτος τῆς Παναγίας καὶ τῆς εὐλαβείας τῶν κατοίκων τῆς Τήνου ἱερὰ ἀποστολή τοῦ*», ἐπισημαίνει ὁ ἴδιος Ἀκαδημαϊκός. Ἐκεῖνοι οἱ «*θεῖω ζήλω κινηθέντες*» πρῶτοι Ἐπίτροποι, οἱ «*κλήτορες*», ὄρισαν τὸ 1825 τὸ καταστατικὸ τοῦ Ἰδρύματος, μοναδικὸ στὴν Ἑλληνικὴ Ἐπικράτεια, χωρὶς νὰ ἔχουν πρότυπα κανονισμῶν, μὲ βάση τὴν κυρίαρχη ὀρθόδοξη παράδοση καὶ ἔθεσαν τὶς βάσεις τῆς χρηστῆς διοικήσεως γιὰ τοὺς διαδόχους τοὺς.

Ἀπὸ τότε ὁ Ναὸς καὶ τὸ Ἱερὸ Ἰδρυμα τῆς Εὐαγγελιστρίας Τήνου εὐαγγελίζονταν τὴν ἀγάπην τοῦ Χριστοῦ πρὸς τοὺς πονεμένους καὶ τοὺς πάσχοντες. Ἕνας διαχρονικὸς Εὐαγγελισμὸς! Οἱ προσφορὲς τῶν πιστῶν γίνονταν ἔργα ἔμπρακτης ἀγάπης, φιλιανθρωπίας καὶ

Ὁ κάθε προσκυντῆς προσφέρει ἀπ' τὴν καρδιά του τὸ τᾶμα σὲ αἰῶνια ἔκφραση εὐγνωμοσύνης γιὰ τὸ θαῦμα. Μέσα σ' αὐτὸ τὸ Ἱερὸ Παλιλάδιο τῆς Μεγαλόχαρης μυριάδες μυριάδων ψυχὲς ἔκλιναν γόνυ μπροστὰ στὸ μαρμαρόγλυπτο προσκυντᾶρι καὶ προσκύνησαν τὴν ἱερὴν Εἰκόνα, ὅπου ὀλοζώ-
νταν ἔδρευε ἡ Χάρη τοῦ Θεοῦ. Ἐκλιπαροῦν γιὰ τὸ ἔλλειος ἀπ' τὴν πηγὴ τοῦ ἐλλείους καὶ τὴν ἀκένωτη μητρικὴ σιοργὴ ἀπ' τὴ Μντέρα τοῦ Θεοῦ. Ἴκεσίες καὶ εὐχαριστίες «*ἐν στεναγμοῖς ἀληλήτοις*» Τῆς ἀπονέμου ἐπὶ δύο αἰῶνες καὶ δακρύβρεχτοι μὲ ἀναφιλητὰ ἀναζητοῦν τὴν ἐσωτερικὴ ἀναγέννησιν.

οἱ ἰάσεις σωματικῶν νόσων καὶ ἡ ἀποτροπὴ ἐπικείμενης συμφορᾶς, ἀλλὰ καὶ ἡ ἐνίσχυσις τῆς πίστεως, τὸ φτερουγίσμα τῆς ἐλπίδας, ἡ ἀνακούφισις καὶ ὁ ἐξαγνισμὸς τῆς ψυχῆς τῶν ἀνθρώπων. «*Παθῶν ἀπαλλαγὴ καὶ πνεύματος καινότης*».

Ἄς καταχωρίσουμε στὸ σημεῖο αὐτὸ τὴ γνώμη τοῦ Τηνίου Ἀκαδημαϊκοῦ Μάρκου Σιώτη, ποὺ ἀξιώθηκε κάποτε μέσα στὸν πανηγυρίζοντα Ναὸ νὰ ἀτενίσει, «*εἴτε ἐν σώματι οὐκ οἶδα εἴτε ἐκτὸς τοῦ σώματος οὐκ οἶδα*», τὴ Θεομήτορα: «*Διὰ τὴν Εἰκόνα τῆς Παναγίας τῆς Τήνου, τὴν "Μεγαλόχαρην", ἐπιτρέπεται νὰ λησθῇ ἐπὶ τῇ βάσει τῶν ἀπειραρίθμων θαυμάτων της ὅτι ὄλη ἡ δύναμις τοῦ Ὑψίστου, ἡ ὁποία ἐπεσκίασε τὴν Παρθένον Θεοτόκον κατὰ τὴν στιγμὴν τοῦ Εὐαγγελισμοῦ της* (Λουκ., α' 35), *ἐγκατεστάθη εἰς αὐτήν, διὰ τῆς ὁποίας ἐνεργοῦνται ὅλα τὰ θαύματά της, χάρις εἰς τὴν εὐλάβειαν τῶν εὐλαβεστίων προσκυνητῶν της*».

κοινωφελείας. Χῆρες καὶ ὄρφανὰ ποὺ γλιτώσαν ἀπ' τοὺς Τούρκους, καὶ ἰδίως ἀπ' τὶς φοβερὲς σφαγὲς τῆς Χίου καὶ τῶν Ψαρῶν, βρῆκαν καταφύγιο σὲ χώρους στὰ προαύλια τοῦ Ναοῦ. Οἱ πρόσφυγες κατὰ τὴν Ἐπανάστασι καὶ μετὰ τὴ Μικρασιατικὴ Καταστροφὴ εἶχαν θερμὴ περίθαλψιν. Ἰδρύθηκαν καὶ συντηρήθηκαν σχολεῖα, καλλιεργήθηκαν τὰ γράμματα καὶ οἱ καλὲς τέχνες. Μεγάλοι ἐπιστήμονες, καλλιτέχνες καὶ κληρικοὶ πολλὰ ὀφείλουσαν στὸν εὐεργετικὸ θεσμὸ τῶν ὑποτροφῶν. Καὶ σεβαστὰ κονδύλια χορηγήθηκαν γιὰ τὴν ἀνέγερσιν τοῦ Ἐθνικοῦ Πανεπιστημίου (1939), τὴ σύστασιν τῆς πρῶτης ἐλληνικῆς ἀκτοπλοῖας (1854), τὴν ἀνάπτυξιν τοῦ ἐλληνικοῦ στόλου (1869), τὴν ἀεροπορικὴ ἄμυνα τοῦ 1925, τὴν περίθαλψιν τῶν οἰκογενειῶν τῶν ἐπιστράτων (1897) καὶ τῶν ἐφέδρων κ.ἄ. Σὲ ὅλες τὶς ἐθνικὲς συμφορὲς, σὲ πολέμους, σεισμούς, θεομηνίες, ἀπὸ τῆς συστάσεώς του μέχρι σήμερα,

τὸ Ἱερὸ Ἰδρυμα τῆς Εὐαγγελιστρίας ἔρχεται ἀρωγός, συντρέχοντας Ἕλληνας καὶ ξένους. Δίκαια χαρακτηρίστηκε ὡς Πανελλήνιο Καθίδρυμα πανορθόδοξης ἀκτινοβολίας.

Αὐτὸ τὸ Πανελλήνιο Προσκυνηματικὸ κέντρο τῶν χιλιάδων πιστῶν ἐπέλεξε νὰ προσβάλλει στὶς 15 Αὐγούστου 1940, ἑορτὴ τῆς Κοιμήσεως τῆς Θεοτόκου, ἡ φασιστικὴ Ἰταλία μὲ τὸν ἄνανδρο τορπιλισμὸ τοῦ εὐδρόμου «ΕΛΛΗ» ἔξω ἀπὸ τὸ λιμάνι τῆς Τήνου. Καὶ ἡ «ὕβρισθεῖσα Παρθένος» ἔγινε καὶ πάλι ἡ Ὑπέρμαχος Στρατηγός, «Σκέπη» κραταῖα τοῦ Στρατοῦ καὶ τοῦ Λαοῦ μας κατὰ τὸν Δεύτερο Παγκόσμιο Πόλεμο. Ἔτσι καὶ τὸ πανηγύρι τοῦ Αὐγούστου ἔγινε ἐθνικοθρησκευτικὸ, ὅπως τοῦ Μαρτίου, καὶ σύσσωμος ὁ Ἕλληνισμὸς στρέφει τὴν ψυχὴ του στὴν Παναγία τῆς Τήνου γιὰ τὴν εὐημερία τοῦ ἔθνους μας.

Πανηγυρίζει φέτος τὸ νηοὶ τῆς Μεγαλόχαρης, καὶ συμμετέχουν οἱ εὐλαβεῖς προσκυντῆς Της, ὅπου

σημαιοστόλιστος, καρτερεῖ τὰ πλήθη τῶν πιστῶν νὰ ἀναβαπτιστοῦν στὴ Νέα Κολυμβήθρα τοῦ Σιλωάμ. «Τὰ ἄνω τοῖς κάτω συνεορτάζει καὶ τὰ κάτω τοῖς ἄνω συνομιλεῖ!» Ἐκατοντάδες χαρούμενες παιδικὲς καὶ ἐφηβικὲς φωνὲς γεμίζουν τὸν ἀέρα, τραγουδώντας στὴ λαμπαδηφορία τοὺς μὲ ἀναμμένες τὶς φλόγες τῶν φαναριῶν τοὺς:

*Χαῖρε, Πάναγνε Μαρία,
χαῖρε Μήτηρ τοῦ Θεοῦ,
ποὺ ἀξίωσες τὴν Τῆνο
τὴν Εἰκόνα Σου νὰ βρεῖ.*

*Ὡς μᾶς ἔσωσες τὴν Τῆνο,
σῶσε ἀκόμα μιὰ φορὰ
γιὰ τὴ δόξα τοῦ Υἱοῦ Σου
τὴν Ἑλλάδα τὴ γλυκιά...*

Πανηγυρίζει φέτος τὸ νηοὶ τῆς Μεγαλόχαρης, καὶ συμμετέχουν οἱ εὐλαβεῖς προσκυντῆς Της, ὅπου γῆς. Ἐορτάζει γιὰ τὰ διακόσια χρόνια (1823-2023) ἀπὸ τὴν εὕρεση τῆς Ἁγίας Εἰκόνας καὶ τὴν ἀνέγερση τοῦ μεγαλοπρεποῦς Ναοῦ σὲ ἐκπλήρωση ρητῆς Ἐντολῆς τῆς Ὑπεραγίας Θεοτόκου. Μελίφθογες κωδωνοκρουσίες, θεσπέσιες ψαλμωδίες ἀνασκίρτοῦν τὶς καρδιές μας. Σημαιοστόλιστα τὰ πολεμικὰ πλοῖα ἀποδίδουν τιμές, καὶ τὰ ἀκτοπλοῖκὰ μὲ τὰ σφυρίγματά τοὺς ζωοποιοῦν γῆ καὶ θάλασσα. Λατρευτικὲς καὶ λιτανευτικὲς ἐκφράσεις, ποὺ εὐλαβικὰ τηρεῖ ἢ παράδοση, παραπέμπουν μὲ τοὺς συμβολισμοὺς τοὺς σ' ἐκεῖνα τὰ θαυμάσια γεγονότα τοῦ 1823, καὶ ὁ Ναός Της, θεῖο ἐγκαθλιώπισμα πίστεως, μурτοστόλιστος καὶ σημαιοστόλιστος, καρτερεῖ τὰ πλήθη τῶν πιστῶν νὰ ἀναβαπτιστοῦν στὴ Νέα Κολυμβήθρα τοῦ Σιλωάμ. «Τὰ ἄνω τοῖς κάτω συνεορτάζει καὶ τὰ κάτω τοῖς ἄνω συνομιλεῖ!»

γῆς. Ἐορτάζει γιὰ τὰ διακόσια χρόνια (1823-2023) ἀπὸ τὴν εὕρεση τῆς Ἁγίας Εἰκόνας καὶ τὴν ἀνέγερση τοῦ μεγαλοπρεποῦς Ναοῦ σὲ ἐκπλήρωση ρητῆς Ἐντολῆς τῆς Ὑπεραγίας Θεοτόκου. Μελίφθογες κωδωνοκρουσίες, θεσπέσιες ψαλμωδίες ἀνασκίρτοῦν τὶς καρδιές μας. Σημαιοστόλιστα τὰ πολεμικὰ πλοῖα ἀποδίδουν τιμές, καὶ τὰ ἀκτοπλοῖκὰ μὲ τὰ σφυρίγματά τοὺς ζωοποιοῦν γῆ καὶ θάλασσα. Λατρευτικὲς καὶ λιτανευτικὲς ἐκφράσεις, ποὺ εὐλαβικὰ τηρεῖ ἢ παράδοση, παραπέμπουν μὲ τοὺς συμβολισμοὺς τοὺς σ' ἐκεῖνα τὰ θαυμάσια γεγονότα τοῦ 1823, καὶ ὁ Ναός Της, θεῖο ἐγκαθλιώπισμα πίστεως, μурτοστόλιστος καὶ

Κι ὄλοι μαζὶ ἀναγεννημένοι ἀναπέμπομε εὐγνώμονες εὐχαριστίες στὴν Πανύμντο Παρθένο, ψάλλοντας τὸ Ἀπολυτίκιο:

*«Πληθὺς ἡ Τηνίων ἐν ᾧδαῖς εὐφημήσωμεν ἡμῶν
τὴν πολιοῦχον καὶ τοῦ κόσμου Προστάτιδα· πηγὴ γὰρ
ἰαμάτων ἐν ἡμῖν ἡ πάνσεπτος ἀνεύρηται Εἰκὼν τῆς
Ἀχράντου Θεοτόκου. Διόπερ ἅπαντες ταύτη ἀναβοήσωμεν,
Χαῖρε τῶν Σὲ τιμώντων ἡ ἐλπὶς, χαῖρε ἡμῶν
τὸ καύχημα, χαῖρε ἡ ρυσαμένη τῆς κατάρτας τὸ ἀνθρώπινον».*

Τὰ μικρὰ τῆς ζωῆς μας

Τοῦ χειμῶνα

Χειμῶνα μου, δώσε μου πίσω τις ὥρες μὲ τὴ γιαγιά κοντὰ στὸ τζάκι. Μὲ τὴν ποδιά της γεμάτη καλοῦδια, μελωμένα σῦκα καὶ καρύδια. Νὰ κρεμόμαστε ἀπὸ τὰ χεῖρῃ της γιὰ κείνα τὰ παραμῦθια ποὺ δὲν μᾶς τρόμαζαν ποτέ, γιὰτὶ ἀκόμα καὶ οἱ δράκοι της ἔκρουβαν στὴν καρδιά τους μὴ τόση δὰ σπύθα καλοσύνης.

Οἱ φλόγες χοροπηδοῦσαν, καὶ τὸ χιόνι δὲν ἔλιγε νὰ σταματήσει. Κι ὅταν μᾶς ἔκλεινε γιὰ τὰ καλὰ μέσα στὸ σπίτι, τις ὥρες ποὺ ἡ μάννα ὑφαίνει ἢ πάλευε μὲ τις δουλειές, ἔκανε ὅ,τι μπορούσε νὰ μᾶς ἀπασχολήσει. Μέχρι τοὺς ἀγῶνες τοῦ '21, μέχρι τις ζαβολιές ποὺ ἔκανε καὶ αὐτὴ παιδί, μέχρι πῶς γίνονται οἱ ἀγροτικές δουλειές, τὰ κατορθώματα μακρινῶν συγγενῶν ναυτικῶν, καὶ τί δὲν ἔβρισκε νὰ μᾶς διηγηθεῖ! Χαμογελαστός, εἰρηνοποιὸς διαιτητῆς στοὺς καυγάδες μας τοὺς παιδικούς, καὶ ἡ χαρὰ της μεγάλη, σὰν ἡμέρευε τὸ ἀνεμοβόρι, ἔλιωνε τὸ χιόνι, καὶ

προσπάθεια, καὶ δὸς του ὑπερεργασία, μὲ μόνο σκοπὸ νὰ μὴ λείψει ἀπὸ τὴν καθημερινότητά μας κανένα γκάτζετ τῆς τεχνολογίας. Ἡ τεχνολογία νὰ προχωρᾷ μὲ ἀήματα, ἀκάθεκτη, καὶ πίσω της ἀσθμαίνοντες νὰ τρέχουμε κι ἐμεῖς, πελαγοδρομώντας ἀνάμεσα σὲ πραγματικές ἀλλήλα

Ἡ τεχνολογία νὰ προχωρᾷ μὲ ἀήματα, ἀκάθεκτη, καὶ πίσω της ἀσθμαίνοντες νὰ τρέχουμε κι ἐμεῖς, πελαγοδρομώντας ἀνάμεσα σὲ πραγματικές ἀλλήλα καὶ πηλασματικές ἀνάγκες ποὺ τεχννέντως μᾶς ὑποβλήθηκαν. Ἀφῆστε τὸ συναίσθημα τῆς ἀναξιοῦτητας, ὅταν δὲν πετυχαίνουμε τὸν στόχο!

Ξεπεταγόμασταν στὸν κῆπο, σὰν μουδιασμένα πουλιάρια.

Χειμῶνα μου, δὲν ἔχω πιὰ δουλειά, δὲν ἔχω τζάκι, δὲν ἔχω χιόνι, δὲν ἔχω ἀπαντοχή...

Δῶσ' μου, καλέ μου, λίγη ἀπὸ τὴ γλυκιὰ ὑπομονὴ ἐκείνης τῆς ἁγίας γυναίκας.

* * *

Ἐγκιβωτισμός

Γιὰ ποιά ἐλευθερία μιλᾷ ὁ σύγχρονος ἄνθρωπος;

Ἐκτὸς ἀπὸ τὴν ἐλευθερία τῶν ἀνθρωπίνων δικαιωμάτων, ὑπάρχει καὶ ἡ προσωπικὴ ἐλευθερία. «Ἀνεπαισθήτως», χωρὶς νὰ ἀκούσει «ἦχον κτιστῶν», ὁ σύγχρονος ἄνθρωπος περιχαρὰκώθηκε μέσα σὲ ἓνα φαῦλο κύκλιο ἀνεκπλήρωτων ἐπιθυμιῶν καὶ ἐπιδιώξεων, ποὺ τοῦ ἐπέβαλαν ὁ ἀπηνὴς βομβαρδισμὸς τῆς ἐνημέρωσης (ἴλεγε με διαφήμιση) καὶ τὸ ἀέναο κυνήγι τῆς ὑλικῆς εὐμάρειας, στὸ ὁποῖο μᾶς παρακινεῖ ἀκατάπαυστα ὁ ἔμφυτος μιμητισμὸς τοῦ ἀνθρωπίνου εἴδους.

Γιὰτὶ ἀπέκτησε τὸ τάδε ἀγαθὸ ὁ γείτονας ἢ ὁ φίλος; Εἶναι καλύτερος ἀπὸ μένα; Ὁχι βέβαια! Καὶ δὸς του ὑπερ-

καὶ πηλασματικές ἀνάγκες ποὺ τεχννέντως μᾶς ὑποβλήθηκαν. Ἀφῆστε τὸ συναίσθημα τῆς ἀναξιοῦτητας, ὅταν δὲν πετυχαίνουμε τὸν στόχο!

Δὲν εἶμαι ὁπαδὸς τῆς μιζέριας. Δὲν προτείνω νὰ διαβάσουμε μὲ τὸ ἄλφάβητο. Ἀλλήλα, φίλοι μου, ἐκτὸς ἀπὸ τὴν ἐπιδίωξη ἀπόκτησης ὑλικῶν ἀγαθῶν, μήπως εἶναι καιρὸς νὰ ἀσχοληθοῦμε περισσότερο μὲ τὴν πνευματικὴ καὶ ψυχικὴ καλλιέργεια τοῦ ἑαυτοῦ μας; Νὰ ἀσχοληθοῦμε μὲ τὸ εἶναι, καὶ ὄχι μὲ τὸ φαίνεσθαι; Νὰ θυμποῦμε τὴ σοφία τῶν ἀρχαίων: «Ἐνδὸν σκάπτε». Νὰ ἐξετάσουμε προσεκτικὰ ἂν εἴμαστε ὄντως τὸ φῶς καὶ τὸ ἅλλος τῆς γῆς, μαθητὲς τοῦ Χριστοῦ μὲ ζέουσα πίστη καὶ ὄχι τυπολάτρες.

Καιρὸς γιὰ σταθερὴ πορεία μὲ ταπεινώση. Στὸν νοῦ μας ἡ προτροπὴ τοῦ Ἁγίου Γερασίμου: «*Τεκνία, εἰρνεύετε ἐν ἑαυτοῖς καὶ μὴ τὰ ὑψηλὰ φρονεῖτε*».

Νὰ ἀνατρέψουμε τὸν ἐγκιβωτισμὸ τῆς ζωῆς μας στὴν ἀγωνιώδη προσπάθεια τῆς πάσης θυσίας ἐπιτυχίας καὶ ἀναρρίχησης σὲ ὁποιοδήποτε τομέα.

Ζήτω ὁ πραγματικὰ ἐλεύθερος ἄνθρωπος!

ΚΛΕΙΩ-ΣΤΑΥΡΟΥΛΑ ΚΟΥΡΑΣΗ

Ἄδαμαντία Δ. Μπλέτσα

Ἡ Δεσποινὶς Ἄδαμαντία γεννήθηκε καὶ μεγάλωσε στὴν Κομοτηνὴ. Ἦταν ἡ πρωτοπόρος καὶ πρωτεργάτης στὴν ἴδρυση τῆς Χριστιανικῆς Ἐνώσεως Κομοτηνῆς. Ἦταν κόρη τοῦ ἀείμνηστου ἐπὶ εἰκοσαετία Δημάρχου τῆς πόλης μας Δημητρίου Μπλέτσα, ὁ ὁποῖος ποικιλοτρόπως βοήθησε τὸ Χριστιανικὸ Ἔργο.

Ἡ ἴδια ἀφιέρωσε τὴ ζωὴ της στὸν Χριστὸ καὶ στὴ διάδοση τοῦ λόγου τοῦ Θεοῦ. Ἠγήθηκε στὸ ἔργο μας κάτω ἀπὸ τὴν πνευματικὴ καθοδήγηση, στὸ ξεκίνημά του, τοῦ Ἀρχιμανδρίτου π. Κωνσταντίου Χρόνη, θεολόγου τῆς Ἀδελφότητος ἢ «Ζωή». Ἐν συνεχείᾳ, μὲ τὴ βοήθεια καὶ ἀλλήλων πνευματικῶν τῆς Ἀδελφότητος, δημιουργήθηκαν τὰ τμήματα: Κυκλάμινα, Χριστιανικὲς Μαθητικὲς Ὅμαδες, Χριστιανικὴ Ἐνωση Ἐργαζόμενης Νεολαίας, Κύκλοι Μελέτης Ἁγίας Γραφῆς Ἀνδρῶν καὶ Γυναικῶν, Κύκλος στελεχῶν Προνοίας καὶ Κύκλοι Νέων Μητέρων, στοὺς ὁποῖους προΐστατο ἡ ἀείμνηστη Ἀνθούλα Νικητοπούλου-Εὐθυμίου, καθηγήτρια, καὶ ἡ ἐπίσης ἀείμνηστη Φωτεινὴ Ἰατροπούλου, δασκάλα, οἱ ὁποῖες ἐργάστηκαν καὶ σὲ ἄλλοις τομεῖς τοῦ Χριστιανικοῦ Ἔργου.

Ἡ Ἄδαμαντία Μπλέτσα διετέλεσε ἐπὶ πολλὰ χρόνια Πρόεδρος τοῦ Φοιτητικοῦ Συμβουλίου

οῦ τῆς Χριστιανικῆς Ἐνώσεως, τὴν ὁποία ὁδήγησε σὲ πλούσια καρποφορία. Γιὰ πολλὰ χρόνια προσέφερε ὡς ἀρχηγὸς στὶς Χριστιανικὲς Κατασκηνώσεις στὸν Ἅγιο Σίλλα Καβάλλας καὶ στὴ Μάκρη Ἀλεξανδρουπόλεως, τὶς ὁποῖες ἴδρυσε ὁ τότε Μητροπολίτης π. Κωνσταντῖος Χρόνης. Καὶ στὴν Καβάλα καὶ στὴ Μάκρη φιλοξενοῦντο μαθήτριες ἀπὸ ὅλη τὴν Ἀνατολικὴ Μακεδονία καὶ Θράκη.

Παράλληλα, ἡ Ἄδαμαντία Μπλέτσα ἴδρυσε μέσα στὴν αἴθουσα τῆς Ἐστίας μας παρεκκλήσιο τοῦ Ἁγίου Δημητρίου

καὶ τὸν Σύλλογο Ἅγιος Δημήτριος γιὰ τὴν ἐνίσχυση ἀπόρων φοιτητῶν, στὴ μνήμη τοῦ πατέρα της. Ἀκόμα, σὲ δικό της οἰκόπεδο ἴδρυσε τὸ Μπλέτσιο Ἰδρυμα, ποὺ λειτουργεῖ ὡς ἐνοριακὸ κέντρο τοῦ Ναοῦ τοῦ Ἁγίου Γεωργίου στὴν πόλη μας. Το φιλοanthρωπικὸ της ἔργο φτάνει καὶ ἐκτὸς Κομοτηνῆς, ἀφοῦ στὸ Κωνσταντῖο Γηροκομεῖο στὸν Ἅγιο Σίλλα Καβάλλας προσέθεσε τριώροφη πτέρυγα.

Εἶχε ὅμως ἰδιαίτερη εὐαισθησία καὶ στὴν ἐξωτερικὴ ἱεραποστολή, γι' αὐτὸ στὴν Οὐγκάντα τῆς Ἀφρικῆς ἴδρυσε Ὀρφανοτροφεῖο γιὰ 300 ὄρφανὰ Ἀφρικανόπουλα.

Ἄπειρα βεβαίως ἦταν καὶ τὰ βοηθήματα, ὑλικά καὶ πνευματικά, σὲ ὄσους τῆς τὸ ζητοῦσαν, ἀγνωστα σὲ μᾶς, γνωστα ὅμως στὸν Θεό.

Μὲ ὑπομονὴ ἀντιμετώπισε τὴ δοκιμασία της, ἐπὶ ὀκτῶ χρόνια κατάκοιτη. Εἶχε ὅμως ἓνα φύλλα ἀγγελιο, τὴν κ. Στέλλα Ἀλβανοῦ, ποὺ τὴ φρόντισε καλλύτερα κι ἀπὸ μητέρα της.

Ἐφυγε ἀπὸ τὴ ζωὴ στὶς 5 Ἰουνίου 2022. Ἐμεῖς εὐχόμεσθε ὁ Θεὸς, ποὺ τόσο ἀγάπησε, νὰ τὴν ἀναπαύσει, νὰ εἶναι αἰωνία ἡ μνήμη της, καὶ ἡ ἴδια νὰ προσεύχεται γιὰ τὴ συνέχεια τοῦ Ἔργου ποὺ ἄφησε πίσω της.

ANNA ΑΣΒΕΣΤΟΠΟΥΛΟΥ-ΙΩΑΚΕΙΜΙΔΟΥ

Ό πίνακας του Όράματος τής Άγίας Πελαγίας (Για τὰ διακόσια χρόνια του Όράματος)

Μές στοῦ Κεχροβουνίου τὴ Μονή τῆς
ἡ Πελαγία εἶδε ὄρασια
Ἐκείνη, τῶν ἀγγέλων τὴν Κυρία,
νὰ τὴ διατάζει μέσα στοῦ κελιῆ τῆς.

Νὰ βροῦνε τὴν εἰκόνα! Ἐντολή Τῆς!
Μέσα σὲ Φῶς!!! Ἀστράφτ' ἡ Παρουσία!
Κι ἐδόθη δύναμη ἀπ' τὴν Παναγία
κι εὐρέθηκ' ἡ εἰκόνα στοῦ νησί Τῆς!

Κι ὁ πίνακας ἀπ' τοῦ Καφῆ τὸ χέρι*
μές στοῦ Ἠγουμενεῖο συγκλονίζει
καὶ στὶς καρδιές συγκίνηση θὰ φέρει.

Τὸ «Όραμα» φῶς θεϊκὸ σκορπίζει.
Καὶ δίνει ὀλόξεστη τὴν προστασία
τῆς Μάννας Παναγίας τὴν εὐλογία!

ΚΑΤΕΡΙΝΑ ΔΕΦΝΕΡ-ΚΑΦΗ

* Ὁ πίνακας ποὺ συνοδεύει τὸ σονέτο, ὁ ὁποῖος βρίσκεται στοῦ Ἠγουμενεῖο τῆς Ἱ. Μ. Κεχροβουνίου Τήνου, εἶναι ἔργο τοῦ ἀείμνηστου ζωγράφου καὶ ἀγιογράφου Δημητρίου Γ. Καφῆ (1897-1985), πατέρα τῆς Κατερίνας Δέφνερ Καφῆ.

Ἡ ἀνανέωση τῆς συνδρομῆς μπορεῖ νὰ γίνῃ μὲ τοὺς ἑξῆς τρόπους:

Για συνδρομὴ Ἐσωτερικοῦ

α) Μὲ κατάθεση στὴν τράπεζα Eurobank, στὸν λογαριασμὸ ποὺ διατηρεῖ ἡ Χριστιανικὴ Ἐνωση Ἀκτίνων ὑπ' ἀριθμ.: 0026-0201-94-0100366081 (IBAN: GR1102602010000940100366081).

Νὰ ζητᾶτε νὰ σημειῶνεται ρητῶς τὸ ὄνοματεπώνυμό σας στὴν Αἰτιολογία.

β) Στὰ ΕΛΤΑ μὲ ταχυδρομικὴ ἐπιταγὴ στὴ διεύθυνση τοῦ περιοδικοῦ (Καρύτση 14, 105 61 Ἀθήνα). Προβλέπεται ἐπιβάρυνση μὲ ταχυδρομικὰ τέλη.

γ) Στὰ ΕΛΤΑ μὲ ἔντυπο ταχυπληρωμῆς ποὺ συναποστέλλεται μὲ τὸ τελευταῖο τεῦχος κάθε χρονιάς γιὰ ὅσους ἔχουν ὀφειλὴ. Σὲ αὐτὴν τὴν περίπτωση δὲν προβλέπεται ἐπιβάρυνση μὲ ταχυδρομικὰ τέλη.

δ) Στὰ Βιβλιοπωλεῖα «ΖΩΗ» καὶ συνεργαζόμενα βιβλιοπωλεῖα.

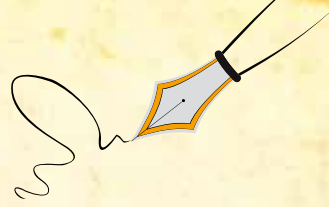
ε) Σὲ κατὰ τόπους συνεργάτες καὶ ἀντιπροσώπους, οἱ ὁποῖοι καὶ θὰ κόβουν σχετικὲς ἀποδείξεις.

Για συνδρομὴ Ἐξωτερικοῦ

Παρακαλοῦμε μὴν ἀποστέλλετε ἐπιταγές, γιὰτὶ ἀδυνατοῦμε νὰ τὶς εἰσπράξουμε. Ἡ συνδρομὴ μπορεῖ νὰ κατατεθεῖ μὲ τραπεζικὸ ἔμβασμα. Τὰ στοιχεῖα ποὺ θὰ χρειαστεῖτε εἶναι:

- IBAN: GR1102602010000940100366081

- BIC/Swift Code: ERBKGRAA

Ή αξίζει νά διαβάσετε

Τό μηνιαίο Όρθόδοξο Χριστιανικό Περιοδικό με την ιστορία των 100 χρόνων του κοντά στον έλληνικό λαό.

Τό περιοδικό για την Έπιστήμη, τά Γράμματα και την Τέχνη, με τό ένδοξο παρελθόν και τό δυναμικό “παρών” στις μάχες του κατά του ύλισμου και τής άπιστίας.

Ένα περιοδικό – πολύτιμος συμπαραστάτης για έκπαιδευτικούς και γονείς.

Νεανικό περιοδικό τής “Χριστιανικής Φοιτητικής Ένώσεως” – με τόν ένθουσιασμό τής νεότητας και τή σφραγίδα τής πίστης και τής παιδείας.

Τό μηνιαίο παιδικό περιοδικό πού κυκλοφορεί άπό τό 1946 – ένας πολύτιμος πνευματικός φίλος για τά Έλληνόπουλα.

ΠΑΡΩΡΜΕΝΟ
ΤΕΛΟΣ
Ταχ. Γραφείο
ΚΕΜΠ.ΑΘ
Αριθμός Άδειας
1754

«Ο ΚΟΣΜΟΣ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΔΟΣ»
ΚΑΡΥΤΣΗ 14, Τ.Τ. 10561
ΑΘΗΝΑ

Άξίζει νά διαβάσετε

Τό Όδοιπορικό τῆς Πρόνοιας

Συνεργαζόμενα Χριστιανικά Σωματεία «Ο Άπόστολος Παῦλος»

Έκδόσεις «Δαμασκός»

